

اشتغال و معیشت با رویکرد توسعه زنجیره ارزش گزارش شناسایی و انتخاب زنجیره‌های ارزش

اسفند ماه ۱۳۹۵

شناسنامه گزارش	
عنوان پروژه	اشتغال و معیشت با رویکرد توسعه زنجیره ارزش
نام گزارش	گزارش شناسایی و انتخاب زنجیره‌های ارزش
ویرایش	اول
تاریخ انتشار اولین نسخه	۱۳۹۵/۱۲/۱۰
تهیه کنندگان	سید کمال الدین میرنظامی، سید مصطفی ضیائی استرآبادی، نینا شاددلی، علی رضایی، سینا صداقت، وحید رضوی، فریناز نظری، صادق شیرانی
تایید کننده	روح الله حمیدی مطلق، علی ملکی
محتوای این گزارش تا پایان پروژه اصلاح و تکمیل خواهد شد.	

فهرست مطالب

۱	فهرست جداول	۱
۱	فهرست شکل‌ها	۱
۲	مقدمه	۲
۳	فصل اول: معرفی روش شناسایی گزینه‌های توسعه و انتخاب زنجیره‌های ارزش هدف توسعه	۳
۴	۱-۱- مرحله اول: شناسایی و جمع‌آوری گزینه‌های توسعه	۴
۴	۱-۲- مرحله دوم: تعریف معیارهای انتخاب	۴
۵	۱-۲-۱- معیارهای اولیه	۵
۵	۱-۲-۲- معیارهای ثانویه	۵
۵	۱-۲-۳- معیارهای اجرایی	۵
۵	۱-۲-۴- ترجیحات انتخاب پروژه	۵
۵	۱-۳- مرحله سوم: گردآوری اطلاعات و اعتبار سنجی	۵
۶	۱-۴- مرحله چهارم: انتخاب گزینه‌ها	۶
۷	۲- فصل دوم: معرفی معیارهای انتخاب	۷
۷	۲-۱- معرفی معیارهای اولیه	۷
۹	۲-۲- معرفی معیارهای ثانویه	۹
۱۰	۲-۳- معرفی معیارهای اجرایی	۱۰
۱۲	۲-۴- ترجیحات انتخاب گزینه‌ها	۱۲
۱۲	۲-۵- جدول شرح معیارها	۱۲
۱۷	۳- فصل سوم: گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده	۱۷
۱۷	۳-۱- بررسی تجربیات و مستندات؛ مهم‌ترین معیشت‌هایی که حول دریاچه‌ها در نقاط مختلف دنیا وجود دارند	۱۷
۲۰	۳-۲- تمامی گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده	۲۰
۲۲	۴- فصل چهارم: جداول اطلاعات گردآوری شده	۲۲
۸۷	۵- فصل پنجم: گزینه‌های حذف شده و یا کنار گذاشته شده با ذکر دلایل اصلی هر یک	۸۷

- ۵-۱- توضیحات..... ۹۰
- ۵-۲- گزینه‌های نامطلوب..... ۹۰
- ۵-۳- گزینه‌های مطلوب نهایی..... ۹۴
- ۶ پیوست: گزارش نشست‌ها و گفتگوها..... ۹۶

فهرست جداول

جدول ۱	معیارهای انتخاب و شرح آنها	۱۲
جدول ۲	آرتمیا	۲۳
جدول ۳	سالیکورنیا	۲۶
جدول ۴	هزینه‌های سالیکورنیا	۲۹
جدول ۵	گیاهان دارویی	۳۰
جدول ۶	دام آمیخته	۳۴
جدول ۷	بلدرچین	۳۷
جدول ۸	گوسفندداری	۳۹
جدول ۹	مرغ خانگی	۴۲
جدول ۱۰	گل تزئینی (رز و گلایول)	۴۵
جدول ۱۱	گل تزئینی در گلخانه (میخک و داودی)	۴۸
جدول ۱۲	انگور	۵۲
جدول ۱۳	پسته	۵۴
جدول ۱۴	بادام	۵۷
جدول ۱۵	سنجد	۶۰
جدول ۱۶	کلزا	۶۳
جدول ۱۷	مرغداری (مرغ گوشتی، ۲۰۰۰۰ قطعه مرغ)	۶۶
جدول ۱۸	نخود	۶۹
جدول ۱۹	پرورش کرم ابریشم	۷۲
جدول ۲۰	زنبورعسل	۷۵
جدول ۲۱	گاوداری (گاو شیری صنعتی، ۵۰ رأس دام سنگین)	۷۸
جدول ۲۲	کدو آجیلی	۸۱
جدول ۲۳	فرش	۸۴

فهرست شکل‌ها

شکل ۱- روش چهارمرحله‌ای شناسایی و انتخاب	۴
شکل ۲ فرآیند انتخاب زنجیره ارزش‌های هدف توسعه	۶
شکل ۳ گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده	۲۱

مقدمه

بر اساس رویکرد معرفی شده برای برنامه اشتغال و معیشت، مبنای طراحی راهکارها بر تحلیل زنجیره‌های ارزش استوار است. لذا با توجه به فاز پایلوت برنامه که چارچوب پروژه حاضر را تشکیل می‌دهد، مقرر گردیده است فاز پایلوت پروژه با انتخاب چهار زنجیره ارزش متناسب با منطقه آغاز گردد.

به منظور انتخاب زنجیره‌های ارزش مسیری طی شده است که مشتمل بر اقدامات زیر می‌باشد:

- شناسایی حداقل ۱۵ گزینه متناسب با منطقه که نهایتاً به بیش از ۲۵ گزینه رسید
- تعریف معیارهای انتخاب جهت محدود کردن گزینه‌ها و انتخاب ۴ زنجیره
- گردآوری داده‌های لازم برای هر یک از گزینه‌ها متناسب با معیارهای تعریف شده
- بررسی و انتخاب گزینه‌ها، مبتنی بر رویکرد حاکم بر فاز پایلوت و با توجه داده‌های گردآوری شده

گزارش حاضر، شرحی است بر آنچه در گام شناسایی گزینه‌ها و انتخاب زنجیره‌ها به‌دست آمده است. پیش از ورود به محتوای این فرایند، ابتدا روش‌شناسی انجام این کار بازگو شده است و سپس نتایج بدست آمده از این مسیر، طرح می‌شود. لازم به ذکر است برای شناسایی گزینه‌ها، از گفتگو با خبرگان منطقه‌ای و بعضاً کشوری بهره گرفته شده است. شرح این گفتگوها و نشست‌ها نیز در بخش پیوست آمده است.

۱- فصل اول: معرفی روش شناسایی گزینه‌های توسعه و انتخاب زنجیره‌های ارزش هدف توسعه

شناسایی و انتخاب گزینه‌های توسعه به عنوان معیشت جایگزین کشاورزی پرآبر در حوضه آبریز دریاچه ارومیه به کمک یک روش چهار مرحله‌ای انجام گرفته است. شکل ۱ این روش را نشان می‌دهد.

پیش از اینکه به توضیح هر مرحله بپردازیم ذکر چند نکته لازم به نظر می‌رسد:

۱- هدف از انتخاب گزینه‌های توسعه در این گام صرفاً یافتن گزینه‌های مناسب برای توسعه در منطقه است و نه بهترین گزینه‌های ممکن. به علت فقدان داده در بسیاری از گزینه‌های پیشنهادی، اقتضات و اولویت‌های برنامه، بازه‌ای بودن بسیاری از داده‌های احصا شده و دیگر محدودیت‌ها، انتخاب صرفاً بر مبنای مقایسه گزینه‌ها انجام گرفته است و گزینه‌های انتخاب شده لزوماً بهترین موارد برای توسعه نیستند و گزینه‌هایی که انتخاب نشده‌اند نیز لزوماً موارد نامناسب برای توسعه در منطقه نیستند.

۲- در تمامی مراحل چهارگانه انتخاب، همانطور که در شکل نشان داده شده است، تلاش شده از یک رویکرد پویا برای طراحی روش‌ها استفاده شود. ضمن اینکه این پویایی در توضیح هر مرحله تشریح شود، تصریح می‌کنیم روش بازگو شده در نهایت و پس از برخی ویرایش‌ها، برای انتخاب مورد استفاده قرار گرفته است.

شکل ۱- روش چهارمرحله‌ای شناسایی و انتخاب

۱-۱- مرحله اول: شناسایی و جمع آوری گزینه‌های توسعه

برای شناسایی و جمع آوری گزینه‌ها از چند منبع استفاده شده است:

- جمع آوری گزینه‌هایی که هم اکنون در منطقه در حال بهره‌برداری هستند و یا سابقه بهره‌برداری در منطقه دارند با قید این شرط که در بررسی اولیه با اهداف پروژه سازگاری داشته باشند.
- جمع آوری گزینه‌هایی که در جلسات متعدد با سازمان‌ها و متخصصان محلی و منطقه‌ای و همچنین در تهران، به گروه معرفی شدند.
- مرور طرح‌های توسعه‌ای که توسط سازمان‌های دولتی و توسعه‌گرهای داخلی و بین‌المللی در منطقه اجرا شده‌اند.
- مرور فعالیت‌های رایج اقتصادی در حاشیه دریاچه‌های مشابه در جهان.

۱-۲- مرحله دوم: تعریف معیارهای انتخاب

معیارهای انتخاب در یک فرآیند پویا و در طول زمان تعریف شد و در نهایت در یک دسته‌بندی قرار گرفت. برای تعریف این معیارها، اولاً به منطق و هدف حاکم بر برنامه که کاهش پایدار مصرف آب کشاورزی است مراجعه شد و همچنین

معیارهایی بر اساس محدودیت‌های اجرایی و مقتضیات برنامه به جهت سرعت در دستیابی به نتایج، وضع شد. تدقیق و نهایی شدن معیارها به مرور و با توجه به گزینه‌های پیشنهادی و با مقایسه آن‌ها صورت گرفت. چهار دسته معیار در فرآیند انتخاب مورد توجه بوده اند:

۱-۲-۱. معیارهای اولیه

معیارهای اولیه، معیارهایی هستند که قواعد کلی برای حذف معیارهای نامطلوب را پیش از جمع‌آوری اطلاعات تکمیلی فراهم می‌کنند. هدف از انتخاب این معیارها این بوده است که مجموعه گزینه‌ها با حذف مواردی که نامطلوب بودن آن‌ها در آغاز این برنامه محرز است، کوچک‌تر شده و فرآیند جمع‌آوری اطلاعات تسریع گردد.

۱-۲-۲. معیارهای ثانویه

معیارهای ثانویه مانند معیارهای اولیه ماهیت حذفی دارند و اگر گزینه‌ای یکی از این معیارها را نداشته باشد حذف می‌شود. تفاوت معیارهای ثانویه با معیارهای اولیه در این است که معیارهای اولیه، عموماً قبل از جمع‌آوری اطلاعات قابل تشخیص هستند در حالی که معیارهای ثانویه نیاز به جمع‌آوری اطلاعات دارند.

۱-۲-۳. معیارهای اجرایی

این دسته از معیارها کمک می‌دهند تا گزینه‌های باقیمانده که برای توسعه در منطقه، مطلوب به نظر می‌رسند، از منظر اجرای برنامه سنجیده شده و الویت‌ها را مشخص کنند.

۱-۲-۴. ترجیحات انتخاب پروژه

این ترجیحات در واقع نکاتی هستند که در فرآیند انتخاب نهایی گزینه‌ها باید مورد توجه قرار بگیرند. تفاوت این ترجیحات با معیارهای اجرایی این است که در واقع قاعده تصمیم‌گیری ما را نشان می‌دهند ولی مانند معیارهای اجرایی، قابلیت تعریف و احصای داده برای هر گزینه را ندارند.

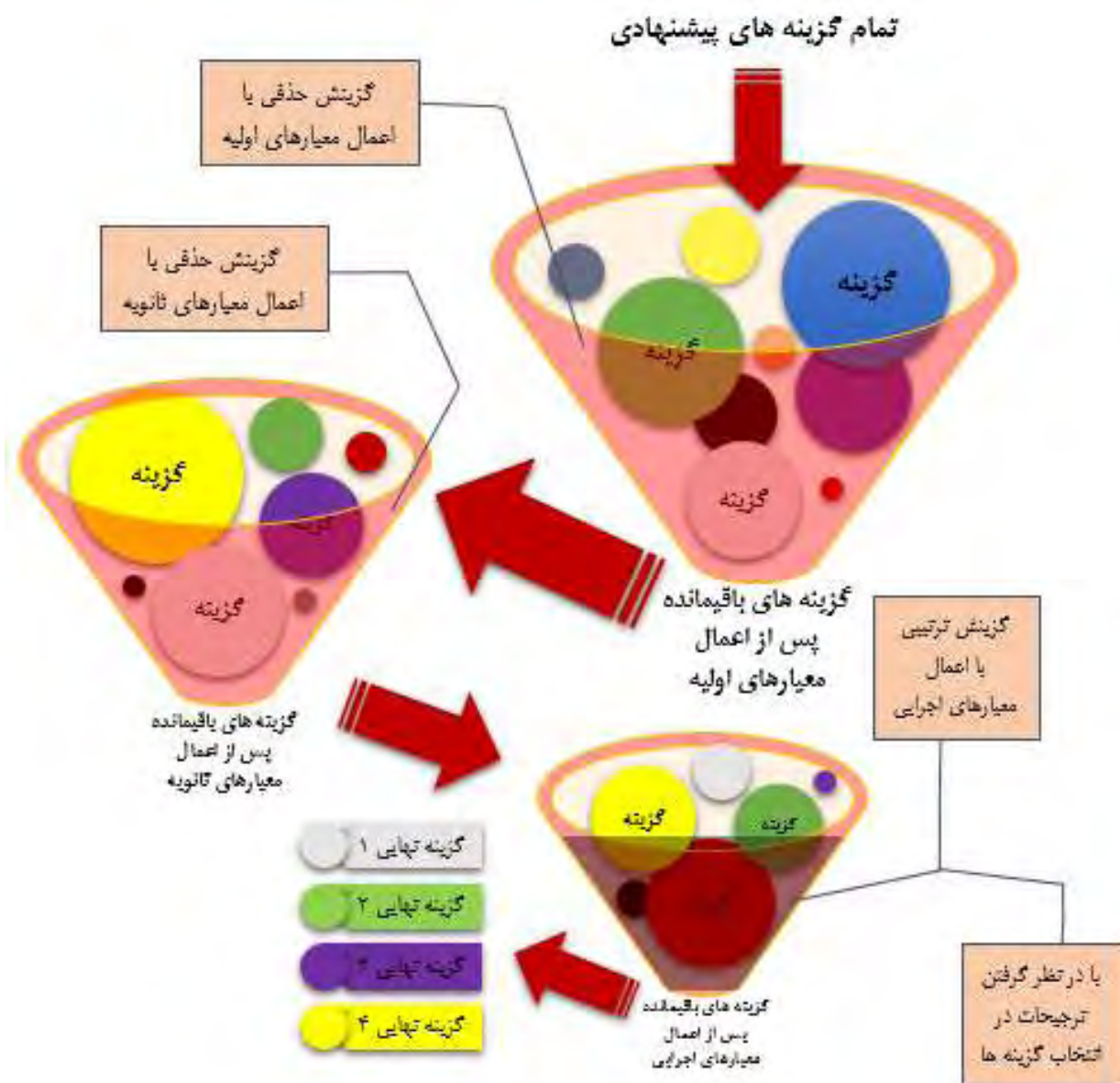
۳-۱- مرحله سوم: گردآوری اطلاعات و اعتبار سنجی

در این مرحله بر اساس معیارهایی که تعریف شده‌اند و برای تمامی گزینه‌های جمع‌آوری شده اطلاعات گردآوری شد. جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات میدانی و رجوع به ادارات مرتبط منطقه‌ای و مرکزی و جستجو در پایگاه داده‌های مجازی و اعتبارسنجی آن‌ها از طریق مشورت با اساتید دانشگاه ارومیه و کارشناسان اتاق بازرگانی و متخصصین کشاورزی صورت گرفت. باید توجه داشت که علی‌رغم تلاش‌های پیگیرانه برای اعتبارسنجی داده‌ها، به دلیل عدم تخصص فنی مجری در زمینه معیارهای مورد بررسی از یک سو و ضعف منابع اطلاعاتی در تولید داده‌های صحیح و متقن (به گونه‌ای که کارشناسان اغلب نظراتی متفاوت دارند و یا آمارهای رسمی با یکدیگر مغایرند) از سوی دیگر، ممکن است اشکالات جزئی در داده‌های گردآوری شده موجود باشد.

۴-۱- مرحله چهارم: انتخاب گزینه‌ها

انتخاب گزینه‌ها با استفاده از معیارهای تعریف شده و بر اساس اطلاعات گردآوری شده صورت گرفته است. شکل ۲ نحوه انتخاب و رسیدن به چهار زنجیره ارزش هدف توسعه را نشان می‌دهد.

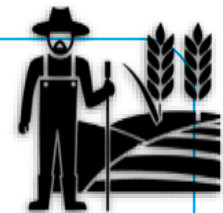
شکل ۲ فرآیند انتخاب زنجیره ارزش‌های هدف توسعه

۲- فصل دوم: معرفی معیارهای انتخاب

۲-۱- معرفی معیارهای اولیه

اشتغال:

معیشت انتخاب شده می‌بایست حداقلی از اشتغال‌زایی را داشته باشد. منظور از اشتغال‌زایی در اینجا اشتغال روستایی است که سهم عمده کشاورزی در منطقه را دارد. در این شاخص سه مسئله مورد توجه بوده است:

- عدم تمرکز اشتغال ایجاد شده در یک ناحیه خاص به نحوی که قابل گسترش و تعمیم به همه حوضه باشد؛
- نیاز به سرمایه‌گذاری اولیه اندک به ازای هر شغل ایجاد شده در صورت توسعه آن معیشت در حوضه؛
- معیشت‌هایی که توسعه‌شان باعث اشتغال‌زایی در روستاها باشد نه شهرها.

مغایرت سیاستی یا قانونی:

اگر توسعه معیشت یا محصولی مغایرتی با سیاست‌های کلان کشور و یا قانون‌های مصوب داشته باشد این گزینه از ابتدا حذف می‌شود.

تصدی و تسلط دولت یا باقی نهادها:

در صورتی که در زنجیره ارزش یکی از گزینه‌های پیشنهادی، دولت و یا نهادهای عمومی تصدی و تسلط داشته باشند به نحوی که مداخلات و سیاست‌های ستاد احیای دریاچه ارومیه برای توسعه آن معیشت وجهی نداشته باشد این گزینه حذف می‌شود.

۲-۲- معرفی معیارهای ثانویه

مصرف آب:

با توجه به اهداف برنامه اشتغال و معیشت، مسلماً کم‌آبر بودن فعالیت، معیاری کلیدی محسوب می‌گردد. برای محاسبه این معیار، موارد زیر مد نظر قرار می‌گیرند:

- میانگین مصرف آب این فعالیت در منطقه
- نیاز آبی خالص گیاه در دشتهای منطقه (که از آن به «نتوات» نام‌برده می‌شود)
- میانگین جهانی مصرف آب در این فعالیت (بدیهی است، این شاخص برای کشت‌ها، باغات و دام و طیور معنادار است. مصرف آب در بسیاری از معیشت‌ها ناچیز است که از آن‌ها صرف‌نظر می‌کنیم.)

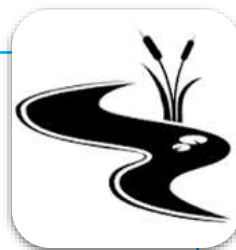
صرفه اقتصادی:

برای اطمینان از پایداری و درآمدزایی گزینه موردنظر، می‌بایست صرفه اقتصادی آن موردبررسی قرار گیرد. برای این منظور می‌بایست تخمینی از میزان سرمایه و زمان بازگشت آن بدست آید؛ بنابراین درآمد (که شامل قیمت تخمینی و عملکرد محصول است) و هزینه‌های اولیه و جاری مدنظر خواهند بود. همچنین برای تعیین زمان بازگشت سرمایه، معیار «نقطه سربه‌سر» را در نظر می‌گیریم.

میزان سازگاری با حوضه آبریز:

هرچه تولید و فعالیت‌های مرتبط با گزینه مورد نظر، سازگاری بیشتری با پهنه‌های حوضه آبریز داشته باشد مسلماً پتانسیل بیشتری برای توسعه خواهد داشت و برای انتخاب، مطلوب‌تر است. بعلاوه در تعیین میزان اثربخشی گزینه مورد نظر در اهداف برنامه، برخی از شهرستان‌های حوضه (از جهت نزدیکی به آب‌های سطحی و زیرسطحی سیراب کننده دریاچه و همچنین فراگیر شدن معیشت‌های پرآب بر در آن‌ها) اهمیت بالاتری دارند؛ لذا برای تصمیم‌گیری در مورد وسعت اثربخشی، به سازگاری معیشت مدنظر در این شهرستان‌ها، توجه می‌کنیم.

۳-۲- معرفی معیارهای اجرایی

بازار محصول نهایی:

با محاسبه معیار صرفه اقتصادی، اطلاعاتی در مورد بازدهی محصول اولیه در زنجیره ارزش کسب خواهد شد؛ اما جهت حصول اطمینان از پتانسیل فروش محصول، می‌بایست بازار محصولات فرآوری شده و محصولات نهایی مرتبط با این محصول را بررسی نمود. بنابراین در معیار «بازار محصول نهایی»، ابتدا محصولات نهایی محصول اولیه موردنظر را شناسایی و سپس در مورد پتانسیل بازار داخلی و بازار صادراتی آن به نتیجه می‌رسیم.

ریسک:

معیارهای ریسک، نشان‌دهنده میزان خطر کار بر روی زنجیره ارزش مدنظرند، اگر ریسک قیمت و عملکرد در محصول موردنظر بالا باشد، کار بر روی این زنجیره ارزش توصیه نمی‌شود.

ریسک عملکرد

آب و هوا

بذر

کود و سم

فرآوری

ریسک قیمت

کیفیت

رقبا

قوانین واردات و صادرات

تجهیزات

آمادگی و وجود اجزای کلیدی زنجیره:

برای انتخاب زنجیره ارزش مدنظر، توصیه می‌شود، حداقلی از آمادگی در زنجیره ارزش موجود باشد، یعنی این زنجیره (اجزای مختلف آن و روابط و حاکمیت بین اجزا) کاملاً تازه و نو (در منطقه یا در کشور) نباشد. بنابراین برای انتخاب یک زنجیره ارزش به جهت مداخله، ترجیح بر این است که اجزای کلیدی زنجیره و حداقلی از روابط بین اجزا وجود داشته باشد.

سایر معیارهای اجرایی:

معیارهای دیگری مانند میزان سرمایه اولیه موردنیاز (که به دلیل محدودیت منابع هر چه کمتر باشد بهتر است)، قابلیت ترکیب با کشت پرآب‌بر (که به دلیل تمایل به حذف کشت‌های پرآب‌بر هر چه کمتر باشد بهتر است) و پیچیدگی فرآیند تولید و نیز پذیرش کشاورز (برای بررسی میزان سختی مداخله و توسعه زنجیره) نیز حایز اهمیت هستند.

۴-۲- ترجیحات انتخاب گزینه‌ها

- به دلیل زیرساخت‌های موجود برای توسعه و تحقق موضوع جایگزینی کشت کم‌آب‌بر با پرآب‌بر، تمرکز بر زنجیره‌های مبتنی بر کشاورزی است، لذا ۲ یا ۳ زنجیره از میان انواع مختلف زنجیره‌های کشاورزی انتخاب می‌شوند. خصوصاً که در توسعه زنجیره‌های کشاورزی، خواه‌ناخواه فعالیت‌های از جنس صنعت و خدمات نیز در طول این زنجیره‌ها مورد نیاز خواهد بود. البته نگاه به زنجیره‌های غیر کشاورزی به‌عنوان معیشت جایگزین نیز اهمیت دارد، لذا ۱ یا ۲ زنجیره از معیشت‌های غیر کشاورزی انتخاب می‌شوند.
- به جهت اینکه نتایج این برنامه در آینده و برای گزینه‌های جدیدی که در منطقه سابقه چندانی ندارند نیز قابلیت استفاده داشته باشند تلاش می‌شود حداقل یک زنجیره نسبتاً جدید در منطقه انتخاب گردد.
- توجه شود که زنجیره‌هایی که انتخاب می‌شوند باید از نظر ماهیت مداخلات دولتی و مدل توسعه به‌طور معناداری متفاوت از هم باشند.

۴-۵- جدول شرح معیارها

جدول ۱ معیارهای انتخاب و شرح آنها

ردیف	معیارها	شرح معیار
۱	مصرف آب	اگر معیشت کشاورزی است، برابر با «مترمکعب در هر هکتار» متوسط میزان مصرف آب در طول دوره اگر غیر کشاورزی است، برابر با «مترمکعب در واحد اقتصادی» ^۱
۲		«مترمکعب در هر هکتار» (قابل تعریف برای محصولات زراعی و باغی) نیاز آبی گیاه (نت وات)
۳		میزان مصرف آب در طول دوره کشت (میانگین مصرف در دنیا) قابل تعریف برای محصولات کشاورزی و دامی استخراج از سایت ردپای آب
۴	سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام حاصل جمع (امتیاز هر شهرستان * ۰ یا ۱ (عدم سازگاری یا سازگاری معیشت با شهرستان))

^۱ یک واحد اقتصادی، برابر با استاندارد است از مقیاس کسب‌وکار مدنظر. برای کشاورزی، واحد اقتصادی را ۱ هکتار و در مورد معیشت‌های دیگر، استاندارد مقیاس معیشت را مدنظر قرار می‌دهیم.

ردیف	معیارها	شرح معیار
		اگر معیشت مربوطه با شهرستانی سازگار است، امتیاز شهرستان مربوطه را می‌گیرد. هر شهرستان بنا بر اهمیتش در پروژه، امتیازی خواهد داشت.
۵		ریال. بدون شرح
۶		عملکرد در واحد اقتصادی
۷		بهترین عملکرد منطقه در واحد اقتصادی
۸	صرفه اقتصادی	ریال. هزینه‌های ثابت شامل هزینه‌هایی می‌شود که در ابتدای سرمایه‌گذاری انجام می‌شود و سالانه تکرار نمی‌شود (البته به دلیل اینکه طرح ما جایگزینی کشت‌ها و معیشت‌های موجود است و تمرکز بر روستاها است، قیمت زمین را در هزینه‌های ثابت اولیه محاسبه نمی‌کنیم) (برای مثال نهال در باغداری، یا احداث سوله در دامداری جزو هزینه‌های ثابت است) هزینه‌های متغیر شامل مواردی می‌شود که سالیانه و به ازای هر واحد محصول، می‌بایست تکرار شود. (برای مثال نهاده‌های تولید مثل کود و سم و بذر، هزینه کاشت و داشت و برداشت)
۹		صاحب کسب‌وکار طی چه مدت به سرمایه اولیه خود می‌رسد؟ (برای محصولات زراعی عموماً در سال اول کشت و در زمان کسب درآمد برداشت، نقطه سربه‌سر اتفاق می‌افتد. برای محصولات باغی، از شروع کشت تا رسیدن کشاورز به نقطه سربه‌سر معمولاً چند سال زمان احتیاج است. همچنین برای کسب‌وکارهای سرمایه‌زمان بیشتری لازم خواهد بود)

ردیف	معیارها	شرح معیار
۱۰		به علت کمبود اطلاعات کمی در این زمینه، می توان به جمع بندی کارشناسان و مجربان در این زمینه نیز اکتفا کرد. در صورت نبود اطلاعات عددی، به این معیار به صورت کیفی، عددی از ۱ تا ۵ داده می شود.
۱۱	بازار محصول نهایی ^۱	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟ بله/خیر
۱۲		میلیون دلار، درصد رشد اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال) اندازه و روند رشد کل بازار جهانی محصول نهایی، برآوردی است از میزان محبوبیت و پتانسیل فروش محصول نهایی در دنیا. برای استخراج این رقم، از داده های وارداتی کشورها در سال های اخیر استفاده کرده ایم.
۱۳		این معیار نشان دهنده ی پرخطر بودن بازار محصول (به علت انحصار در خریداران، مشکلات فروش در محصول نهایی و...) هست. در صورت نبود اطلاعات عددی، به این معیار به صورت کیفی، عددی از ۱ تا ۵ داده می شود.
۱۴	ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار) این معیار نشان دهنده ی پرخطر بودن فرآیند تولید محصول است. در مورد محصولات کشاورزی، آب و هوا و پیچیدگی روش کشت عواملی اثرگذار بر روی این نوسان عملکرد هستند. در صورت نبود اطلاعات عددی، به این معیار به صورت کیفی، عددی از ۱ تا ۵ داده می شود.
۱۵	آمادگی زنجیره ^۲	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری) وجود اجزای مختلف یک زنجیره (از تأمین تا فروش محصول نهایی)، نشان دهنده آمادگی بیشتر زنجیره برای ورود و مداخله است. به این معیار به صورت کیفی، عددی از ۱ تا ۵ داده می شود.

^۱ در زمینه ی بازار محصول، شرایط بازار داخلی و خارجی به شکل جداگانه در جدول تحلیل شده است.

^۲ وجود مراکز تحقیقاتی یکی از معیارهایی بوده که در قسمت آمادگی زنجیره مورد توجه قرار گرفته است.

ردیف	معیارها	شرح معیار
۱۶		وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)
۱۷	سرمایه اولیه ^۱	ریال. به دلیل محدودیت بودجه ستاد و محدودیت توان جلب مشارکت‌های خصوصی، ترجیح بر این است که سرمایه اولیه لازم برای حرکت و رونق گرفتن یک زنجیره ارزش به رقمی محدود شود. این سرمایه نه فقط در بخش تولید محصول اولیه، بلکه با لحاظ ایجاد واحدهای فرآوری و صادراتی خواهد بود.
۱۸	پیچیدگی	به دلیل اینکه هدف پروژه، جایگزینی معیشت مدنظر است، پیچیدگی معیشت پیشنهادی می‌تواند استقبال از این معیشت را در عمل سخت کند. همچنین این پیچیدگی می‌تواند سرمایه لازم برای آموزش و زمان لازم برای یادگیری و شروع کار را بالا ببرد. به این معیار به صورت کیفی، عددی از ۱ تا ۵ داده می‌شود.
۱۹	پذیرش کشاورز	بله/خیر. قدمت محصول در منطقه، از نظر پذیرش راحت تر مردم و آشنایی بیشتر با معیشت مدنظر، یک امتیاز مثبت تلقی می‌شود.
۲۰		بله/خیر. آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟
۲۱	قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	بله/خیر. آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟
		بله/خیر. این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟
		بله/خیر. اگر معیشت مدنظر را بتوان با یک کشت پر آب بر ترکیب کرد، این معیشت یک امتیاز منفی خواهد داشت. به این دلیل که هدف غایی، حذف معیشت‌های پر آب بر است.

^۱ در مورد سرمایه‌ی اولیه، با توجه به محدودیت‌های حمایت‌های موجود توجه به سرمایه‌ی اولیه ضروری است.

وابستگی میزان مصرف آب به کشت، سیستم آبیاری، بذر و ... امری روشن است. اما آنچه که در جدول آورده شده نیاز خالص آبی (نتوات) است. همچنین متوسط میزان مصرف آب در طول دوره، نشان‌دهنده‌ی میانگین مصرف آب در منطقه است. به عبارت دیگر آن چه که در عمل در حال انجام است بر مبنای نظر کارشناسان در این بخش بازتاب داده شده است.

منظور از عملکرد، عملکرد موجود است و داده‌ها از کارشناسان جهاد کشاورزی منطقه یا کارشناسان مرتبط دیگر اخذ گردیده است.

شاخص سازگاری برای مواردی که در منطقه سابقه داشته‌اند، بر اساس این سابقه تعیین شده است. اگر سابقه نداشته‌است، بر اساس نظر متخصصین و با تکیه بر این که مورد مد نظر در کجا سابقه دارد و مقایسه‌ی شرایط آن محل با منطقه، این شاخص تعیین شده است. اما در رابطه با پهنه‌بندی همان‌طور که پیش از این توضیح داده شد نیاز به یک پژوهش جداگانه دارد.

در مورد قیمت تخمینی، اگر تنها قیمت یک سال را در نظر بگیریم، ممکن است به دلایلی مانند شرایط آب و هوایی، شرایط خاص بازار و ... این قیمت غیر واقعی باشد. لذا قیمت چند ساله در نظر گرفته شد. از طرف دیگر با توجه به جهش قیمت دلار در سال ۱۳۹۱ و سایر تغییرات قیمتی، میانگین چهارساله معقول به نظر می‌رسد.

بازگشت سرمایه‌ی گفته شده در این جدول، با توجه به نبود داده‌های قیمتی، بر اساس نظرات فعالین حوزه اعلام شده است. به این صورت که در هر مورد آنچه بین فعالین به عنوان زمان بازگشت سرمایه مرسوم و معروف است، آورده شده است. شایان ذکر است که محاسبه‌ی دقیق زمان بازگشت سرمایه، مبتنی بر داده‌های قیمتی، نیازمند تحلیل دقیق تمام موارد می‌باشد که از چارچوب این پروژه خارج است.

در مورد شاخص آمادگی زنجیره، با توجه به پیچیدگی زنجیره‌ها، امکان آوردن اجزای تمامی زنجیره‌ها وجود ندارد و این کار در فاز سوم برای گزینه‌های منتخب انجام شده است. اما در این جدول باز هم بر اساس نظرات کارشناسان منطقه‌ای شرایط کلی زنجیره در منطقه مورد ارزیابی قرار گرفته است.

در رابطه با معیارها، دسته بندی این معیارها به تفصیل در گزارش فاز ۲ آورده شده است. بدین صورت که معیارهای اولیه و ثانویه حالت وتویی دارند و اگر این معیارها رعایت نشده باشند گزینه حذف شده است. در ادامه به کمک سایر معیارها رده بندی و انتخاب صورت گرفته است.

۳- فصل سوم: گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده

گزینه‌های شناسایی شده برای توسعه به طور کلی از دو منبع به دست آمده‌اند: اول بررسی تجربیات و مستندات مربوط به دریاچه‌های مشابه در جهان و دیگری مصاحبه با متخصصان و خبرگان منطقه‌ای و کشوری. مشروح ملاقات‌های صورت گرفته برای جمع‌آوری گزینه‌ها در پیوست آمده است. در ادامه به نتایج مرور ادبیات و در نهایت تمامی گزینه‌های جمع‌آوری شده و شناسایی شده می‌پردازیم.

۳-۱- بررسی تجربیات و مستندات؛ مهم‌ترین معیشت‌هایی که حول دریاچه‌ها در نقاط مختلف دنیا وجود دارند

برای انتخاب معیشت جایگزین کشاورزی پرآب‌بر در حوضه آبریز دریاچه ارومیه، یکی از راه‌ها، مراجعه به تجربیات مشابه در حاشیه دریاچه‌ها در نقاط دیگر دنیا است. جستجو و مطالعه پیرامون کسب‌وکارها و صنایع شکل گرفته پیرامون دریاچه‌هایی در کشورهای مختلف صورت گرفته است. در این جستجوها مجموعه دریاچه‌های Great Lakes در کشور آمریکا، دریاچه کنستانس در مرز کشورهای آلمان، سوئیس و اتریش، دریاچه بایکال در کشور روسیه، دریاچه وان در کشور ترکیه و دریاچه سنت لوئیس در آفریقای جنوبی مورد توجه بوده‌اند. به طور کلی معیشت‌های شکل گرفته در حاشیه دریاچه‌ها را می‌توان در این چند دسته قرار داد:

- کارخانه‌های صنعتی
- گردشگری و تفریحات
- حمل و نقل دریایی
- ماهیگیری و صید دیگر آبزیان
- کشاورزی و دامداری
- فعالیتهای تحقیقاتی
- معدن
- نیروگاهها

نکات مرتبط با این گزینه‌ها در ادامه آمده است.

کارخانه‌های صنعتی

وجود کارخانه‌های صنعتی در حاشیه دریاچه‌ها امری متداول است. چند هدف از تاسیس کارخانه‌های صنعتی در حاشیه دریاچه‌ها مدنظر است:

- نزدیکی به ساحل دریاچه به عنوان یکی از بسترهای مناسب حمل و نقل بار.
- استفاده از آب دریاچه‌ها به عنوان مایع خنک‌کننده برای صنایعی که نیاز به خنک‌کننده دارند.
- نزدیکی به منبع سهل‌الوصول و ارزان آب برای صنایعی که نیاز به آب دارند.
- نزدیکی به منابع عظیم آبزیان و مواد معدنی برای صنایع وابسته.
- استفاده از نمک دریاچه‌های شور در قالب کارخانه‌های استحصال نمک.

گردشگری و تفریحات

گردشگری یکی از زمینه‌هایی است که معمولاً صرفه اقتصادی بالایی دارد. دریاچه‌ها و حاشیه آن‌ها به دلیل تمرکز جاذبه‌های گردشگری در آن‌ها یکی از مقاصد مهم گردشگری در کشورها هستند. گردشگری در حاشیه دریاچه‌ها به صورت‌های زیر توسعه داده شده است:

- معمولا حاشیه دریاچه‌ها به دلیل نزدیکی به منابع آبی، از دوران باستان تا امروز، میزبان زندگی شهری و روستایی بوده است. بقایای زندگی این مردمان، که معمولا به صورت بناهایی در حاشیه دریاچه‌ها باقی مانده‌اند به عنوان مقاصد گردشگری تاریخی معرفی می‌شوند.
- زندگی بومی در حاشیه دریاچه‌ها مقصدهای جذابی برای بوم‌گردان فراهم می‌کنند. اقامتگاه‌های بوم‌گردی و خدمات جانبی آن معیشت بسیاری از بومیان را فراهم می‌کنند.
- جاذبه‌های طبیعی دریاچه‌ها و حاشیه آن‌ها مقصد تورهای متعدد طبیعت‌گردی با هدف بازدید از جاذبه‌های گیاهی و جانوری منطقه است.
- دریاچه‌ها، علی‌الخصوص در فصول گرم سال، میزبان انبوهی از علاقمندان به ورزش‌ها و تفریحات آبی هستند.

حمل و نقل دریایی

حمل و نقل آبی در دریاچه‌هایی که امکان حرکت کشتی‌ها در آن‌ها فراهم است و همچنین وسعت قابل توجهی دارند برای جابجایی مسافر و بار در دریاچه‌ها مورد توجه است. حمل و نقل آبی کسب‌وکارهایی در حاشیه دریاچه مانند خدمات ترخیص کالا و یا خدمات گمرکی ایجاد می‌کنند و همچنین به دیگر کسب‌وکارها در حاشیه دریاچه‌ها رونق می‌بخشد.

ماهیگیری و صید دیگر آبزیان

پرورش ماهی و دیگر آبزیان در حاشیه دریاچه‌ها به علت نزدیکی به منابع آبی و همچنین ماهیگیری و صید دیگر آبزیان از دریاچه مورد توجه است.

کشاورزی و دامداری

سرزمین‌های حاشیه دریاچه‌ها به علت نزدیکی به منابع آبی دریاچه و همچنین به علت وجود رودخانه‌های زیادی که به دریاچه‌ها می‌ریزند بسیار برای کشاورزی و دامداری مناسب هستند. از این رو، کشاورزی و دامداری در حاشیه دریاچه‌ها رونق بسیار بالایی دارند.

فعالیت‌های تحقیقاتی

فعالیت‌های تحقیقاتی پیرامون مسائل مختلف مرتبط با دریاچه یکی از زمینه‌هایی است که معیشت عده‌ای را در حاشیه دریاچه‌ها تامین می‌کند.

معادن

استخراج از معادن در بستر دریاچه‌ها و همچنین از حاشیه آن‌ها یکی از معیشت‌هایی است که با توجه به پتانسیل‌های طبیعی در برخی موارد مورد توجه بوده است.

نیروگاه‌ها

استفاده از پتانسیل‌های طبیعی دریاچه‌ها و رودخانه‌هایی که به آن‌ها می‌ریزند، برای تولید انرژی از روش‌های تجدیدپذیر یکی دیگر از زمینه‌هایی است که در بسیاری از کشورها به آن پرداخته شده است.

۲-۳- تمامی گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده

همانطور که گفته شد، مبنای اصلی شناسایی گزینه‌های مناسب و مورد توجه برای توسعه در منطقه، گفتگو و اخذ نظرات خبرگان خصوصاً خبرگان منطقه‌ای است. لذا این فرایند انجام گردید و گزارشی از این گفتگوها و نشست‌های مربوطه، به پیوست گزارش حاضر آمده است. با طی این فرایند و با توجه به تجارب بدست آمده از سایر نقاط دنیا، مجموعه مواردی شناسایی شدند که هر کدام گزینه بالقوه‌ای برای توسعه در منطقه تلقی می‌شدند. این مجموعه در شکل ۳ قابل مشاهده است.

انگور	دام آمیخته	بلدرچین	گیاهان دارویی	گل محمدی
بوم گردی	نخود	فرش	زنبور عسل	گاوداری
زعفران	گل تزئینی در گلخانه	پسته	بادام	سنجد
کلزا	پرورش کرم ابریشم	آرتمیا	کدو آجیلی	سالیکورنیا
مرغ داری صنعتی	مرغ خانگی	گوسفندداری	استحصال نمک	معدن

شکل ۳ گزینه‌های جمع‌آوری و شناسایی شده

۴- فصل چهارم: جداول اطلاعات گردآوری شده

آرتمیای

- پرورش آرتمیای از کم‌آب‌ترین پرورش آبزیان است و میزان اشتغال آن نسبت به پرورش سایر آبزیان بالاست. آرتمیای یکی از گونه‌های بومی دریاچه ارومیه است و دریاچه یکی از معروف‌ترین زیستگاه‌های این آبزی است.

جدول ۲ آرتمیا^۱

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	نیاز آبی (نت وات)	۲/۵ مترمکعب	آرتمیا، کمتر از ماهی قزل الا آب مصرف می‌کند. قزل‌آلا در دوره ۶ ماهه ۱۰ مترمکعب آب مصرف می‌کند ولی آرتمیا برای هر کیلو ۳ مترمکعب آب مصرف می‌کند.
	میزان مصرف آب در طول یک دوره (میانگین مصرف در دنیا)		
قابلیت ترکیب با کشت پر آب‌بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	-	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟	تمامی حاشیه دریاچه که دسترسی به آب شور امکان‌پذیر باشد فسندوس و..	
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته) ^۲	۶۰۰۰۰۰ ریال (میانگین ۴ سال)	قیمت محصولات مختلف آرتمیا؛ آرتمیا زنده ۹۵۰-۷۰۰ هزار ریال، آرتمیا خشک ۱/۵۰۰ (یک میلیون و پانصد هزار ریال)، تخم آرتمیا ۴ میلیون ریال، آرتمیا منجمد ۲۵۰-۳۵۰ هزار ریال

^۱ منبع داده‌ها: آقای دکتر آق - رئیس پژوهشکده آرتمیا و جانوران آبی دانشگاه ارومیه
^۲ از هر واحد بهره‌برداری ۲۰ هکتاری به‌طور متوسط ۱۲۰ تن آرتمیا صید می‌شود و ۲۰۰۰ کیلو تخم آرتمیا صید می‌شود.

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
	عملکرد در واحد اقتصادی ^۱	۱۲۰ تن آرتمیای زنده و ۲ تن تخم آرتمیا	
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	هزینه تولید ۱/۵ میلیارد ریال	
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۶ ماه	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	سرمایه اولیه ۵ میلیارد ریال برای واحد بهره‌برداری ۲۰ هکتاری و ۳/۵ میلیارد ریال جهت فرآوری واحد ۲۰ هکتاری (سردخانه-تونل انجماد و سیستم خشک‌کن)	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	قیمت محصولات مختلف آرتمیا در طول ۴ سال؛ آرتمیا زنده ۵۰۰-۹۵۰ هزار ریال، آرتمیا خشک ۱-۱/۵۰۰ (یک میلیون تا یک میلیون و پانصد هزار ریال)، تخم آرتمیا ۳-۴ میلیون ریال، آرتمیا منجمد ۲۵۰-۳۵۰ هزار ریال	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	نوسان عملکردی تاکنون گزارش نشده (نوسان عملکرد: کم)	
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	تجهیزات لازم جهت تولید وجود دارد و تمام نهاده‌ها از قبل از تولید تا رسیدن به	

^۱ واحد اقتصادی ۲۰ هکتار در نظر گرفته می‌شود.

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
		دست مصرف‌کننده موجود است	
		وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	بله وجود دارد
		وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	بله وجود دارد
		اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	ایران یکی از سریع‌الرشدترین مراکز برای آبی‌پروری بوده است در طول سال گذشته ۳۵۰ هزار تن آبی‌پروری داشته‌ایم.
		آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله ولی صادرات انجام نمی‌شود به دلیل اینکه خودمان واردکننده هستیم و در طول سال گذشته ۲۵ تن تخم آرمیا وارد کشور شده
		اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	
		آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	نکته مهم در پرورش آرمیا توجه به مدیریت استخر است و باید به تغییرات کیفی آب توجه شود، چون آرمیا ۱۷ مرحله رشد دارد و به دلیل اینکه آب استخر تعویض نمی‌شود توجه به این موارد بسیار حائز اهمیت است و نیاز به آموزش دارد.
		آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله (پیچیدگی: زیاد)

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله، به صورت محدود	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	به دلیل عدم آشنایی با نحوه پرورش با شکست مواجهه شده است.

سالیکورنیا

- سالیکورنیا، جزء دانه های روغنی می باشد که در اطراف دریاچه ارومیه قابلیت کشت دارد. ۳۰٪ وزن دانه های سالیکورنیا را روغن تشکیل می دهد. در شرایط کشت مساعد، ۲۲ تن در هکتار ماده خشک (کاه و کلش) تولید می شود که می تواند جهت خوراک دام، صنایع کاغذسازی و تولید اتانول سلولزی مورد مصرف واقع شود.

جدول ۳ سالیکورنیا^۱

معیارها	زیر معیارها	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	مناسب کشت در مناطق با بارندگی بیشتر از ۱۰۰ میلی‌متر است.	مصرف آب بستگی به طول فصل رشد در منطقه، میزان تبخیر و تعرق و شوری آب مصرفی دارد. سالیکورنیا حداقل ۲ متر آب و یک متر نیاز آبخویی

^۱ منبع داده‌ها: آقای دکتر سعادت

معیارها	زیر معیارها	داده‌ها	توضیحات
			دارد. در استان یزد با روش آبیاری کرتی در طول ۲۲۰ روز ۴ متر (۴۰۰۰۰ مترمکعب در هکتار) آب‌شور استفاده شد.
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۴ متر در طول دوره رشد	
	میزان مصرف آب در طول دوره کشت (میانگین مصرف در دنیا)	۳ متر در روش‌های آبیاری تحت فشار	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟	پراکنش این گیاه در مناطق شور و باتلاقی بوده و سازگاری مناسبی برای کشت در حوضه دریاچه ارومیه دارد. نمک زارها، سواحل دریا، باتلاق‌ها و مرداب‌های شور رویشگاه طبیعی آن هستند.	در مناطق با سطح ایستابی بالا و خاک غیر زراعی و دارای منابع آب‌شور بالای ۲۵dS/m به‌منظور استفاده از منابع آب زهکش و پساب مزارع میگو در استان‌های خوزستان، گلستان، بوشهر و هرمزگان مورد کشت قرار می‌گیرد.
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	تاکنون خرید و فروش محصول در بازار متدوال نشده است.	سال گذشته بذر به قیمت هر کیلو ۱۵ میلیون ریال به فروش رسید. قیمت محصول در بازار جهانی ۴۵ تا ۶۰ دلار هست.
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	میزان تولید بذر سالیکورنیا در شرایط مساعد بین ۲ تا ۲/۵ تن در هکتار هست.	عملکرد بسته به گونه و شوری آب آبیاری دارد. با آب ۱۵ dS/m گونه پرسیکا به دلیل ریزش ۱/۵ تن در هکتار و گونه بیگلوی ۲ تن در هکتار بذر تولید نمود.
	بهترین عملکرد منطقه در واحد اقتصادی	در منطقه کشت نشده است.	در منطقه یزد با منبع آب‌شور ۱۵ dS/m حدود ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ کیلو در هکتار بسته به گونه متفاوت است. در سایر نقاط دنیا نیز عملکرد مشابهی گزارش شده است.

معیارها	زیر معیارها	داده‌ها	توضیحات
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۱۸۰ میلیون ریال هزینه کاشت، داشت و برداشت آن است	
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۹ ماه	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	در حال حاضر به دلیل نبود محصول در کشور بذر به قیمت هر کیلو ۱/۵ میلیون تومان به فروش می‌رسد.	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	نوسانات تولید ندارد.	معمولاً سالیکورنیا در صورت تأمین نهاده‌ها نوسان عملکرد ندارد.
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	با توجه به امکان کشت گیاه با شرایط موجود اقلیمی کشور، نیاز به احداث و راه‌اندازی کارخانه تولید روغن خوراکی سالیکورنیا با امکان اشتغال‌زایی ۲۸ شغل مستقیم و از سویی کمک به خودکفایی کشور در تولید روغن‌های گیاهی خوراکی احساس می‌شود.	راه‌اندازی صنعت تولید محصولات جانبی سالیکورنیا از جمله خوراک انسان (به صورت سبزی، چاشنی، سس، تولید نمک طعام و...)، سوخت زیستی، آرایشی-بهداشتی، دارو، تولیدات صنعتی، بیابان‌زدایی و خاک‌پالایی امکان‌پذیر است. هیچ‌کدام انجام نشده است.
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	انجام نشده است.
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	بازار داخلی ندارد	در حال حاضر به دلیل نبود سیستم فرآوری و مشخص نبودن محصول نهایی بازار داخلی ندارد.

معیارها	زیر معیارها	داده‌ها	توضیحات
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	به‌عنوان سبزی خوراکی و بذر در حد محدود به کشورهای اروپایی	
	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)		
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟	محدوده دامنه شوری آن برای گیاهان زراعی معمول قابل تحمل نیست ولی با سایر گیاهان هالوفیت می‌تواند کشت شود.	
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله کشاورزان نیاز به آموزش دارند.	
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	به‌صورت طبیعی در ایران رویش دارد.	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	کاری انجام نشده	

جدول ۴ هزینه‌های سالیکورنیا

نشایی (سال اول)	قیمت واحد (ریال)	تعداد واحد	هزار ریال برای یک هکتار
هزینه تهیه نشا	۱۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
خرید بذر	۱۵۰۰۰۰۰	۰/۵	۷۵۰۰
هزینه نشا یک هکتار با کارگر	۶۰۰۰۰۰	۳۵ نفر کارگر	۲۱۰۰۰
هزینه آماده کردن زمین با فارو	۴۰۰۰	۱	۴۰۰۰
هزینه آبیاری ماهیانه	۶۰۰۰۰۰	۸ نفر کارگر	۴۸۰۰ برای دوره ۶ ماهه=۲۸۸۰۰

هزینه برداشت	۶۰۰۰۰۰	۱۲ نفر کارگر	۷۲۰۰
تمیز کردن و بوجاری با کارگر	۶۰۰۰۰۰	۱۲ نفر کارگر	۷۲۰۰
هزینه کود	۵۰۰۰۰۰	۱۲	۶۰۰۰
کل			۱۸۱۷۰۰

گیاهان دارویی

• گیاهان دارویی و محصولات نهایی این گیاهان که شامل محصولات آرایشی، بهداشتی، داروهای گیاهی، دمنوشها، عرقیات و عصاره‌های کنسانتره های غذایی می‌شوند، جزو رو به رشدترین صنایع خرد در کشور هستند. تعداد قابل توجهی از این گیاهان، به دلیل اتصال به صنایع تبدیلی و فرآوری صرفه اقتصادی بالایی دارند. مصرف آب در گیاهان دارویی انتخاب شده (گل محمدی، آویشن باغی، استوخدوس فرانسوی و آرتیشو) نسبتاً پائین است. همچنین این گیاهان تقریباً با تمام حوضه آبریز سازگارند. نکته دشوار در این صنعت، تازگی آن در حوضه آبریز (بخصوص استان آذربایجان غربی) است؛ بنابراین با وجود درآمد مناسب به نسبت دیگر محصولات کشاورزی و کشت ساده، به علت ناشناخته بودن، مشکلاتی در ترویج و اجرای کشت وجود خواهد داشت. نبود صنایع تبدیلی پیشرفته در استان هم از دیگر محدودیت‌های پیش روی پروژه است که البته به علت وجود این صنایع در استان‌های دیگر، می‌توان راهکارهایی برای رفع این نقیصه در نظر داشت.

جدول ۵ گیاهان دارویی^۱

معیارها	زیرمعیارها	گل محمدی	آویشن باغی	استوخدوس فرانسوی	آرتیشو	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۴ بار (حدود ۵۰۰۰ مترمکعب در هکتار در سال)				
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	متأسفانه، به دلیل ناشناخته بودن این گیاهان، اطلاعات جهانی و محلی، مصرف آب				

^۱ منبع داده‌ها: آقای سیامک محمدی - عضو هیئت‌مدیره تعاونی زرین گیاه ارومیه

معیارها	زیرمعیارها	گل محمدی	آویشن باغی	استوخدوس فرانسوی	آرتیشو	توضیحات
						گیاه (نت وات و واترفوتیرینت) موجود نیست.
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟					
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)					این گیاهان با اکثر پهنه‌های حوضه سازگاری دارند. (البته تست عملی انجام نشده است)
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۵-۷	۱۲-۱۶	۸-۱۴ برگ خشک ۱۲۰-۲۰۰ گل	برگ ۴-۵ غنچه ۷-۸	ارقام به فرض فروش خرد است. اگر به کارخانه بفروشیم، قیمت، افت حدود ۴۰ تا ۶۰ درصد خواهد خورد.
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۳-۴ تن (وزن تر)	۲ تن وزن خشک	۲۰۰ کیلو گل ۲ تن برگ خشک	در ۳-۴ بار برداشت: ۳۰ تا ۴۰ تن غنچه: ۳-۴ تن	
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۱۰,۵ میلیون در صورت خرید ریشه لخت	۱۶-۱۷ میلیون	۱۶ میلیون	۱۲,۵ میلیون	(آماده‌سازی اولیه زمین و مبارزه با علف‌های هرز معادل ۴ میلیون تومان) (نوار تیپ: ۶ میلیون تومان در هکتار) هزینه‌های خشک کردن لحاظ نشده است.

معیارها	زیرمعیارها	گل محمدی	آویشن باغی	استوخدوس فرانسوی	آرتیشو	توضیحات
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه)	سال سوم	سال اول	سال اول	سال اول	برای گل هزینه کارگری بالاست،
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۱۰,۵ میلیون تومان	۱۶-۱۷ میلیون تومان	۱۶ میلیون تومان	۱۲,۵ میلیون تومان	واحدهای فرآوری در نظر گرفته نشده است. دستگاه خشک‌کن: ۶ میلیون - ۱۰۰ کیلو در ۳ ساعت
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	کم	نسبتا زیاد	نسبتا زیاد	کم	در مورد آویشن و استوخدوس، حتی در حالت ریسک بالا نیز، صرفه اقتصادی مطلوبی دارند.
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	کم	کم	کم	کم	
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	وجود پائین در سطح منطقه و آمادگی بالا در سطح ملی. (عطاری‌ها، خشک‌کن‌ها، عرق‌گیری‌ها، بنکدارها، صادرکنندگان، ...)				کشت، تولید و فرآوری و صادرات در سطح منطقه وجود ندارد (محدود به عرق‌گیری)، اما در سطح ملی عصاره‌گیری و پودر (دارویی و خوراکی) و صادرات موجود است.
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود دارد		در سطح منطقه وجود ندارد در سطح ملی وجود دارد		

معیارها	زیرمعیارها	گل محمدی	آویشن باغی فرانسوی	استوخدوس آرتیشو	توضیحات
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		عمده سود این محصولات در صادرات است.		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله	پتانسیل صادرات دارد		
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)		در هر ۴ محصول، روند رشد بازار جهانی مطلوب است		
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	کم	کم	کم	
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	خیر	خیر	خیر
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	خیر	خیر	خیر

دام آمیکته

- واحد پرورش دام آمیکته، واحدهای کوچک و غیر صنعتی پرورش دام است که متشکل از ده رأس دام بومی یا آمیکته می باشد. با توجه به زندگی روستایی پر رونق و مراتعی که سابق بر این در اختیار روستاییان بوده است، پرورش دام محلی سابقه طولانی در منطقه دارد. منظور از دام آمیکته ترکیب نژاد بومی گاو محلی با نژاد هلشتاین است.

جدول ۶ دام آمیکته^۱

معیارها	داده‌ها	دام آمیکته	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۳۵۵/۵۸ m ³	مصرف آب برای ۱۰ رأس گاو آمیکته مولد در طول یک سال در نظر گرفته شده است
	نیاز آبی (نت وات)		
قابلیت ترکیب با کشت پر آب	میزان مصرف آب در طول یک دوره (میانگین مصرف در دنیا)		
	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟		
سازگاری با منطقه	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام)	با تمامی حوضه‌های آبریز سازگاری دارد	با تمام مراتع و روستاهای استان سازگار است

^۱ منبع داده‌ها: آقای بستانچی (کارشناس پرورش دام استان آذربایجان غربی) و آقای قائمی (کارشناس پرورش گاو شیری استان آذربایجان غربی)

معیارها	داده‌ها	دام آمیخته	توضیحات
(وسعت اثر بخشی)	شهرستان‌های سازگار ذکر (شود)		
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	گوشت: ۲۳۳۷۵ ریال شیر: ۹۶۲۵ ریال	میانگین قیمت شیر و گوشت قرمز به ازای یک کیلوگرم شیر و گوشت
	عملکرد در واحد اقتصادی	گوشت: ۹۶۲ kg شیر: ۳۳۶۰۰ kg	میانگین تولید شیر توسط هر دام شیرده در واحدهای خانگی دام بومی ۳۳۰۰ کیلوگرم در طول دوره است
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۳۰۰ میلیون ریال	هزینه خوراک، دارو، واکسن، ویزیت دامپزشک
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	یک سال	متوسط بازگشت سرمایه اولیه ۶۰ ماه و متوسط زمان بازگشت سرمایه تولید هر دوره یک سال است
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	یک میلیارد ریال - ۷۰۰ میلیون ریال هزینه خرید دام و تأسیس یک واحد نگهداری	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	درصد نوسانات قیمت گوشت: ۴/۳۵٪ شیر: ۱۲٪	هر کیلو گوشت در سال ۹۱: ۲۴۰۰۰۰ ریال سال ۹۲: ۲۶۰۰۰۰ ریال سال ۹۳: ۲۸۰۰۰۰ ریال سال ۹۴: ۳۰۰۰۰۰ ریال
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	دام بومی نسبت به نوسانات دمایی و تنش‌های محیطی مقاوم‌تر است و عملکرد نوسان نشان نمی‌دهد.	عملکرد به صورت تقریبی در میزان گوشت تولیدشده در واحدهای محلی و خانگی در طول ۴ سال، رشد ۱۰ درصدی و شیر رشد ۳ درصدی داشته که ناشی از افزایش دام‌های بومی بر اثر زاد و ولد است.
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	در تولید گوشت، زنجیره محصول وجود ندارد ولی در تولید شیر زنجیره تا ۸۰ درصد موجود است	

معیارها	داده‌ها	دام آمیخته	توضیحات
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	-	
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله/بله	
	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)		
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	ندارد	نیاز به مهارت ویژه‌ای ندارد به دلیل اینکه ضریب تبدیل در این واحدها دارای اهمیت نیست.
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	به صورت معیشتی در تمام روستاهای آذربایجان غربی وجود دارد.
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	

بلدرچین

- بلدرچین جزو طیوری است که اخیرا در کشور مورد استقبال محلیان جهت پرورش قرار گرفته و به همین دلیل توسعه آن به صورت محلی جزو یکی از گزینه های مطرح شده است. واحد پرورش بلدرچین ۳۰۰۰ قطعه می باشد.

جدول ۷ بلدرچین^۱

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۳۰۰ مترمکعب	برای یک واحد اقتصادی که معادل ۳۰۰۰ قطعه بلدرچین می باشد
	نیاز آبی (نت وات)		
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	میزان مصرف آب در طول یک دوره (میانگین مصرف در دنیا)		
	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟		
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	در تمامی حوضه‌های آبریز سازگاری دارد	

^۱ منبع داده‌ها: آقای بستانچی (کارشناس پرورش طیور استان آذربایجان غربی) و آقای یوسفی (مدیر طیور جهاد کشاورزی آذربایجان غربی)

	قیمت هر کیلو ریال ۱۱۵۰۰۰ است	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	
صرفه اقتصادی	تخم مرغ ۵۴۰۰۰۰ گوشت ۳۸۴ کیلوگرم	عملکرد در واحد اقتصادی	
		بهترین عملکرد منطقه در واحد اقتصادی	
	هزینه تأسیسات و محل نگهداری	۵۰۰ میلیون ریال	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)
	بازگشت هزینه تولید ۵ ماه و بازگشت سرمایه اولیه ۵ سال است.	۵ ماه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)
سرمایه اولیه	هزینه جوجه و خوراک و دارو	۵۰۰ میلیون ریال	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)
		۱۰۰۰۰۰۰- ۱۳۰۰۰۰۰ تومان برای هر قطعه	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)
ریسک	نوسان عملکرد تحت تأثیر ویروس آنفولانزا		میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)
	عدم وجود زنجیره برای بلدرچین (کشتارگاه، تأمین جوجه و ...)	ندارد	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)
آمادگی زنجیره		ندارد	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)
			اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)
بازار محصول نهایی			آیا محصول به صادرات متصل است / پتانسیل صادرات دارد؟
			اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)

نیاز به آموزش دارد به دلیل اینکه مراحل پرورش بلدرچین متفاوت از سایر طیور است	بله	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	پیچیدگی
	بله	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	پذیرش
	گزارش نشده	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	کشاورز

گوسفندداری

- با توجه به رونق زندگی روستایی و مراتعی که سابق بر این در اختیار روستاییان بوده است، گوسفندداری به صورت محلی، سابقه طولانی در منطقه دارد. یک واحد گوسفندداری غیر صنعتی شامل ۵۰ رأس گوسفند می باشد.

جدول ۸ گوسفندداری^۱

توضیحات	داده‌ها	زیرمعیارها	معیارها
مصرف آب برای ۵۰ رأس گوسفند مولد در سال در نظر گرفته شده است.	۱۸۲ m ³	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	مصرف آب
		نیاز آبی (نت وات)	
		میزان مصرف آب در طول یک دوره (میانگین مصرف در دنیا)	

^۱ منبع داده‌ها: آقای قریشی (مدیر بهبود تولیدات دامی جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی) آقای بستانچی

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟	با تمامی حوضه‌های آبریز سازگاری دارد	با تمام مراتع و دشت‌های استان و حوضه آبریز سازگار است.
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	گوشت: ۲۴۶۲۵ تومان شیر: ۲۶۰۰ تومان	میانگین قیمت شیر و گوشت قرمز به ازای یک کیلوگرم شیر و گوشت.
	عملکرد در واحد اقتصادی	گوشت ۵۵۰ کیلوگرم در سال شیر: ۵۰۰ کیلوگرم	هر رأس گوسفند پروار به‌طور متوسط ۵۰ کیلوگرم است.
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	هزینه تولید ۵۱۵ میلیون ریال	۳۵۰ میلیون ریال خرید گوسفند ۱۶۵ میلیون ریال هزینه خوراک و درمان و آب و برق
سرمایه اولیه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه)	هزینه تولید یک سال و سرمایه اولیه ۶۰ ماه	
	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۵۱۵ میلیون (هزینه خرید گوسفند+ خوراک و...) ۲۰۰ میلیون هزینه واحد نگهداری بدون امکانات (فقط سرپناه)	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	هر کیلو گوشت گوسفند در سال حدود ۵ درصد رشد قیمت و هر کیلو شیر ۱۵ درصد رشد قیمت داشته است.	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	گوسفند به تنش‌های محیطی بسیار مقاوم	در طول ۴ سال گذشته تولید گوشت گوسفند ۱۸ درصد کاهش یافته چرا که

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
		است و نوسان عملکردی ندارد.	گوسفندداری در محیط بسته بازدهی ندارد و نیاز به چرا در مراتع است.
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	ندارد	
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	ندارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله	
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)		
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله در سطح بسیار ابتدایی	
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	

مرغ خانگی

- پرورش مرغ خانگی و محلی، یکی از معیشت هایی است که اخیراً در بسیاری از روستاهای کشور، به عنوان طرح های بهبود زندگی روستایی پیگیری شده است و در بیشتر موارد شامل واحدهایی است که با حداکثر ۱۰۰۰ قطعه جوجه یک روزه کار تولید را انجام می دهند.

جدول ۹ مرغ خانگی^۱

معیارها	زیرمعیارها	مرغ خانگی	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۲۱۶ مترمکعب	برای ۱۰۰۰ قطعه جوجه یک روزه بومی که در پای تولید حداقل ۴۵۰ قطعه پولت مرغ باقی خواهد ماند
	نیاز آبی (نت وات)		
سازگاری منطقه (وسعت اثربخشی)	میزان مصرف آب در طول یک دوره (میانگین مصرف در دنیا)		
	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	با تمامی حوضه‌های آبریز سازگاری دارد	

^۱ منبع: آقای یوسفی و آقای قربان نژاد (کارشناس طیور جهاد کشاورزی آذربایجان غربی)

	۲۰۰ هزار ریال مرغ محلی ۴۰۰۰ ریال تخم مرغ	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	
صرفه اقتصادی	۸۱۰۰۰ قطعه تخم مرغ در طول دوره و ۴۰۰ عدد خروس	عملکرد در واحد اقتصادی	(حداقل ۱۸۰ عدد تخم مرغ برای قطعه مرغ بومی و حداکثر ۱۹۰ تخم مرغ در طول دوره) تولید اصلی در این واحدها تخم مرغ است و تولید گوشت یک تولید جانبی در این واحدها است.
	۳۶۰ میلیون ریال	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	هزینه جوجه، خوراک، دارو، برق و ...
	۵ ماه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	بازگشت هزینه تولید برای هر دوره ۵ ماه و بازگشت سرمایه اولیه ۵ سال
سرمایه اولیه	۴۰۰ میلیون ریال	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	هزینه تأسیس واحد نگهداری
ریسک	۱۵۰۰۰۰-۲۰۰۰۰۰ ریال	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	برای هر قطعه
	نوسان عملکرد در هنگام شیوع آنفلوآنزا دیده می‌شود (نوسان عملکرد متوسط)	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	
آمادگی زنجیره	ندارد	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	

	ندارد	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	
		اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	بازار محصول نهایی
		آیا محصول به صادرات متصل است / پتانسیل صادرات دارد؟	
		اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	پیچیدگی
نیاز به آموزش مقدماتی و آشنایی با اصول مرغداری وجود دارد	بله	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	
به صورت سنتی در تمام روستاها مرغ و خروس محلی نگهداری می‌شود	بله	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	پذیرش کشاورز
به دلیل شیوع بیماری طیور از بین رفته‌اند.	بله	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	

گل تزئینی (رز و گلابیول)

- گل تزئینی در گلخانه، در سال ۱۳۹۳ کل سطح زیرکشت گل و گیاهان زینتی ۶۱۹۳ هکتار بوده است که از این رقم ۲۲۲۲ هکتار مساحت کل گلخانه در ایران می باشد (امارنامه وزارت جهاد کشاورزی). پرورش گل تزئینی در گلخانه یک صنعت جدید است و به دلیل نیاز به سرمایه ی اولیه سنگین رشد کمی دارد (سالانه حدود ۶ درصد سطح گلخانه ها در ایران رشد می کند).

جدول ۱۰ گل تزئینی (رز و گلابیول)^۱

معیارها	زیرمعیارها	گل رز	گل گلابیول	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۱۵۰۰۰ مترمکعب در هکتار	۱۳۵۰۰ مترمکعب در هکتار	مصرف آب در گل داودی ۱۳۰۰۰ و گل میخک ۱۵۰۰۰ و گل آلستومریا ۱۴۰۰۰ مترمکعب در هکتار است/ شاخص بهره‌وری آب در گلخانه‌های ایران پایین‌تر از حد جهانی است
	نیاز آبی گیاه (نت وات)			
قابلیت ترکیب با	میزان مصرف آب در طول دوره کشت (میانگین مصرف در دنیا)			
	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟			

^۱ منبع داده‌ها: خانم زارعی (پژوهشکده گیاهان زینتی ملایر) و آقای سالم‌پور (کارشناس کشت‌های گلخانه‌ای وزارت جهاد کشاورزی)

کشت پر آبر				
سازگاری با منطقه (وسعت اثر بخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	سازگاری با پهنه‌های حوضه آبریز در مورد کشت گلخانه‌ای مطرح نیست بلکه مصرف انرژی مهم است مثلاً در آذربایجان به دلیل سردسیری بودن منطقه مجبور به سوخت انرژی بیشتر در گلخانه هستند (*)		
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	شاخه‌ای ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ تومان	۳۰۰ تا ۱۲۰۰ تومان (*)	قیمت در بازار گل بسیار متغیر است، برخی از گلخانه دارها با دلال‌ها قرارداد دارند و دلالان فارغ از قیمت گل در بازار به صورت قراردادی در هر سال گل‌ها را پیش خرید می‌نمایند (با قیمت کمتر)
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۸۰۰ هزار شاخه گل در روز	یک بار گل در هر کاشت است در هر مترمربع ۱۵ الی ۲۰ عدد می‌کارند	گل رز؛ در هر هکتار ۸۲ شاخه در مترمربع کاشته می‌شود که میزان محصول ۸۰۰ هزار شاخه گل رز در یک هکتار سال است
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	به ازای هر شاخه حدود ۲۰۰ تومان هزینه نیاز است		۴۰ درصد هزینه فروش در هر سال به‌عنوان هزینه تولید در سال آینده مصرف می‌شود
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	یک سال (*)		

<p>بسته به کیفیت سیستم گلخانه‌ای، گل خانه ساده و بدون تجهیزات ۸۰ هزار تومان و گلخانه مجهز به سیستم فن و پد، پرده سایه‌انداز، گرمایش و رطوبت و تهویه بهینه ۶۰۰ هزار تومان</p>	<p>هر متر ۸۰ هزار تومان (خانم زارعی) هر مترمربع ۶۰۰ هزار تومان (آقای سالم پور)</p>	<p>سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)</p>	<p>سرمایه اولیه</p>	
	<p>تا ۲۰۰ تومان</p>	<p>از ۲۰۰ تا ۵۰۰ تومان</p>	<p>میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)</p>	<p>ریسک</p>
	<p>در صورت رعایت موارد و داشتن گلخانه استاندارد نوسان عملکرد پایین است</p>	<p>میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)</p>	<p>ریسک</p>	
<p>مشکلات موجود در پرورش گل در گلخانه: نداشتن تداوم تولید، نبودن حجم بالای تولید (به‌عنوان مثال روسیه در هر ماه ۳۰۰ میلیون شاخه گل رز نیاز دارد ولی در ایران یک ماه این تعداد تولید می‌شود و در ماه بعد به این رقم از تولید نمی‌رسیم) ماندگاری پایین‌تر گل (ماندگاری گل رز ۱۲ روز و گل گلابول ۷ روز است).</p>	<p>وجود دارد (تا ۶۰ درصد)</p>	<p>وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)</p>	<p>آمادگی زنجیره</p>	
	<p>وجود دارد (تا ۶۰ درصد)</p>	<p>وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)</p>	<p>آمادگی زنجیره</p>	
		<p>اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)</p>	<p>بازار محصول نهایی</p>	
	<p>بله/ بله</p>	<p>آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟</p>	<p>بازار محصول نهایی</p>	
		<p>اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)</p>	<p>بازار محصول نهایی</p>	

	بله.	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	پیچیدگی
	بله	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	پذیرش
	بله	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	کشاورز

(*) آقای بایرامی

گل تزئینی در گلخانه (میخک و داودی)

- گل تزئینی در گلخانه، در سال ۱۳۹۳ کل سطح زیرکشت گل و گیاهان زینتی ۶۱۹۳ هکتار بوده است که از این رقم ۲۲۲۲ هکتار مساحت کل گلخانه در ایران میباشد (امارنامه وزارت کشاورزی). پرورش گل تزئینی در گلخانه یک صنعت جدید است و به دلیل نیاز به سرمایه‌ی اولیه سنگین رشد کمی دارد (سالانه حدود ۶ درصد سطح گلخانه‌ها در ایران رشد می‌کند).

جدول ۱۱ گل تزئینی در گلخانه (میخک و داودی)^۱

معیار	زیرمعیار	میخک	داودی	توضیحات
	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۱۱۰۰۰ مترمکعب در هکتار	۹۰۰۰ مترمکعب در هکتار	

^۱ منبع داده‌ها: آقای دکتر شفیع (پژوهشکده ملی گل و گیاهان زینتی)

معیار	زیرمعیار	میخک	داودی	توضیحات
مصرف آب ^۱	نیاز آبی گیاه (نت وات)			
	میزان مصرف آب در طول دوره کشت (میانگین مصرف در دنیا)			
قابلیت ترکیب با کشت آب‌بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	خیر	خیر	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	کشت گلخانه ای- مناسب اقلیم آذربایجان است	کشت گلخانه ای- مناسب اقلیم آذربایجان است	
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۶۰۰ تومان	۴۰۰ تومان	قیمت در نوسان است. در ماه‌های محرم، صفر و رمضان فروش اصلاً وجود ندارد و قیمت به شدت افت می‌کند.
	عملکرد در واحد اقتصادی	۱/۵ میلیون شاخه در هکتار	۱ میلیون شاخه در هکتار	
	بهترین عملکرد منطقه در واحد اقتصادی	-	-	
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۴۰۰ میلیون	۲۰۰ میلیون	به ازای هر شاخه تقریباً ۲۵۰ تومان

^۱ مصرف آب گل تزئینی در گلخانه‌های ایران بالاست. کمترین مصرف گل را گیاه آلوئورا با مصرف ۵۰۰۰ مترمکعب بر هکتار دارا است

معیار	زیرمعیار	میخک	داودی	توضیحات
		تومان جاری		هزینه تولید لحاظ می شود.
		۱ سال	۱ سال	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۷۰۰ میلیون تومان ثابت	۷۰۰ میلیون تومان	فقط سازه ۷۰۰ میلیون تومان با تجهیزات ۳ تا ۴ میلیارد تومان (بسته به نوع و تکمیل بودن تجهیزات).
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	نوسان در طول سال بالا از ۲۰۰ تا ۲۰۰۰ (تومان)	نوسان در طول سال بالا از ۲۰۰ تا ۲۰۰۰ (تومان)	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	در مدیریت ثابت ندارد	در مدیریت ثابت ندارد	
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	متوسط	متوسط	تا ۵۰ درصد زنجیره وجود دارد
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	وجود ندارد	وجود ندارد
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)			بازار داخلی در سال ۷ درصد رشد دارد
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله / زیاد	بله / کم	
	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	۱۰-۱۵ درصد	۱۰-۱۵ درصد	

معیار	زیرمعیار	میخک	داودی	توضیحات
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله نسبتاً زیاد	بله کم	
پذیرش	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	خیر	خیلی کم	
کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	خیر	

انگور

• انگور مهمترین محصول باغی حوضه آبریز است. این محصول پیشینه بسیار زیادی در بین باغداران شهرستان های غربی، جنوبی و جنوب شرقی دریاچه دارد. همچنین در بین محصولات باغی، یکی از کم مصرف ترین ها از نظر مصرف آب است. نکته مثبت دیگر این محصول، قابلیت کشت آن در دشت ها و کوهپایه های حوضه آبریز است. زنجیره ارزش این محصول به علت قدمت آن در منطقه، آماده است، و اجزای زنجیره ارزش مدت زیادی است در منطقه حضور دارند. اما نقطه منفی، ریسک قیمت موجود در ارقام مختلف انگور است. همچنین رقابت شدید بین المللی در صنعت کشمش، تازه خوری و کنسانتره و هزینه های بالای تولید انگور باعث شده است که جذابیت این کشت پائین باشد در نتیجه می بایست راههای مداخله و بهبود آن را یافت.

جدول ۱۲ انگور^۱

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۲۶۵۰۰	متر مکعب در هکتار
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	تا ۳۳۰۰۰	متر مکعب در هکتار
قابلیت ترکیب با کشت آب بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟		
	سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	دمای بالاتر از - ۱۷ را تحمل می‌کند (تقریباً همه پهنه‌ها) ^۴ در حال حاضر در اکثر قریب به اتفاق شهرستان‌های جنوبی، غربی، جنوب شرقی
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۳ هزار تومان (تازه خوری) ۸۰۰ تومان (برای آبمیوه) ^۶	برای هر کیلوگرم
	عملکرد در واحد اقتصادی	میانگین ۲۰ تن در هکتار ^۲	
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	ثابت: ۲۵ میلیون تومان سالانه: ۱۵ میلیون تومان	
سرمایه اولیه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه)(بدون احتساب قیمت زمین)	۷-۸ سال ^۲	با محاسبه‌ی بازگشت سرمایه اولیه (غیر از زمین)
	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)		با محاسبه ایستاده کردن - نهال کاری - و آبیاری قطره‌ای

^۱ منبع داده‌ها: آقای فلاحت (کشاورز نمونه)

^۲ آقای امانی (مدیر باغبانی جهاد آذربایجان غربی)

^۳ آقای اکبری (خدمات کشاورزی زینال لو)

^۴ دکتر اصغری (مدیر اسبق جهاد استان آذربایجان غربی)

^۵ آقای اصلانی (مدیر پژوهش نظام‌مهندسی کشاورزی)

^۶ بازدید از منطقه

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	درجه ۳: بالا کشمش: بالا درجه ۱: پایین	برای ارقام تازه خوری، این نوسان پایین است. اما برای ارقام بی کیفیت، به دلیل خرید توسط شرکت‌های کنسانتره، نوسانات بالاست.
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	کم ^۲	به دلیل تجربه بالای باغداران منطقه نوسان عملکرد پایین است. گاهی اوقات به دلیل سرما عملکرد تغییر می‌کند، که البته مدتی است در منطقه سرمای خیلی شدید نبوده است.
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	زیاد ^۶	به معنی وجود اجزای زنجیره وجود صادرکنندگان، فرآوری کشمش و کنسانتره و آبمیوه
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	متوسط ^۶	قراردادهای طولانی مدت وجود ندارد، ولی همکاری‌های غیررسمی وجود دارد.
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	کشمش رو به رشد است، تازه خوری اشباع است ^{۲۱}	در مورد تازه خوری داخل، امکان بازاریابی با ایجاد بسته‌بندی‌های مدرن و ارقام جدید وجود دارد.
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله ^{۲۲}	
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	بازار بزرگ تقریباً پایدار ۲۹۰۱۲۲/۸۹۶۱ هزار دلار میانگین ۵ سال ^۳	ارقام: کشمش، تازه خوری، کنسانتره و آبمیوه انگور، سرکه انگور
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	ساده ^۲	پیچیدگی کشت در سطح منطقه حل شده است.

^۱ آقای عزیزی (صادرکننده خشکبار)

^۲ آقای تاج الدینی (مسئول کشاورزی اتاق بازرگانی)

^۳ <http://comtrade.un.org/data>

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله ^۶	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر ^{۱۲}	بحث بیمه بسیار ضعیف کشاورزی در مورد تمامی محصولات

پسته

- درخت پسته با بیشتر پهنه‌های استان سازگار است زیرا شهرستان‌های حوضه دریاچه ارومیه از سطح دریای آزاد مرتفع‌تر هستند. مثلاً شهرستان ارومیه ۱۳۳۲ متر از سطح دریا ارتفاع دارد، بر همین اساس تمام شهرستان‌های حوضه آب ریز برای کاشت درختان پسته مناسب است، ۳۲۶ بهره بردار پسته در سطح استان در حال فعالیت هستند.

جدول ۱۳ پسته^۲

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۴۲۰۰	مترمعکب در هکتار
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۲۸۰۰	مترمعکب در هکتار
قابلیت ترکیب با کشت پر آب	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟	قابلیت کشت ترکیبی ندارد	

^۱ آقای آقابالازاده (سردخانه دار و باغدار)

^۲ منبع داده‌ها: آقای جعفری (کارشناس پسته جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)		کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	به دلیل ارتفاع از سطح دریای آزاد بیشتر شهرستان‌های استان و شهرستان‌های حوضه آبریز برای کاشت درخت پسته مساعد هستند.
		ارومیه، گلستان، گیلان، گنبد، سلماس، اشکنویه، بوکان، تکاب، مهاباد	
صرفه اقتصادی		قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	بسته به کیفیت و خندان بودن امسال از ۲۷۰۰۰۰ - ۳۳۰۰۰۰ ریال در نوسان بوده است.
		عملکرد در واحد اقتصادی	۸۶۰ کیلوگرم در هکتار
		متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۴۲۰ میلیون ریال (هزینه نگهداشت لحاظ شده است) (هزینه ۵ سال نگهداری تا زمان باردهی) ^۱
سرمایه اولیه		متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۹ سال
		سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۱۷۰ میلیون ریال و هزینه احداث خط تولید + سوله ۴ میلیارد ریال ^۲
ریسک		میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	ظرفیت خط تولید پسته ۱ تن در ساعت است.
		میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	درخت پسته به تنش سرما بسیار حساس است و دچار سرمازدگی و افت عملکرد می‌شود.

^۱ آقای وهاب پور (کارشناس باغبانی)

^۲ خشکبار صنعت (اتاق بازرگانی تهران)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	زنجیره محصول برای پسته وجود ندارد (تا ۱۰ درصد)	نه فرآوری و خندان سازی و نه حتی سردخانه و انبار وجود ندارد.
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله/ بله	به صادرات متصل است اما تولید استان در اندازه صادراتی نیست.
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	۲۲۵۱,۸۰۷۸۹ هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۱	
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله. ارقام دیرگل نیاز به آموزش‌های خاص دارد از کاشت تا برداشت	در خصوص پسته و ارقام دیرگل حتماً نیاز به آموزش‌های خاص وجود دارد
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	به دلیل ناآشنایی با روش‌های نگهداشت پسته عملکرد افت پیدا کرده است
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	

^۱ <http://comtrade.un.org/data>

بادام

- ۲۲۸۲ هکتار از باغات استان را باغات بادام آبی (بارور) تشکیل می دهد و ۲۷۱ هکتار از باغات بادام در استان در طی ۵ سال گذشته احداث شده که هنوز به باروری نرسیده است (جدول آماری جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی).

جدول ۱۴ بادام^۱

معیار	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۴۱۰۰	مترمعکب در هکتار
قابلیت ترکیب با کشت پر آب	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۲۹۰۰	مترمعکب در هکتار
قابلیت ترکیب با کشت پر آب	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	قابلیت کشت ترکیبی ندارد	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	قره‌باغ، ارومیه، مهاباد، میاندوآب، شاهین‌دژ	
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	بادام دیر گل ۱۶۰۰۰۰ ریال و بادام سنگی ۱۲۰۰۰۰	

^۱ منبع داده‌ها: آقای صمدی (کارشناس باغبانی جهاد کشاورزی)

معیار	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
	عملکرد در واحد اقتصادی	۱۸۰۰ کیلوگرم در هکتار	بهترین عملکرد استان ۴۰۰۰ کیلوگرم در هکتار است و متوسط عملکرد ۱۸۰۰ کیلوگرم است.
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۲۰۰ میلیون ریال (هزینه نگهداشت لحاظ شده است) هزینه ۵ سال نگهداری تا زمان باردهی)	۶۰ میلیون هزینه احداث باغ بادام و حدود ۳۰ میلیون ریال در سال هزینه نگهداشت باغ بادام است
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۸ سال	بادام از سال ۴ و ۵ باردهی دارد اما از سال ۸ اقتصادی می‌شود
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۶۰ میلیون ریال (۲ میلیارد و ۹۵۰ میلیون ریال هزینه احداث خط فرآوری ^۱)	ظرفیت دستگاه فرآوری ۵۰۰ کیلوگرم در ساعت است.
	ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	۲۶۰۰۰۰ - ۱۲۰۰۰۰ ریال
میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)		(به دلیل عدم آشنایی با واریته‌های تلقیح کننده) (ریسک عملکرد نسبتاً کم)	

^۱ آقای شفاعتی (کارخانه تبریزکار)

معیار	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	وجود زنجیره بسیار محدود (تا ۱۵ درصد)	زنجیره محصول بادام در استان وجود ندارد. قسمت تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل برای محصول بادام وجود ندارد و یا سردخانه‌های مناسب جهت انبار این محصول در استان فعال نیست و در موارد معدودی جهت نگهداشت بادام از سردخانه سیب استفاده می‌کنند. سیستم سورتینگ که جداسازی بادام‌های درشت از بادام‌های ریز است در استان فعال نیست. تنها موردی که در مورد بادام در استان وجود دارد واحدهای بسته‌بندی است که حتی این واحدها هم مخصوص بادام نیست و کارخانه‌های بسته‌بندی حیوانات بسته‌بندی بادام را انجام می‌دهند.
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله/ بله	به صادرات متصل است اما تولید استان در حد صادرات نیست
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	۵۰۵۷/۲۸۸۴ هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۱	
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله.	به دلیل عدم آشنایی با وارپته‌های تلقیح‌کننده و عدم همپوشانی آن‌ها که موجب نابرابری درخت بادام می‌شود. آموزش نیاز است

^۱ <http://comtrade.un.org/data>

معیار	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	به دلیل عدم آشنایی

سنجد

- سنجد یکی از درختانی است که سابقه طولانی در منطقه دارد. عمده کاشت سنجد در حاشیه نهرها و باغ‌ها بوده است. در چند سال اخیر تقاضای سنجد به علت اطلاع رسانی‌هایی که در مورد خواص دارویی آن صورت گرفته افزایش یافته است. آذربایجان شرقی و غربی از تولیدکنندگان عمده سنجد در کشورند.

جدول ۱۵ سنجد^۱

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۳۵۰۰	مترمکعب در هکتار
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	(۱)۲۷۵۰	
قابلیت ترکیب با کشت پرا آب‌بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرا آب‌بر را دارد؟	۳۰۵۰	مترمکعب در هکتار
			قابلیت کشت ترکیبی ندارد

^۱ منبع داده‌ها: آقابان وهاب پور و صمدی

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
سازگاری با منطقه (وسعت اثر بخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	ارومیه، نقده، میاندوآب، سلماس، تکاب	در تمام شهرهای استان آذربایجان غربی و شرقی و در تمام شهرستان‌های جنوبی حوضه آبریز دریاچه، کشت سنجد انجام می‌شود و از نظر اقلیم بسیار مناسب است
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۶۵۰۰۰ ریال ۱۰۰۰۰۰ ریال (۱)	برای هر کیلوگرم
			۲۵۰۰ کیلوگرم ۶۲۵۰ کیلو در سال اول تولید (۱)
صرفه اقتصادی	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۱۶۰ میلیون ریال (هزینه نگهداشت لحاظ شده است) (هزینه ۵ سال نگهداری تا زمان باردهی)	
			متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۶۰ میلیون ریال ۶۰ میلیون ریال + یک واحد سوله و ۴ خط تولید جمعاً ۲۵ میلیارد ریال (۱)	
			میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)
ریسک	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	نوسان عملکرد مشاهده نشده (ریسک عملکرد کم)	
			عدم وجود زنجیره (۵) درصد

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	امکان فرآوری تا ۲۳ محصول وجود دارد. در حال اخذ مجوز در استان ^۱	
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود ندارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله/بله	بلاروس / ترکیه و عراق بازار صادرات میوه سنجد و ژاپن و آلمان بازار صادرات عصاره سنجد
	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	۸۷۷۸,۳۴۵۴۶۵ هزار دلار میانگین ۴ سال ^۱	عدد به صورت تخمینی و به جهت آشنایی با بازار هدف‌های فراورده‌های نهایی مثل (اتیل سینومات که در درمان بیماری‌های سرطانی کاربرد دارد و عصاره سنجد و روغن و کاربرد در نان‌های صنعتی و پلت و جیره طیور) به دست آمده است
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	خیر. به صورت سنتی در حاشیه باغات وجود داشته و کشاورزان با شیوه‌های کاشت تا برداشت آشنا هستند	
	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	

^۱ آقای شادفر

معیارها	زیرمعیارها	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	

کشاورز

- کشت کلزا در طول دو سال گذشته بسیار مورد توجه بوده و از سیاستهای جهاد کشاورزی ترویج کشت این گیاه می باشد. از سیاستهای تشویقی که در جهت ترویج کشت کلزا اجرا می شود میتوان به این موارد اشاره نمود: ۱- دادن بذر یارانه‌ای به کشاورزان ۲- بیمه رایگان مزارع کلزا کاران ۳- اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به کشاورزان ۴- اعطای یک سوم از قیمت ماشین‌آلات کشت کلزا به صورت بلاعوض به کشاورزان کلزاکار

جدول ۱۶ کلزا^۱

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۷۷۵۰ مترمکعب در هکتار	میزان مصرف آب گیاه کلزا همانند گندم است
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۵۰۰۰ مترمکعب در هکتار	در مناطقی از استان کلزا با ۵۰۰۰ مترمکعب بر هکتار هم می‌تواند رشد کند و کاهش عملکرد نداشته باشد

^۱ منبع داده‌ها: آقای قلی‌زاده (کارشناس کلزا)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
قابلیت ترکیب با کشت پر آب‌بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟	ندارد	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	ارومیه، سلماس، نقده، اشنویه، مهاباد، میاندوآب، شاهین‌دژ، بوکان، پیرانشهر	در ۱۵ شهرستان از ۱۷ شهرستان استان زراعت کلزا انجام می‌شود و از نظر اقلیم نیز بسیار مناسب است
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۲۵۳۰۰ ریال	در جهت تشویق کشاورزان به کلزا کاری قیمت خرید تضمینی کلزا در ایران بالاتر از قیمت جهانی است
	عملکرد در واحد اقتصادی	۲۲۰۰ کیلوگرم	متوسط عملکرد استان ۴۰۰۰ کیلوگرم در هکتار است که کلزا کار نمونه استان ۶۲۰۰ کیلوگرم در هکتار برداشت کرده است. کلزا کار نمونه کشوری در سه سال متوالی در استان آذربایجان غربی مشغول کاشت بوده است (شهرستان نقده و شهرستان بوکان)
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	تمام هزینه‌های نهاده‌های تولید کاشت تا برداشت ۱۷ میلیون ریال	
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۹ ماه	هم‌زمان با فروش محصول
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	تمامی محصولات زراعی هزینه تولید با سرمایه اولیه در هکتار برابری می‌کند (۱۷ میلیون ریال)، واحد فرآوری در استان فعالیت ندارد، هزینه احداث خط روغن‌کشی ۱۲۰ میلیارد	از لحاظ واحد فرآوری در استان کارخانه روغن‌کشی کلزا وجود ندارد و کلزای تولیدی در استان به شهرک ماهی دشت جهت فرآوری و روغن‌کشی منتقل می‌گردد

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
		ریال (با ظرفیت ۲۰۰۰۰ تن) ^۱	
		میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	روند رو به رشد قیمت خرید تضمینی (از ۱۹۰۰۰ تا ۲۵۳۰۰ ریال)
ریسک		میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	کلزا به تنش کم‌آبی کمترین عملکرد در استان ۲/۵ تن در هکتار بوده که به دلیل عدم توجه در دو آبیاری اول عملکرد کاهش می‌یابد (ریسک عملکرد متوسط)
آمادگی		وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فراوری)	در استان محصول کلزا از نظر تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل مشکلی ندارد و فقط واحد فراوری صنعتی در استان موجود نیست)
زنجیره		وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار در حال تکمیل به دلیل وجود سیاست‌های جدید حمایتی
		اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	
بازار محصول نهایی		آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	از نظر صادرات محصول مشکلی وجود ندارد. اما کشور به کلزا نیاز دارد و کشاورزان ایرانی فقط ۶ درصد از نیاز داخلی را تأمین می‌کنند
		اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	داده‌ها صرفاً شامل دانه‌های روغنی کلزا می‌شود. 12027.28734 هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۲

^۱ آقای خضرزاده (متقاضی احداث کارخانه روغن‌کشی در استان)

^۲ <http://comtrade.un.org/data/>

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
پنجیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پنجیدگی)	خیر	پنجیدگی سطحی و نیاز به آموزش در حد یک ساعت
	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله و در حال گسترش	
پذیرش کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	به دلیل ناآشنایی با کشت کشاورزان دچار مشکل بودند که در دو سال گذشته این مشکل برطرف شده است

مرغداری

- مرغداری صنعتی یکی از گزینه‌هایی است که در اقصی نقاط کشور به آن پرداخته می‌شود. منظور از واحد مرغداری، واحدهای صنعتی ۲۰ هزار قطعه ایی پرورش مرغ گوشتی در استان می‌باشد (دلیل انتخاب مرغ گوشتی به دلیل مزیت استان در این صنعت است).

جدول ۱۷ مرغداری (مرغ گوشتی، ۲۰۰۰۰ قطعه مرغ)^۱

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۵۰۵ متر معکب	یک واحد مرغداری ۲۰ هزار قطعه‌ای در طول دوره رشد ۴۲-۴۵ روزه

^۱ منبع داده‌ها: آقایان یوسفی و قربان نژاد

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
			به‌طور متوسط ۵۰۵ مترمکعب آب مصرف می‌کند
		نیاز آبی گیاه (نت وات)	۴۸۰ متر مکعب
قابلیت ترکیب با کشت پر آب‌بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	*	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	تمام پهنه‌ها ارومیه- نرده- مهاباد-میاندوآب- سلماس	فعالیت بیشتری دارند
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۴۱۵۹۰ ریال	
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۲۸-۳۴ هزار کیلوگرم مرغ پرکن	به‌طور متوسط هر واحد بهره‌برداری ۵۰ تن مرغ زنده بعد از اتمام دوره رشد تولید می‌کند که این مقدار بعد از کشتار و افت به ۳۲ تن مرغ پرکن می‌رسد
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۵۰۰ میلیون ریال در هر دوره	هزینه جوجه ریزی، جیره طیور، واکسیناسیون، بیمه و کارگر در هر دوره
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۳ ماه	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۹ میلیارد ریال (سرمایه اولیه) جهت احداث مرغداری صنعتی گوشتی و ۲/۵ میلیارد ریال هزینه فراوری واحد ۲۰ هزار قطعه‌ای (احداث کشتارگاه طیور)	بازگشت سرمایه ثابت در مرغ گوشتی ۵ سال است بعد از ۵ سال مرگذار از نظر هزینه ثابت به نقطه سربه‌سری می‌رسد

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	از سال ۹۰ تا ۹۳ رشد ۱۰ درصدی قیمت و از سال ۹۳ تا ۹۴ ۳ درصد کاهش قیمت داشته است	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	(ریسک نسبتاً کم)	عملکرد تحت تأثیر ویروس آنفولانزا
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	وجود ۵ زنجیره محصول در استان (از قبل از تولید تا فروش و صادرات)	
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود دارد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله / بله	صادرات به عراق - ارمنستان - افغانستان - روسیه انجام پذیرفته است
	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	6759.475074 هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۱	داده‌ها صرفاً شامل گوشت مرغ می‌شود.
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	نیاز به آموزش در سطوح مختلف دارد (تأسیسات - دام‌پرور - دامپزشک - مدیریت واحد)	از نظر سطح پیچیدگی عمیق است و باید حتماً مهارت‌های لازم کسب شود
	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	

¹ <http://comtrade.un.org/data/>

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	ممکن است در دوره‌ای به دلیل بیماری کل طیور تلف شوند ولی این اتفاق بسیار کم می‌افتد

نخود

- استان آذربایجان غربی رتبه سوم کشوری را در تولید نخود داراست (۴۰ هزار تن نخود برداشت شده است). سالانه ۷۱ هزار هکتار از مزارع استان آذربایجان غربی به زیر کشت نخود می‌رود. (نخود بیشتر به صورت دیم کشت می‌شود و کمتر از ۳ هکتار نخود آبی در استان وجود دارد).

جدول ۱۸ نخود^۱

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۳۵۰۰	نخود در هر بار کشت فقط به یکبار آبیاری نیاز دارد و بقیه نیاز آبی از بارندگی تامین می‌شود
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۲۹۰۰	
قابلیت ترکیب با	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	ندارد	به دلیل اینکه آبدهی زیاد محصول نخود را از بین می‌برد و دچار گندیدگی می‌کند

^۱ منبع داده‌ها: آقای غنی‌پور (کارشناس نخود جهاد کشاورزی)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
کشت پر آب‌بر			
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	ارومیه، بوکان، نغده، پیرانشهر، اشنویه، مهاباد، تکاب، شاهین‌دژ و میاندوآب	تمام شهرستان‌های استان قابلیت کشت نخود را دارند
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۲۳۵۰۰ ریال	قیمت نخود در بازار نوسان زیادی دارد. قیمت خرید تضمینی ۲۶۵۰۰ ریال بوده ولی کشاورزان محصول خود را ۲۰۰۰۰ ریال تا ۴۵۰۰۰ ریال نیز فروخته‌اند به‌طور متوسط قیمت ۲۳۵۰۰ ریال بوده است
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۲۰۰۰ کیلوگرم در هکتار	متوسط عملکرد ۲۰۰۰ کیلو معمولاً در زراعت آبی محصول بین ۱۴۰۰-۲۵۰۰ کیلوگرم در هکتار است
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	کل هزینه کاشت تا برداشت در هکتار ۱۴ میلیون ریال	
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۶ ماه	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	سرمایه اولیه ۱۴ میلیون ریال و واحد فرآوری (نخود آجیلی و آرد نخودچی در استان وجود ندارد)، قیمت دستگاه فرآوری نخودچی	دستگاه فرآوری نخود (تبدیل نخود به نخود آجیلی با ظرفیت ۳۰ کیلو در ساعت)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
		آجیلی ۱۵۰ میلیون ریال	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	از ۲۰۰۰۰ تا ۲۷۰۰۰ هزار ریال قیمت خرید تضمینی	تا ۶۰۰۰۰ ریال در میدان فروخته شده است (سال ۹۳) قیمت خرید تضمینی معمولاً پایین است و حتی قیمت در میدان هم در نوسان است
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	عملکرد این محصول تقریباً ثابت است (ریسک عملکرد کم)	نخود به تنش بی‌آبی و سرمازدگی مقاوم است
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	تأمین نهاده، تجهیزات مکانیزه، انبار و حمل و نقل وجود دارد ولی واحد فراوری موجود نیست	نخود استان جهت تبدیل به آرد نخودچی و یا نخود آجیلی به استان آذربایجان شرقی منتقل می‌شود. اما بیشتر حجم نخود استان بدون تبدیل به فروش می‌رسد
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود دارد تا ۹۰ درصد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟ اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	بلی (۱) 3210.553917 هزار دلار (میانگین ۴ سال) ^۱	

¹<http://comtrade.un.org/data/>

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
پنجیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پنجیدگی)	خیر (کشت منطقه سنتی است)	
	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	نخود یکی از کشت‌های سنتی استان است و تمام کشاورزان با مراحل مختلف کاشت تا برداشت نخود آشنا هستند
پذیرش کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	خیر	

پرورش کرم ابریشم

- پرورش کرم ابریشم که به عنوان صنعت نوغانداری شناخته می‌شود به علت مصرف ابریشم در کارگاه‌های فرش بافی در استان از گذشته‌های دور مورد توجه روستاییان بوده است. معمولاً نوغانداری در کنار باغ‌های توت معنا می‌یابد.

جدول ۱۹ پرورش کرم ابریشم^۱

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۸۰ لیتر برای هر جعبه	میزان مصرف آب، هر جعبه تخم نوغان در طول دوره رشد حدود ۸۰ لیتر آب مصرف می‌کند
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	گزارش نشده	

^۱ منبع داده‌ها: آقای قربان‌نژاد

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟	بله، کرم ابریشم در جوار باغ توت رشد می‌یابد	
سازگاری با منطقه (وسعت اثر بخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	ارومیه - سلماس - میاندوآب - مهاباد - پیرانشهر - بوکان	جهت پرورش کرم ابریشم باید باغات توت ایجاد کرد که ایجاد باغ توت با توجه به گران بودن اراضی زراعی در استان به صرفه نیست و در استان توصیه نمی‌شود
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	هر کیلو پیله ۲۰۰ هزار ریال	
	عملکرد در واحد اقتصادی	۲۵-۴۰ کیلو برای یک جعبه	
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	نیاز به سرمایه اندک	
سرمایه اولیه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	یک تا ۲ ماه	
	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	کمتر از ۱۰ میلیون ریال برای هر جعبه	
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	از ۲۷۰۰۰۰۰ هزار ریال در سال ۹۱ به ۲۱۰۰۰۰۰ در سال ۹۳ و ۱۸۰۰۰۰۰ هزار ریال در سال ۹۴	سیر نزولی قیمت در سه سال گذشته وجود داشته
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	نوسان عملکرد مشاهده نشده (ریسک ۱)	
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	اصلاً وجود ندارد	پرورش کرم ابریشم در استان در دو سال اخیر به صورت پایلوت آغاز شده است
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود)	اصلاً وجود ندارد	

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
	قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)		
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله / ولی محصول صادر نمی شود	به دلیل اینکه نیاز داخلی بیشتر است. کشور واردکننده است و نیاز به تولید برای داخل کشور داریم
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	4694.63 هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۱	داده‌ها شامل کرم ابریشم، الیاف و منسوجات ابریشمی می‌شود.
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	نیاز به آموزش اولیه دارد (پیچیدگی سطحی)	نیاز به مهارت‌های ابتدایی دارد
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	به صورت جزئی، بله	به صورت سنتی و محدود وجود داشته است
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله وجود دارد	به دلیل سم‌پاشی درختان توت به صورت غیرمستقیم باعث مسمومیت کرم ابریشم می‌شود و عملکرد به شدت افت پیدا می‌کند

¹ <http://comtrade.un.org/data/>

زنبور عسل

- استان آذربایجان غربی به لحاظ داشتن منابع طبیعی و وجود باغات و گیاهان گلدار یکی از قطب های مهم برای پرورش زنبورعسل به حساب می آید، بطوریکه با تولید بیش از چهارده هزار تن عسل مقام نخست را در سطح کشور به خود اختصاص داده است. در بسیاری از روستاها، روستاییان در خانه هایشان کندوی تولید عسل دارند.

جدول ۲۰ زنبورعسل^۱

معیار	زیرمعیار	زنبورداری	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۱۰۰۰ لیتر آب جهت ۱۰۰ کندو و ۴۰۰۰ لیتر آب جهت زنبورستان	۴۰۰۰ لیتر آب توسط زنبوردار استفاده می شود، شستشو و ...
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر	این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پر آب بر را دارد؟	*	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان های سازگار ذکر شود)	با تمام پهنه های استان (چشمه- قنات- کاریز و مراتع استان سازگار است)	غیر از پساب کارخانه ها با سایر نواحی و مراتع سازگار است
	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۱۵۰۰۰۰ ریال	بسته به کیفیت عسل تا ۶۰۰۰۰۰ ریال فروش رفته

^۱ منبع داده ها: آقایان موسوی (کارشناس زنبورعسل جهاد کشاورزی) و قریشی

است اما متوسط قیمت ۱۵۰۰۰۰ ریال است			
هر کندو به طور متوسط ۱۱ کیلو عسل تولید می کند بیشترین مقدار تولید عسل ۱۳ کیلو در کندو است	۱۱۰۰ کیلوگرم (در واحد اقتصادی = ۱۰۰ کندو)	عملکرد در واحد اقتصادی	
هزینه سالیانه شامل هزینه خرید شکر، کارگر، دارو و موم آج شده است	هر کندو در هر دوره تولید به ۱ میلیون ریال سرمایه نیاز دارد و به عبارت دیگر ۱۰۰ میلیون ریال به ازای واحد اقتصادی هزینه نیاز است	متوسط هزینه های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	صرفه اقتصادی
	۶ ماه تا ۹ ماه	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	
سرمایه اولیه، شامل هزینه ایجاد زنبورستان، خرید کندو، طبقه، جمعیت کندو، شکر، حمل و نقل کندو به محل، ثبت زنبورداری و آموزش ۵ میلیارد ریال هزینه خط کامل فراوری شامل تولید عسل و ژل و سایر هزینه ها	۳۲۰ میلیون ریال سرمایه اولیه ۵ میلیارد ریال هزینه احداث خط فراوری و بسته بندی عسل (جداسازی موم از عسل، بسته بندی، ژل رویال)، (۲۸۵۴،۵۳ میلیون ریال برای بسته بندی ۲۴۰ تن عسل در سال)	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فراوری، صادراتی، ...)	سرمایه اولیه
برای هر کیلوگرم	۱۱۰۰۰۰-۲۰۰۰۰۰ ریال	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	
نوسان عملکرد چندانی مشاهده نشده است. مگر در اثر عدم بارندگی و خشک سالی عسل تولیدی کمتر می شود	عملکرد ثابت (ریسک کم)	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	ریسک

استان آذربایجان غربی دارای یک زنجیره تولید عسل است که شامل زنبورستان-تولیدملکه- واحدبسته‌بندی و بازار فروش است	وجود دارد	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	آمادگی زنجیره
	وجود دارد	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟(وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	
		اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	بازار محصول نهایی
صادرات به کویت-عراق- ترکیه-چین-مالزی انجام پذیرفته است	بله	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	
داده‌ها شامل موم و عسل می‌شود..	2137.056202 هزار دلار میانگین ۵ سال ^۱	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	
نیاز به آموزش در حد دو ساعت	نیاز به دوره مهارتی پرورش زنبورعسل دارد (پیچیدگی سطحی)	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	پیچیدگی
	بله	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	پذیرش کشاورز
به دلیل خشک‌سالی چند زنبورداری دچار ورشکستگی شده‌اند	بله	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	

¹http://comtrade.un.org/data/

گاو‌داری

- واحد های گاو‌داری صنعتی، عموماً با هدف تامین گوشت و شیر شهرنشینان تاسیس می شوند. با توجه به سابقه استان واحدهای پرورش گاو شیری مورد توجه بوده است. واحد بهره‌برداری اقتصادی در پرورش گاو صنعتی شیری ۵۰ رأس می‌باشد.

جدول ۲۱ گاو‌داری (گاو شیری صنعتی، ۵۰ رأس دام سنگین)^۱

توضیحات	داده‌ها	زیر معیار	معیار
هر رأس گاو شیری روزانه ۸۰ تا ۱۲۵ لیتر آب مصرف می‌کند واحد بهره‌برداری اقتصادی با ۵۰ رأس گاو شیری	۲۳۰۰ مترمکعب برای واحد دام‌داری در هر دوره که قسمتی از این عدد مربوط به علوفه‌ی مصرفی است - واحد بهره‌برداری اقتصادی با ۵۰ رأس گاو شیری (۱۱۵۰۰۰) برای کل واحد مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	مصرف آب
	گزارش نشده	نیاز آبی گیاه (نت وات)	
		این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟ *	قابلیت ترکیب با کشت پر آب

^۱ منبع داده: آقابان بستانچی و قائمی

معیار	زیر معیار	داده‌ها	توضیحات
سازگاری با منطقه (وسعت اثر بخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	ارومیه - سلماس - نقده - میاندوآب - بوکان - پیرانشهر - محمدیار - تکاب - شاهین‌دژ	
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	شیر ۹۰۰۰ ریال گوشت ۳۰۰۰۰ ریال	
	عملکرد در واحد اقتصادی	۲۷۰ هزار کیلوگرم شیر ۵۴۰۰ کیلو گوشت	میانگین تولید شیر توسط هر دام شیرده در واحدهای صنعتی پرورش گاو شیری ۶۸۰۰ کیلوگرم در طول دوره است (دقت کنید از دام‌های آبستن شیردوشی انجام نمی‌شود)
صرفه اقتصادی	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	یک میلیارد و پانصد میلیون ریال	هزینه دام، جیره دامی، دارو و بیمه
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	یک سال	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۱۰ میلیارد ریال (سرمایه اولیه) (احداث واحد-تأسیسات-تجهیزات و ...)	هزینه احداث واحد گاوداری، تأسیسات شیردوشی و تجهیزات مربوط به واحد
		۵۰ کشتار در روز (۱۶۰ میلیارد ریال) ^۱ شیر: ۴۰۰۰ لیتر در روز (۱۴۰ لیتر در ساعت تولید خامه) (۲۹۵۰ میلیون ریال)	ظرفیت کشتارگاه، ۵۰ کشتار دام سنگین و ۱۵۰ دام سبک
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال)	هر کیلو گوشت در هر سال تقریباً ۱۰ درصد افزایش قیمت داشته است و شیر ۱۱۰۰۰ - ۸۰۰۰ ریال	هر کیلو گوشت در سال ۹۱: ۲۴۰۰۰۰ ریال سال ۹۲: ۲۶۰۰۰۰ ریال سال ۹۳: ۲۸۰۰۰۰ ریال سال ۹۴: ۳۰۰۰۰۰ ریال

^۱ کشتارگاه سیاوشی ارومیه

معیار	زیر معیار	داده‌ها	توضیحات
	گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار) ^۱		
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	عملکرد ثابت (ریسک کم)	میزان عملکرد گاو شیری از نظر گوشت تولیدشده توسط این واحدها از سال ۹۳ به ۹۴ رشد ۵ درصدی داشته است
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل‌ونقل، فرآوری)	در صنعت دام سنگین در تولید گوشت زنجیره محصول وجود ندارد ولی در شیر تا حد ۸۰٪ وجود دارد	
	وجود روابط تعریف‌شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	در گوشت تا ۳۰٪ و در شیر تا ۸۰٪	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله	
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	83773.04289 هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۲	داده‌ها شامل لبنیات و گوشت گاو سانان می‌شود.
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	نیاز به آموزش در سطوح مختلف دارد (تأسیسات- دام‌پرور- دامپزشک- مدیریت واحد)	
	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	

^۱ وزن لاشه کشتار شده هر رأس دام خارج‌شده از واحدهای پرورشی استان به‌طور تقریبی ۲۲۰ کیلو است

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
پذیرش کشاورز	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	تجربه تلخ وجود ندارد	تجربه تلخ وجود ندارد ولی در صورت عدم جیره نویسی مناسب محصول شیر کم شده و هزینه‌های واحد بالا می‌رود (کاهش عملکرد)

کدو آجیلی

- کدو آجیلی، از دانه های روغنی اصلی در استان است که شهرستان خوی بزرگترین بازار فروش کدو آجیلی در خاورمیانه را داراست. به علت سابقه و گستردگی بازار این محصول در شمال استان برای توسعه در جنوب استان نیز مورد توجه قرار گرفته است.

جدول ۲۲ کدو آجیلی^۱

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	۱۲۲۵۰ (تخم کدو آجیلی) مترمکعب در هکتار	مصرف آب در تخم کدو آجیلی بالاست و در حدود ۱۲ هزار مترمکعب بر هکتار آب مصرف می‌کند
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	۱۰۰۰۰ (تخم کدو آجیلی) مترمکعب در هکتار	کمترین مصرف آب در منطقه ۸۰۰۰

^۱ منبع داده‌ها: آقای قلی‌زاده

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
			مترمکعب بر هکتار بوده است
قابلیت ترکیب با کشت پر آب بر		این محصول قابلیت کشت ترکیبی یا ترکیب کشت با یک محصول پرآب بر را دارد؟	به دلیل عدم هم‌زمانی کشت با گیاه دیگری کشت نمی‌شود
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)		کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	قطب تولید تخم کدو آجیلی شهرستان خوی است و در سایر شهرستان‌ها نیز به صورت پراکنده کاشت می‌شود
		قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	تخم کدو آجیلی در بازه قیمتی ۱۶۰۰۰۰-۱۰۰۰۰۰ ریال امسال فروخته شد
صرفه اقتصادی	عملکرد در واحد اقتصادی	۸۰۰ کیلوگرم در هکتار	کمترین مقدار برداشت شده در استان ۶۰۰ کیلوگرم در هکتار بوده است
	متوسط هزینه‌های تولید در واحد اقتصادی (ثابت و متغیر)	۴۸ میلیون ریال	شامل هزینه بذر- آب‌بها- ورامدن- کاشت - داشت و برداشت
	متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۶ ماه	
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	سرمایه اولیه ۴۸ میلیون ریال و هزینه دستگاه فرآوری ۲۲۰ میلیون ریال ^۱	ظرفیت دستگاه ۲۰ کیلو در ساعت

^۱ آقای بهشتی سرشت (مسئول کارگاه فرآوری و بوجاری تخم کدو)

معیار	زیرمعیار	داده‌ها	توضیحات
ریسک	میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	از ۱۰۰۰۰۰- ریال ۱۸۰۰۰۰	
	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	عملکرد این محصول تقریباً ثابت است (ریسک عملکرد کم)	مقاوم به تنش سرمازدگی است
آمادگی زنجیره	وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فراوری)	تأمین نهاده، تجهیزات، انبار و حمل در استان وجود دارد ولی واحد فراوری در استان وجود ندارد	واحدهای فراوری و بسته‌بندی موجود در استان به صورت سنتی و در سطح کارگاه‌های کوچک است
	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود دارد تا ۸۰ درصد	
بازار محصول نهایی	اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)		
	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟ ^۱	بلی	
پیچیدگی	اندازه و روند رشد بازار جهانی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (دلار در سال)	19094.25121 هزار دلار (میانگین ۵ سال) ^۲	داده‌ها شامل تخم کدو آجیلی و چند محصول مشابه می‌شود.
	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بلی نیاز به آموزش دارد	از نظر پیچیدگی سطحی است ولی نیاز به آموزش وجود دارد
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله (کرت بندی ناصحیح و استفاده از ارقام سنتی)	

^۱ بزرگ‌ترین بازار فروش تخم کدو آجیلی در ایران شهرستان خوی است

^۲ <http://comtrade.un.org/data/>

فرش

• فرش دستباف یکی از تولیدات محلی متداول در منطقه است. کارگاه‌های تولیدی زیادی در سطح منطقه در کنار تولیدات خانگی فرش دستباف به تولید این محصول می‌پردازند. محصولات تولید منطقه از نظر کیفیت و سطح قیمت و پذیرش بازار در سطح فرش دستباف تبریز هستند. همچنین صادرات این محصول که برای مدت طولانی متوقف بوده است از یکسال گذشته آغاز شده و رو به افزایش است. در حال حاضر ۷۰ هزار نفر در کارگاه‌ها و منازل روستایی در تولید فرش فعال هستند.

جدول ۲۳ فرش^۱

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
مصرف آب	متوسط میزان مصرف آب در طول دوره	ناچیز	با توجه به ماهیت محصول مصرف آب در آن بسیار کم و در مقایسه با باقی گزینه‌ها قابل صرف نظر است
	نیاز آبی گیاه (نت وات)	ناچیز	
سازگاری با منطقه (وسعت اثربخشی)	کاشت این رقم با چه پهنه‌هایی از حوضه آبریز سازگار است؟ (نام شهرستان‌های سازگار ذکر شود)	با همه حوضه آبریز سازگار است	در حال حاضر در اکثر قریب به اتفاق شهرستان‌ها بافت فرش انجام می‌گیرد
صرفه اقتصادی	قیمت تخمینی محصول در منطقه (میانگین ۴ سال گذشته)	۱۲-۱۴ میلیون تومان	برای یک فرش ۱۲ متری با رج ۴۰ - برای فرش با همین ابعاد و رج ۵۰ قیمت دو برابر و با رج ۶۰ چهار برابر می‌شود
	عملکرد در واحد اقتصادی	-----	

^۱ منبع داده‌ها: آقای درویشی (مدیر فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت)

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
		۲,۵ میلیون تومان مواد اولیه - ۷,۵ میلیون تومان هزینه نیروی انسانی - ۱ میلیون تومان هزینه خرید دار قالی	مواد اولیه و نیروی انسانی متغیر و دار قالی ثابت است- به طور کلی حدود ۶۰ درصد قیمت محصول هزینه بافت و حدود ۲۰ درصد قیمت مواد اولیه است.
		متوسط زمان بازگشت سرمایه (ماه) (بدون احتساب قیمت زمین)	۵ ماه
سرمایه اولیه	سرمایه اولیه در واحد اقتصادی (با لحاظ واحدهای فرآوری، صادراتی، ...)	۱ میلیون تومان	هزینه خرید دار قالی
		میزان نوسانات قیمت (تغییرات قیمت ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	در زمان تحریم و رکود و فضای بد اقتصادی به علت نبود بازار اندکی قیمت کاهش یافته است.
ریسک	میزان نوسان عملکرد محصول (تغییرات در ۴ سال گذشته) (قضاوت کیفی در صورت نبود آمار)	بدون نوسان	
		وجود اجزای زنجیره محصول؟ (تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار، حمل و نقل، فرآوری)	تأمین کنندگان، تولیدکنندگان و تجار فرش در سطح منطقه فعال اند.
آمادگی زنجیره	وجود روابط تعریف شده و پایدار بین اجزای زنجیره محصول؟ (وجود قراردادهای پیشرفته - گردش اطلاعاتی)	وجود دارد	انواع قراردادهای تأمین مواد اولیه و فروش فرش در این منطقه وجود دارد
		اندازه و روند رشد بازار داخلی به ازای هر محصول نهایی چقدر است؟ (ریال در سال)	
بازار محصول نهایی	آیا محصول به صادرات متصل است/ پتانسیل صادرات دارد؟	بله	

معیار	زیرمعیار	داده	توضیحات
		سال ۹۱ \$427,496,600.4 سال ۹۲ \$314,800,443.2 سال ۹۵ چهل درصد نسبت به قبل رشد داشته ^۱	آمریکا به عنوان خریدار عمده فرش ایرانی پس از ۵ سال ممنوعیت خرید فرش از ایران را لغو کرده است. همچنین لغو تحریم‌های جهانی زمینه را برای حضور دوباره ایران در بازارها فراهم نموده است.
پیچیدگی	آیا کشت محصول نیاز به یادگیری مهارت‌های خاص دارد؟ (تعیین سطح پیچیدگی)	بله - نسبتاً بالا	یک نفر بدون مهارت پس از ۶ ماه می‌تواند به یک بافنده حرفه‌ای بدل شود
پذیرش کشاورز	آیا این محصول، تاکنون در منطقه وجود داشته است؟	بله	بله. اکنون ۷۰ هزار نفر در این منطقه مشغول به بافت فرش هستند
	آیا شکست‌ها یا تجربیات تلخ قبلی در این کشت در منطقه وجود دارد؟	بله	تحریم و فضای بد اقتصادی بازار این محصول را به شدت تحت تأثیر قرار داده است

^۱ مرکز ملی فرش ایران

۵- فصل پنجم: گزینه‌های حذف شده و یا کنار گذاشته شده با ذکر دلایل اصلی هر یک

نام گزینه	پیشنهاد دهنده	نتیجه	مهم ترین دلیل نتیجه گیری (با توجه به اینکه دلایل متعددی ممکن است در عدم انتخاب یک گزینه دخیل باشند به مهم ترین دلیل پرداخته شده است)
آرمیا	دکتر آق	انتخاب نشد	تمرکز کسب و کار در یک نقطه و عدم امکان توسعه و گسترش به صورت خرد و خانگی
سالیکورنیا	دکتر سعادت	انتخاب نشد	ابهام جدی در مرود سازگاری با منطقه - پیچیدگی بالا
گیاهان دارویی	آقای فتح الله زاده مدیر بهبود تولیدات گیاهان آذر بایجان غربی - خانم دکتر نجفی گروه باغبانی دانشگاه ارومیه	انتخاب شد	
دام آمیخته	آقای قریشی و بستانچی - بهبود تولیدات دامی جهاد	در مرحله نهایی انتخاب شد	
بلدرچین		انتخاب نشد	عدم وجود بازار - داشتن متولی توسعه در کشور
گوسفندداری		در مرحله نهایی انتخاب شد	
مرغ داری		انتخاب نشد	اشباع بازار - داشتن متولی توسعه در کشور
گاوداری		در مرحله نهایی انتخاب شد	
مرغ خانگی	دکتر آقازاده و دکتر خلیلوند - اساتید دام دانشگاه ارومیه		اشباع بازار
گل تزیینی در گلخانه	سید صالحی - خانه کشاورز	انتخاب نشد	تمرکز کسب و کار در یک نقطه و عدم امکان توسعه و گسترش به صورت خرد و خانگی

	انتخاب شد	کارشناسان جهاد کشاورزی ارومیه و تبریز	انگور
دوره بازگشت سرمایه خیلی طولانی	انتخاب نشد	آقای امانی و جعفری - معاونت باغبانی جهاد	پسته
دوره بازگشت سرمایه خیلی طولانی	انتخاب نشد		بادام
عدم توجیه اقتصادی و نداشتن بازار	انتخاب نشد	شادفر	سنجد
داشتن متولی توسعه در کشور	انتخاب نشد	آقای قلی زاده و دارا- معاونت زراعت جهاد کشاورزی	کلزا
عدم وجود بازار جذاب	انتخاب نشد	آقای قلی زاده و صمدی- معاونت زراعت جهاد کشاورزی	نخود
آب بر بودن درخت توت	انتخاب نشد	آقای قریشی و قربان نژاد- بهبود تولیدات دامی جهاد	پرورش کرم ابریشم
اشباع مراتع منطقه	انتخاب نشد		زنبور عسل
آب بر بودن	انتخاب نشد	آقای دارا و قلی زاده- معاونت زراعت جهاد کشاورزی	کدو آجیلی
مشکل بازار و مشکلات صادراتی	انتخاب نشد	آقای سپهرالدین و سیدصالحی- خانه کشاورز	فرش
	انتخاب شد	کارشناسان جهاد کشاورزی ارومیه و تبریز	گل محمدی
	انتخاب شد	جباری- مدیر گردشگری ارومیه	بوم گردی

آنچه در فصل سوم آمد مجموع تمام گزینه‌های پیشنهادی از سوی منابع مختلف و متخصصان بود. فصل چهارم به گزارش داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده پیرامون این گزینه‌ها اختصاص داشت. در این فصل به تحلیل‌های خود پیرامون گزینه‌های پیشنهادی بر مبنای اطلاعات جمع‌آوری شده می‌پردازیم. بخش اول این فصل به گزینه‌های کنار گذاشته شده و تحلیل دلایل آن بر مبنای معیارهای انتخاب اختصاص دارد. بخش بعدی این فصل به گزینه‌های انتخاب شده و خصوصیات کلیدی موثر در این انتخاب می‌پردازد.

۱-۵- توضیحات

پیش از پرداختن به گزینه‌ها، توضیح و یادآوری مختصری در خصوص برخی از ادله حذف گزینه‌ها ذکر می‌گردد.

- در برخی موارد، صنعتی بودن دلیل عمده کنار گذاشتن آن گزینه بوده است. بر اساس مطالب پیشین، منظور آن است که در چنین مواردی، اولاً قابلیت بسط به گستره زیادی از منطقه وجود ندارد؛ ثانیاً لزوماً اشتغال روستائیان هدف قرار نمی‌گیرد؛ مضافاً اینکه بطور معمول هزینه ایجاد شغل از این طرق بسیار بالاست.
- همچنین در مواردی طولانی بودن دوره بازگشت سرمایه ذکر شده است مانند پرورش بلدرچین و یا مرغ خانگی؛ هرچند این اطلاعات می‌تواند به لحاظ کمی درست باشد اما به لحاظ خرد بودن سرمایه اولیه، دلیل عمده کنار گذاشتن آن‌ها، تسلط سایر نهادها بر این گزینه‌ها است.
- از آنجا که هدف این برنامه، تغییر کشت در اراضی کشاورزی آبی است، گزینه شورپسندی مانند سالیکورنیا حذف می‌شود.

۲-۵- گزینه‌های نامطلوب

در ادامه به ذکر محصولاتی که در گام نخست دارای مطلوبیت لازم جهت جایگزینی کشت‌های پرآب بر نبودند همراه با دلایل آن پرداخته شده است:

کلزا:

کلزا با وجود وضعیت مصرف آب مناسب، سازگاری خوب با پهنه حوضه آبریز، صرفه اقتصادی بالا، اشتغال‌زایی قابل توجه در مقایسه با بقیه محصولات کشاورزی و حتی وضعیت مناسب بازار محصول نهایی از مطلوبیت کافی جهت جایگزینی کشت پرآب بر برخوردار نیست.

با توجه به این مساله که زنجیره ارزش محصول کلزا توسط دولت مدیریت می‌شود و همه‌ی سیاست‌ها و مشوق‌ها نیز توسط دولت اعمال می‌شود و به طور کلی این زنجیر در تصدی کامل دولت است امکان مداخله توسط گروه جدیدی در این زنجیره وجود ندارد. در نتیجه کلزا از بین گزینه‌ها حذف شد.

کدو آجیلی:

کدو آجیلی با وجود آن که بین گزینه‌های اولیه معرفی شده بود اما کشت آن مصرف آب بالایی (نزدیک به مصرف آب سیب که هم اکنون در منطقه در حال اجراست) دارد و به همین علت نمی‌توان از آن به عنوان معیشت جایگزین کم‌آب‌بر نام برد و از بین گزینه‌ها حذف شد.

زعفران:

زعفران در تمامی معیارهای اصلی و فرعی انتخاب شده وضعیت مناسبی را داراست ولی به علت مغایرت سیاستی و قانونی از بین گزینه‌ها حذف شد.

مغایرت ذکر شده به این خاطر است که در صورت توسعه پرورش زعفران در این منطقه، مزیت استان‌های خراسان رضوی و جنوبی در تولید زعفران از بین خواهد رفت و با توجه به این که کاشت و پرورش زعفران تنها معیشت قابل توسعه در خراسان است، توسعه این محصول در حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه مطلوب گروه کارشناس نبوده است.

بادام:

بادام با وجود داشتن وضعیت مناسب در زمینه‌های مصرف آب، بازار محصول نهایی و اشتغال، به دلیل آن که زمان بازگشت سرمایه‌ی آن بسیار بالاست مطلوبیت مورد نظر جهت انتخاب را ندارد. توسعه بادام امکان دستیابی به موفقیت در کوتاه مدت (Quick Win) را فراهم نمی‌کند.

علاوه بر موارد بالا، در این منطقه تجربه‌های تلخی در توسعه بادام (به لحاظ توسعه و کاشت گونه‌های نامناسب) وجود داشته است که این مساله نیز مطلوبیت آن را جهت انتخاب به عنوان معیشت جایگزین کاهش می‌دهد.

پسته:

پسته نیز با وجود آن که در معیارهای اصلی و فرعی وضعیت مساعد و خوبی دارد، زمان بازگشت سرمایه‌ی آن بسیار بالاست. این محصول از زمان آغاز توسعه تا به بار نشستن اول آن ۷ تا ۸ سال طول می‌کشد و زمان بازگشت سرمایه آن نزدیک به ۹ سال است که این موارد مطلوبیت آن را جهت انتخاب به عنوان معیشت جایگزین کاهش می‌دهد.

سالیکورنیا:

برای افزایش عملکرد محصول سالیکورنیا نیاز به آبیاری با آب شور است. در صورتی که این محصول در خاک غیر شور کشت شود، امکان استفاده مجدد از زمین برای کشت سایر محصولات از بین خواهد رفت. این مساله باعث می‌شود که با وجود وضعیت مناسب این محصول از نظر سایر معیارهای موجود، سازگاری آن با اغلب مناطق حوضه آبریز از بین برود. در نتیجه توسعه این محصول در پهنه حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه مطلوبیت پایینی دارد و به همین علت از بین گزینه‌ها حذف شد.

نوغان داری (پرورش کرم ابریشم جهت تولید مواد اولیه نخ):

با توجه به این مساله که هدف از توسعه‌ی یک محصول در این منطقه ایجاد معیشت جایگزین کشت پرآب بر است فلذا زنجیره‌های انتخابی باید اشتغال‌زایی قابل توجهی داشته باشند و این نکته که پرورش کرم ابریشم اشتغال بسیار کمی را درگیر می‌کند، این محصول نمی‌تواند به عنوان معیشت جایگزین در حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه جا بیفتد، همچنین صرفه اقتصادی این زنجیره ارزش نیز چندان بالا نیست. در نتیجه نوغان داری نیز از بین گزینه‌ها حذف شد.

دام صنعتی:

دام صنعتی از نظر برخی از معیارها وضعیت مناسبی دارد ولی چند مشخصه باعث حذف این گزینه شدند. با توجه به این که گزینه‌هایی که نیاز به سرمایه‌ی اولیه زیاد دارند مطلوبیت بالایی ندارند، هزینه و سرمایه‌بر بودن ایجاد یک واحد تولید دام صنعتی از جمله مشکلات این گزینه بود. علاوه بر این، با وجود آنکه دامداری نیازمند مصرف آب بالایی نیست، اما به دلیل افزایش تقاضای علوفه در منطقه، کل زنجیره ارزش پر آب بر است. همچنین با توجه به این که واحد تولید دام صنعتی شکل صنعتی دارد، اشتغال روستایی را درگیر نمی‌کند به همین علت به عنوان معیشت جایگزین کشاورزی پرآب بر نمی‌تواند مطرح شود در نتیجه این گزینه نیز کنار گذاشته شد.

طیور صنعتی:

طیور صنعتی از نظر برخی از معیارها وضعیت مناسبی دارد ولی چند مشخصه باعث حذف این گزینه شدند. سرمایه‌ی اولیه مورد نیاز بالا و همچنین هزینه‌ی بالای ایجاد یک واحد تولید طیور صنعتی از جمله مشکلات این گزینه بود. همچنین با توجه به این که این شیوه تولید طیور، شکلی صنعتی دارد، اشتغال روستایی را درگیر نمی‌کند به همین علت به عنوان معیشت جایگزین کشاورزی پرآب بر نمی‌تواند مطرح شود. علاوه بر موارد ذکر شده، به علت اشباع شدن بازار در حال حاضر مجوز ایجاد واحد پرورش طیور صنعتی داده نمی‌شود. تمامی مسائل مطرح شده باعث کنار گذاشته شدن این گزینه شد.

صنایع چوبی:

صنایع چوبی به عنوان صنایع دستی بومی منطقه مطرح است. این گزینه به علت نداشتن بازار محصول نهایی، صرفه اقتصادی بسیار پایین و حتی ضرر ده بودن آن در برخی موارد و همچنین از میان رفتن دانش محلی این صنعت در روستاهای حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه از بین گزینه‌های انتخاب زنجیره‌های ارزش حذف شد و حتی پیمایشی در مورد جمع آوری اطلاعات تکمیلی آن صورت نگرفت.

فرش:

پس از بررسی‌های تکمیلی که بر روی فرش انجام شد مشخص شد که بازار این محصول محدود بوده و صادرات به خوبی در آن انجام نمی‌شود و در نتیجه نیاز به گسترش بازار دارد محدود بودن بازار با توجه به بازیگران قدرتمند متعدد در این صنعت و تلاش‌های آنها به همراه سیاست‌های دولتی در این زمینه نشان از پیچیدگی این کار دارد. با توجه به این که این کار در کوتاه مدت میسر نیست، فرش نیز از بین گزینه‌های بالویت توسعه حذف شد.

زنبورداری:

زنبورداری در شکل سنتی و طبیعی در مراتع حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه اشباع شده و امکان توسعه در این زمینه وجود نداشت. همچنین در شکل صنعتی و متمرکز نیز همانند پرورش دام و طیور نیاز به سرمایه اولیه‌ی بالایی دارد و اشتغال روستایی را درگیر نمی‌کند و از آن نمی‌توان به عنوان معیشت جایگزین کشاورزی پرآب بر نام برد. با توجه به مسائل ذکر شده زنبورداری نیز از بین گزینه‌ها حذف شد.

گل تزئینی در گلخانه:

گل تزئینی در گلخانه نسبت به بقیه‌ی گزینه‌ها سرمایه‌ی اولیه‌ی نسبتاً بالایی می‌خواهد. همچنین به علت سرد بودن هوای حوضه آبریز دریاچه‌ی ارومیه، نیاز به صرف انرژی بیشتری جهت تامین دمای مناسب جهت پرورش گل‌ها در گلخانه است که این مساله مزیت رقابتی گلخانه‌های این منطقه را نسبت به سایر مناطق کشور کاهش می‌دهد. این عوامل موجب حذف این گزینه شد.

دام محلی و طیور محلی :

در انتخاب گزینه‌ها، همانطور که ذکر آن در توضیحات معیارها رفت، تلاش شده است گزینه‌هایی که کمتر مورد توجه نهادهای دولتی و غیردولتی جهت توسعه بوده‌اند انتخاب شود. عمده علت کنار رفتن دام و طیور تصدی و تسلط نهادهای دیگر بر توسعه آن‌ها بود.

نخود:

نخود به علت این که صرفه اقتصادی قابل توجهی نسبت به سایر گزینه‌ها ندارد و بازار آن بر مبنای صحبت‌های متخصصان حداقل در کوتاه مدت چندان امکان گسترش نداشت نیز از بین گزینه‌های باقی‌مانده دارای الویت برای توسعه، حذف شد.

معدن و استحصال نمک:

دلیل اصلی حذف این زنجیره‌ها علی‌رغم پتانسیل خوبی که برای توسعه در منطقه داشتند و مزیت‌هایی که ایجاد می‌کردند، همان توضیحی بود که در ابتدای فصل در مورد اجتناب از انتخاب زنجیره‌های صنعتی که اشتغال روستایی را درگیر نمی‌کند آمد.

سنجد:

مشکل اصلی که موجب شد سنجد از میان گزینه های انتخابی حذف شود، عدم دسترسی به اطلاعات پیرامون بازارهای داخلی و یا خارجی وسیع و قابل توجه برای هیچ یک از محصولات نهایی آن، علی رغم تلاش های متعدد و مراجعه به متخصصان مختلف بود.

آرتمیا:

پرورش آرتمیا نیز یکی از گزینه هایی است که با توجه به پتانسیل منطقه امکان توسعه قابل توجهی دارد، با توجه به متمرکز بودن مراکز پرورش آرتمیا، دلیل کنار گذاشتن این گزینه تیز، همان توضیحی است که در ابتدای فصل در مورد اجتناب از انتخاب زنجیره های صنعتی که اشتغال روستایی را درگیر نمی کند آمده بود.

۳-۵- گزینه های مطلوب نهایی

پس از بررسی ها و تحلیل های متعددی که انجام شد، در نهایت ۴ گزینه به عنوان زنجیره های ارزش نهایی انتخاب شدند. این ۴ گزینه عبارتند از:

انگور:

دلایل متعددی موجب برتری و انتخاب انگور شدند که این دلایل عبارتند از:

- بازار محصول نهایی بسیار بزرگ: انگور دارای بازار محصول نهایی بسیار بزرگی در دنیا است و در صورتی که بتوان به بازار صادرات متصل شد امکان استفاده از ظرفیت بازار جهانی فراهم خواهد شد.
- پذیرش مناسب: از زمان های گذشته انگور محصول بومی پهنه ی حوضه ی آبریز دریاچه ی ارومیه بوده و تولید عمده کشاورزی منطقه بوده است، به همین علت پذیرش و تخصص موجود در منطقه بالاست و کشاورزها به خوبی با جزئیات کشت و کار انگور آشنا هستند.
- سازگاری با پهنه: انگور سازگاری بسیار زیادی با همه ی نقاط پهنه ی حوضه ی آبریز دریاچه ارومیه دارد.

عوامل بالا سبب شد تا انگور مطلوبیت بالایی داشته باشد و به عنوان یکی از زنجیره ها انتخاب شود.

گیاهان دارویی:

دلایلی که گیاهان دارویی را به عنوان گروه محصولی به عنوان یکی از گزینه های توسعه برای ما مطرح نمود عبارتند از:

- از این گزینه به عنوان گروه محصولی استراتژیک در کشور یاد می شود. این امر ممکن است توسعه آن را تسهیل کند.
- مصرف آب بسیاری از گونه های این گروه محصولی ناچیز است.
- قابلیت توسعه برای آن با توجه به بازارهای در حال رشد بالاست.
- تشابه بسترها و زیرساخت های لازم برای توسعه آن ها امکان انتخاب گروهی آن ها را فراهم می کند.

- شرایط اقلیمی منطقه برای تولید بسیاری از انواع آن مناسب است.

مجموع این دلایل انتخاب گیاهان دارویی را به عنوان یک گزینه توسعه جذاب می کند. لازم به ذکر است که علی رغم شباهت اولیه گل محمدی به گونه های این گروه به دلیل شرایط متمایز بازار محصول نهایی و صرفه اقتصادی و پتانسیل های منطقه که کار مستقل و بیشتر و به علت وسعت بازار آن به لحاظ توسعه ای سیاستهای متفاوتی را نیاز داشت، گل محمدی به عنوان یکی دیگر از گزینه ها مورد انتخاب قرار گرفت.

گل محمدی:

دلایل متعددی موجب برتری و انتخاب گل محمدی شد که این دلایل عبارتند از:

- صرفه اقتصادی بالا: پرورش گل محمدی صرفه اقتصادی بالایی دارد.
- زنجیره جدید و بدون سابقه در منطقه: گل محمدی زنجیره جدید و بدون سابقه ای گسترده در منطقه است که توسعه اش می تواند یادگیری هایی در زمینه توسعه زنجیره ارزش های جدید با بازارهای قابل توجه داشته باشد که به کار توسعه زنجیره های اینچنینی در آینده بیاید.

عوامل بالا سبب شد تا گل محمدی مطلوبیت بالایی داشته باشد و به عنوان یکی از زنجیره ها انتخاب شود.

بوم گردی:

دلایل متعددی موجب برتری و انتخاب بوم گردی شدند که این دلایل عبارتند از:

- سرمایه اولیه ناچیز: بوم گردی سرمایه اولیه بسیار کمی نیاز دارد.
- مصرف آب بسیار کم: بوم گردی در مقایسه با سایر گزینه ها فشار ناچیزی بر منابع آب وارد می کند.
- صرفه اقتصادی بالا: بوم گردی صرفه اقتصادی بالایی دارد.
- امکان ایجاد موفقیت سریع: با توسعه بوم گردی در منطقه امکان ایجاد موفقیت سریع (Quick Win) فراهم می شود.
- سازگاری با پهنه: با توجه به ساختار منطقه و آن که درصد زندگی روستایی نسبت به زندگی شهری در این منطقه نسبت به بقیه ی مناطق کشور بالاتر است و همچنین جاذبه های محلی، طبیعی و تاریخی، بوم گردی با این منطقه سازگاری بالایی دارد.

عوامل بالا سبب شد تا بوم گردی مطلوبیت بالایی داشته باشد و به عنوان یکی از زنجیره ها انتخاب شود.

۶- پیوست: گزارش نشست‌ها و گفتگوها

تاریخ مصاحبه: ۲۴ شهریور ۹۵

جناب آقای سپهرالدین

سمت: رئیس خانه کشاورز استان، سابقه طولانی در استانداری

علت مصاحبه: تسلط بالای ایشان به مسائل و پتانسیل‌های منطقه، آشنایی کامل ایشان با ابعاد اجتماعی و اقتصادی منطقه، داشتن شناخت از مسئولین و فعالان منطقه‌ای، توان ارائه راهکارهای راهبردی برای حل معضل دریاچه، ارتباطات مثبت ایشان با عموم مسئولین استانی

اهم نکات مطرح شده:

- ارائه دید کلی در مورد نهادها و افراد سیاستی و اجرایی ذی‌نفوذ در منطقه
- ایشان در روز نخست، گروه را به اکثر مسئولین جهاد کشاورزی، استانداری، وزارت کار، اتاق بازرگانی، نظام‌مهندسی کشاورزی، سازمان صنعت و معدن، دانشگاه ارومیه و ... متصل کردند.

تاریخ مصاحبه: ۲۵ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس دارا

سمت: مدیر زراعت سازمان جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیتهای جهاد کشاورزی استان در جهت ترویج کشت‌های کم‌آب‌بر، فعالیتهای انجام‌شده برای کاهش کشت محصولات پرآب‌بر و پتانسیل‌های منطقه در کشت‌های جدید

اهم نکات مطرح‌شده:

- بررسی کلی کشت‌های کم‌آب‌بر منطقه (گندم، جو، غلات، حبوبات، کلزا) و نکات هر یک
- میزان آب‌بر بودن هر کدام از محصولات
- بررسی خرید تضمینی در هریک از کشت‌ها
- بررسی راهکارهای کاهش مصرف آب در هریک از کشت‌ها (اجرای تغییر آرایش کشت، توسعه کشت نشایی چغندر قند در ۳۰۰ هکتار، ارائه پیشنهاد کاهش نرخ خرید تضمینی چغندر قند در استان آذربایجان غربی از طرف گروه زراعت استان، ارائه بذر ارقام زودرس با نیاز آبی کمتر و ...)
- دریافت پیشنهادات و نظرات گروه زراعت در جهت گزینه‌های مناسب کشت جایگزین

اقدامات در دست پیگیری:

- آمار محصولات زراعی کشت‌شده در سال ۹۴ به تفکیک شهرستان
- آمار هزینه و درآمد به ازای هر کدام از محصولات زراعی

تاریخ مصاحبه: ۲۵ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس امانی

سمت: مدیر باغبانی سازمان جهاد کشاورزی ارومیه

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیتهای جهاد کشاورزی استان در جهت ترویج باغات کم‌آب‌بر، فعالیتهای انجام‌شده برای کاهش کشت محصولات باغی پرآب‌بر و پتانسیل‌های منطقه در کشت‌های جدید. همچنین معضلات فروش و فرآوری در محصولات کم‌آب‌بر (مانند انگور)

اهم نکات مطرح‌شده:

- بررسی ویژگی‌های باغداری انگور و مشکلات پیش روی باغداران انگور
- بررسی چالش‌های پیش روی توقف توسعه و کاهش باغات سیب
- بررسی امکان توسعه ارقام کم‌آب‌بر (مانند زعفران و بادام و پسته)

اقدامات در دست پیگیری:

- اطلاعات به تفکیک ارقام مختلف میوه از نظر اشتغال‌زایی - مصرف آب و درآمد

جناب آقای دکتر تومرایی

تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور و ۳ مهر ۹۵

سمت: مدیر صنایع تبدیلی و تکمیلی جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با میزان پیشرفت صنایع تبدیلی و تکمیلی در استان، بخصوص در محصولات کم آب‌بر - جایگاه صنایع تبدیلی و تکمیلی در زنجیره ارزش محصولات کشاورزی

اهم نکات مطرح شده:

- بررسی صنایع تکمیلی استان و دسته‌بندی آن‌ها
- اشتغال‌زایی در صنایع تبدیلی و تکمیلی به دو صورت کلی است ۱- ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی بزرگ ۲- ایجاد صنایع خانگی و کوچک در سطح روستا
- بررسی مشکلات در صنایع تکمیلی کشاورزی استان (بسته‌بندی، سورتینگ، برندسازی) و کنترل کیفیت نهاده‌ها و تولید (بذر مناسب، میزان سموم)
- برند محصولات استان - قوانین گمرکی صادرات محصولات کشاورزی (محصولات کشاورزی فاقد برند معتبر است و اگر برندسازی صورت بگیرد می‌توان در بازارهای بین‌المللی نقش بهتری ایفا نمود).
- هزینه‌های تولید و نرخ بهره تولید (بالا بودن هزینه تمام‌شده تولید در ایران و نیز دورقمی بودن نرخ بهره تولید در کشور)
- بازارهای فروش و بررسی مشکلات ما در ورود به بازارهای جهانی
- طبقه‌بندی صنایع تکمیلی و تبدیلی بخش کشاورزی (الف) محصولات دامی شامل فراورده‌های لبنی - کشتارگاه دام و طیور - فراورده‌های گوشتی (ب) محصولات شیلاتی شامل کنسرو ماهی (ج) محصولات زراعی شامل آردسازی - رب گوجه‌فرنگی - بسته‌بندی غلات و حبوبات - ماکارونی - ترشی‌ها و ... (د) صنایع محصولات باغی شامل بسته‌بندی و عمل‌آوری پسته - خشکبار - عرقیات و اسانس - لواشک - بسته‌بندی میوه - کمپوت و (تولید سرکه، آب‌لیمو، مربا، بسته‌بندی چای، بسته‌بندی قارچ)

مستندات گردآوری شده:

جدول پروانه‌های بهره‌برداری صادره صنایع تبدیلی و تکمیلی (تعداد، سرمایه و ایجاد اشتغال هر کدام از این صنایع)

تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور ۹۵

جناب آقای دکتر قمری

سمت: معاونت ترویج سازمان جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیت‌های ترویج کشاورزی‌های کم‌آبر در استان و پتانسیل بخش ترویج جهاد کشاورزی در پیش‌برد کشت‌های جایگزین و بهبود کشت‌های فعلی

اهم نکات مطرح شده:

- بیان مهم‌ترین فعالیت‌های انجام شده در ترویج، در جهت تغییر الگوی کشت (کاهش و اصلاح کشت چغندر، افزایش کشت کلزا و کدو آجیلی)
- مشکلات تغییر الگوی کشت (ایجاد تغییر نگرش و تغییر کشت در کشاورزان سنتی کار سختی است).
- کارایی و اثربخشی فعالیت‌های ترویجی
- آماری از تعداد نیروی ترویجی در استان و پتانسیل کارهای ترویجی از این طریق (تعداد مروجین ۲۳۲ نفر است. تعداد تعاونی‌های روستایی ۳۶ عدد است. سطح زیر کشت زراعی آبی در این ۹ حوزه ۲۱۰ هزار هکتار است. سطح زیر کشت دیم ۴۳۰ هزار هکتار است. سطح زیر کشت باغی ۱۱۰ هزار هکتار است. تعداد دهستان‌های تحت پوشش ۹۷ عدد است. تعداد روستاهایی که در ۹ شهرستان قرار دارد تقریباً به ۱۸۰۰ عدد می‌رسد. کلینیک‌های گیاه‌پزشکی ۳۳ عدد و کلینیک‌های دام‌پزشکی ۲۲ عدد است).

جناب آقای دکتر غفاری

تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور ۹۵

سمت: رئیس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی

علت مصاحبه: آشنایی با تحقیقات انجام شده در مرکز تحقیقات، در زمینه کشت های کم آب بر

اهم نکات مطرح شده:

- اشاره به طرح آموزش کشت کم آب بر چغندر که توسط مرکز تحقیقات اجرایی شده است.
- اعلام آمادگی جهت انجام پروژه های جدید در صورت تأمین مالی از سوی ستاد
- عملاً و مشخصاً در محور آب تحقیقی صورت نگرفته ولی در حال انجام طرحی در رابطه با معرفی ارقام جدید که از مشخصات آن کم آب بر بودن است، هستیم.
- ارتباطی با بخش های مختلف مرکز تحقیقات (بخش بذر و نهال، خاک و آب، چغندر، فنی مهندسی، ...)

اقدامات در دست پیگیری:

- دسترسی به نتایج تحقیقات انجام شده در گروه های ۱۱ گانه مرکز تحقیقات کشاورزی

تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس حسین پور

سمت: کارشناس اقتصادی و اجتماعی مرکز تحقیقات

علت مصاحبه: آشنایی با تحقیقات انجام شده در مرکز تحقیقات، در زمینه پذیرش اجتماعی کشاورزان و روستائیان در طرح های ترویجی (آبیاری های نوین، کشت های نوین، ...)

اهم نکات مطرح شده:

- پیشنهاد طرح صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی به عنوان راهی برای توسعه جوامع روستایی
- وجود تحقیقی در مورد علت عدم پذیرش آبیاری نوین توسط برخی کشاورزان
- مشکلات ارتباطی و ناهماهنگی بین جهاد کشاورزی و مرکز تحقیقات

مستندات گردآوری شده:

طرح تحقیقی بررسی عوامل مؤثر بر اشتغال با تأکید بر گرایش های شغلی جوانان روستایی

جلسه در پارک علم و فناوری دانشگاه ارومیه تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور ۹۵

آقایان: دکتر رحمانی - مهندس چاخارلو - مهندس قلی زاده

سمت: مدیران شرکتهای دانش بنیان و شرکتهای مشاوره کشاورزی منطقه‌ای

علت مصاحبه: بررسی امکان همکاری این شرکتها در فاز عملیاتی پروژه معیشت جایگزین (در جهت اجرای فعالیت‌های ترویجی، جایگزینی کشت، جلب سرمایه‌گذاری در فرآوری و بازرگانی محصولات، ...)

اهم نکات مطرح شده:

- تجربه در ایجاد مزرعه الگویی پسته و برخی گیاهان دارویی (به صورت پایلوت در قوشچی اجرا شده است).
- اعلام آمادگی برای همکاری در زمینه ترویج، تجمیع اراضی، ایجاد تعاونی‌های روستایی در جهت اصطلاح الگوی کشت و ... (جهت خرید محصولات کشاورزی و فروش در بازارهای داخلی و خارجی)
- اعلام آمادگی برای طرح Network Market در روستاها (ایجاد شبکه گسترده بازاریابی در روستاها جهت صادرات محصولات کشاورزی به روسیه و کشورهای اروپای شرقی)

اقدامات در حال پیگیری:

پروپوزال طرح‌های تحقیقاتی پیشنهادی از سوی اعضاء شرکت

جناب آقای نقی زاده

تاریخ مصاحبه: ۲۸ شهریور ۹۵

سمت: مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: بررسی وضعیت اشتغال، وضعیت پیشرفت تعاونی‌ها و وضعیت پیشرفت طرح تکاپو (طرح وزارت کار برای توسعه کارآفرینی و اشتغال پایدار) در استان

اهم نکات مطرح شده:

- ظرفیت بالای تعاون استان در جهت اجرای طرح هر روستا یک شرکت تعاونی
- میزان صادرات تعاونی‌های استان (در سال ۹۳، صادرات توسط تعاونی‌ها ۲۳ میلیون بوده و در سال ۹۴ این رقم به ۴۳ میلیون دلار رسیده است که تعاونی‌های مرزنشین در این حوزه به خوبی عمل کرده‌اند).
- مؤلفه‌های ظرفیت تعاون (صنعت و معدن، بازرگانی خدمات توریسم)
- طرح تکاپو (طرح تکاپو از سال گذشته در ۸ استان کشور به صورت پایلوت آغاز شده و این طرح به دنبال شناسایی مزیت‌های استان‌ها، شهرستان‌ها و روستاها و چگونگی ترکیب درستی از نیروی کار است. استان آذربایجان غربی یکی از استان‌هایی است که این طرح به صورت پایلوت در آن اجرا می‌شود).
- در صورت حمایت مالی ستاد، تعاون می‌تواند در زمینه تغییر کشت وارد شود.

مستندات گردآوری شده:

- اطلاعات شاغلین
- اطلاعات تعاونی‌ها (فعال و غیرفعال) در تمام گرایش‌ها به تفکیک شهرستان
- اسامی افرادی که می‌توانند کمک کنند
- گزارش شاخص‌ترین عملکردهای اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان

اقدامات در دست پیگیری:

- کتابهای ۱۸ جلدی دایره المعارف روستاهای آذربایجان غربی (گام اول توسعه)
- اطلاعات طرح حرکت و تکاپو

تاریخ مصاحبه: ۲۸ شهریور ۹۵

جناب آقای بابایی

سمت: مدیرکل اقتصادی و اجتماعی استانداری

علت مصاحبه: پیگیری وضعیت شورای برنامه‌ریزی اشتغال استان و نحوه تصویب و ایجاد هماهنگی‌های بین بخشی در استان

اهم نکات مطرح شده:

- پیشنهاد طرح استعدادیابی منطقه جهت اشتغال مناسب و طرح معیشت جایگزین
- آقای دکتر حمیدی در شورای برنامه‌ریزی استان و در کارگروه اشتغال از طرح‌ها و برنامه‌هایی که دارند گزارشی ارائه نمایند.

مستندات گردآوری شده:

فایل طرح‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان آذربایجان غربی

جناب آقای اسکندری و معاونین

تاریخ مصاحبه: ۲۷ شهریور ۹۵

سمت: مدیرکل و معاونین صنعت و معدن استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیتهای اداره کل صنعت و معدن استان، در جهت جذب سرمایه گذاری بر روی صنایع تبدیلی و تکمیلی، برای توسعه معیشت های جایگزین کشاورزی های پر آب بر، آشنایی وضعیت پیشرفت طرح تعاونی های روستایی (وام های معاونت روستایی ریاست جمهوری)

اهم نکات مطرح شده:

- محورهای اقتصاد استان ۱- ارتقاء بخش کشاورزی به سمت صنعتی شدن ۲- صادرات غیرنفتی
- مشکلات بخش کشاورزی در قیمت تمام شده (بالا بودن قیمت تمام شده محصولات کشاورزی در ایران)
- کیفیت محصولات کشاورزی که در مقایسه با محصولات صادراتی دیگر کشورها قابلیت رقابت ندارد.
- مزیت نسبی هر کدام از شهرستان های استان در توسعه مثلاً معدن در شهرستان تکاب، پتروشیمی در میاندوآب و...

مستندات گردآوری شده:

فایل برنامه های توسعه روستاها و شهرستان

جناب آقای مهندس آقایی

تاریخ مصاحبه: ۲۸ شهریور ۹۵

سمت: نظام مهندسی کشاورزی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: پیگیری فعالیت‌های ترویجی نظام‌مهندسی، وضعیت طرح IPCM و پتانسیل‌های نظام‌مهندسی از نظر بسیج نیرو برای ترویج کشاورزی کم‌آب‌بر، همچنین استفاده از تجربیات مهندس آقایی در زمینه کشت‌های جایگزین

اهم نکات مطرح‌شده:

- بررسی اشتغال و معیشت جایگزین (صنایع‌دستی و صنایع تبدیلی کوچک‌مقیاس)
- طرح IPCM- استقرار سیستم‌های جامع مدیریت با تأکید بر کشاورزی مشارکتی (سیستم مدیریت با توانمندسازی خودبهره‌بردار)
- پیشنهاد بسترسازی جهت گسترش مشاغل خانگی (از طریق آموزش و ترویج)
- جایگزینی کشت محصولات پرآب‌بر با سنجد، بادام و زعفران

مستندات گردآوری‌شده:

- بروشورهای ترویجی نظام‌مهندسی
- پروپوزال طرح تحقیقی کشت جایگزین سنجد

تاریخ مصاحبه: یکشنبه ۲۸ شهریور

جلسه با آقایان حق جو، احمدزاده

سمت: مسئولین اتاق بازرگانی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: بررسی پتانسیل‌های بازرگانی محصولات کم‌آب‌بر منطقه، معضلات احتمالی در زمینه بازرگانی این محصولات، محصولات پیشنهادی بازرگانان

اهم نکات مطرح‌شده:

- بیان مشکلات موجود برای صادرات محصولات باغی (به خصوص انگور و سیب و مشکلاتی که باعث می شود قیمت این محصولات در بازارهای هدف رقابتی نباشد)
- بیان مشکلات زیرساختی برای انواع صادرات (روابط متزلزل سیاسی با کشورها، مشکلات جدی بانک های ایران برای تأمین مالی امن، عدم وجود خطوط ترانزیتی هوایی، ...)
- انتقاد از ارتباط کم رنگ ستاد احیا دریاچه ارومیه با اتاق بازرگانی

تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس سید صالحی

سمت: دبیر، خانه کشاورز استان

علت مصاحبه: پیگیری فعالیت های خانه کشاورز در زمینه یافتن و ترویج کشت های کم آب بر و اقتصادی، استفاده از تخصص جناب مهندس سید صالحی در زمینه پیشینه گلخانه ها و امکان پذیری اجرای آن در استان

اهم نکات مطرح شده:

- بررسی چالش های پیش روی گلخانه در استان (مدرن نبودن و مشکل تأمین سوخت در گلخانه)
- پتانسیل تولید محصول گلخانه ای در استان آذربایجان غربی (۵۵۰ هکتار مجتمع گلخانه در استان وجود دارد.)
- بررسی محصولات مختلف گلخانه ای، میزان درآمد و صرفه هر یک، بررسی چالش سرما و هزینه سوخت
- بررسی مشکلات جدید مراکز ترویج به دلیل خصوصی شدن تأمین بذر و نهاده ها ...

جناب آقای دکتر موسی زاده تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

سمت: مدیر اجرایی طرح ترسیب (مدیر اجرایی احیاء دریاچه در حوزه‌ی منابع طبیعی)

علت مصاحبه: پیگیری طرح تعمیم ترسیب اجراشده در استان و استفاده از دستاوردها برای پیشبرد معیشت‌های جایگزین

اهم نکات مطرح شده:

- تجربه کار مشارکتی با مردم محلی در پروژه تعمیم ترسیب و پرورش دو نیروی تسهیل‌گر (امکان همکاری این دو نیرو در پروژه معیشت جایگزین)
- بیان تجربیات نحوه تعامل با کشاورزان و افزایش پذیرش آن‌ها
- بیان چالش‌های تعاونی در روستا (سال ۹۳ حدود ۲۵۰ میلیون تومان برای مدل ترسیب در ۶ روستای سلماس هزینه شد تا صندوق‌های خرد را در آنجا تشکیل شود ولی تعاونی‌ها همکاری نکردند).

اقدامات در دست پیگیری:

- دریافت اطلاعات پروژه ترسیب
- معرفی تسهیل‌گران پروژه ترسیب

تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

جلسه باخانم درخشانی

سمت: مدیر دستادست، بازاریابی و فروش محصولات زنان روستایی

علت مصاحبه: مدیر و طراح یک کسب و کار اجتماعی در منطقه، متخصص در زمینه اقدامات توسعه‌ای در روستاهای ارومیه، بررسی امکان همکاری این شرکت در فاز عملیاتی پروژه معیشت جایگزین (در جهت اجرای فعالیت‌های ترویجی، جایگزینی کشت، ...)

اهم نکات مطرح شده:

- امکان همکاری در زمینه کارهای مشارکتی و ترویجی روستایی
- به پایداری نرسیدن پروژه‌های معیشت جایگزین (در روستاهای قره قوزلو و چیقلو)
- پذیرش بهتر زنان روستایی در طرح‌های معیشت جایگزین
- مشکلات عدم حضور تسهیل‌گران در روستاها

تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

جناب آقای دکتر اصغری

سمت: گروه باغبانی دانشگاه ارومیه و مدیر سابق جهاد کشاورزی شهرستان

علت مصاحبه: استفاده از تجربیات عملی ایشان در زمان تصدی مدیریت جهاد کشاورزی، استفاده از طرح‌های ایشان در زمینه جایگزینی کشت‌های پرآب‌بر

اهم نکات مطرح شده:

- ارائه طرحی جامع، برای جایگزینی کشت چغندر با باغات انگور، به همراه ملاحظه‌های سرمایه‌گذاری در فرآوری‌های تکمیلی (مانند سبزه) و صادرات محصولات
- ارائه پیشنهادات کشت‌ها و معیشت‌های مکمل به ترتیب اولویت و در فازهای کوتاه‌مدت و بلندمدت
- پیشنهاد در فاز کوتاه‌مدت: توسعه کشت ارقام سورگوم و انگور و ترویج صنایع دستی، در فاز میان‌مدت: توسعه کشت گلخانه‌ای و در طولانی‌مدت: گل محمدی و زعفران
- جایگزینی مزارع یونجه و چغندر با انگور به همراه توسعه صنایع تکمیلی و اتصال به صادرات، دامداری، گلخانه، زعفران و گیاهان دارویی
- پیشنهاد جایگزینی معیشت از طریق ایجاد صنایع کوچک روستایی (کارگاه‌های تبدیلی تکمیلی و فرش بافی)
- راه‌اندازی سیستم‌های نوین آبیاری قطره‌ای (ارائه امکانات آبیاری تحت فشار به صورت مشروط)

تاریخ مصاحبه: ۱۸ مهر ۹۵

جلسه باخانم امانی و اعضای ستاد احیاء دفتر آذربایجان غربی

سمت: نماینده پیشین مردم شهرستان ارومیه در مجلس شورای اسلامی و مشاور سازمان محیط‌زیست

علت مصاحبه: ارائه گزارشی از فعالیت‌های ستاد و استفاده از نظرت و دیدگاه‌های ایشان در خصوص پتانسیل‌های منطقه، استفاده از تجربیات ایشان به جهت آشنایی با ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی منطقه و شناخت فعالان منطقه‌ای، برقراری ارتباط گروه با فعالان دولتی و غیردولتی

اهم نکات مطرح شده:

- لزوم ارتباط با کشاورزان و مشارکت دادن کشاورزان در تمامی برنامه‌های مربوط به آنان
- پیشنهاد به برقراری ارتباط با سازمان محیط‌زیست به‌عنوان نهادی یاری‌رسان در امور گردشگری و زیست‌محیطی
- پیشنهاد ارتباط با سمن‌ها به‌عنوان پل ارتباطی مردمان محلی و اعضاء تحقیق
- پسرفت شاخص‌های توسعه‌یافتگی استان در چند سال اخیر
- لزوم دسترسی به نتایج و یافته‌های کمیته اقتصادی ستاد احیاء در دانشگاه تبریز جهت آسان‌تر شدن کار تحقیقی
- اشتغال‌زایی با استفاده از پتانسیل‌های فرهنگی استان (رقص سماء، صنایع دستی بومی و ...)
- طرح جمع‌آوری امضاء برای جلوگیری از خشک شدن دریاچه ارومیه
- ایشان زمینه آشنایی گروه را با مدیران سازمان برنامه و بودجه - مدیرکل اجتماعی و اقتصادی استانداری - اساتید دانشگاه و فعالان گردشگری فراهم نمودند.

سمت: مشاور وزیر کشاورزی در امور زنان - کارشناس امور زنان جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیت‌های امور زنان در توانمندسازی زنان روستایی و طرح‌های انجام‌شده در حوزه معیشت جایگزین و اشتغال

اهم نکات مطرح‌شده:

- توانمندسازی زنان روستایی و عشایری با استفاده از برنامه‌های آموزشی، ترویجی و مشارکتی
- دنبال کردن سه سیاست، ظرفیت‌سازی - نهادسازی و توسعه اشتغال و کارآفرینی در تمامی برنامه‌های توانمندسازی زنان روستایی
- اجرای طرحی با محوریت هر روستا ۱ تسهیل‌گر؛ وجود ۹۰۰۰ زن تسهیل‌گر در امور توسعه روستایی و ۲۰۰ تسهیل‌گر عشایر این طرح در به دنبال کردن سیاست ظرفیت‌سازی اجرا شده است.
- اجرای طرح صندوق‌های محلی (که به نوعی نقش مؤسسات مالی و اعتباری را در روستا بازی می‌کنند). این طرح در دنبال کردن سیاست نهادسازی اجرا شده است.
- اجرای طرح پروژه‌های اشتغال‌زا با کمک زنان روستایی، پروژه‌هایی مانند پرورش بلدرچین و کبک و زنبور عسل. این طرح به دنبال سیاست کارآفرینی اجرا شده است
- درصد نسبت جنسیتی روستاهای آذربایجان غربی، زنان در روستاهای آذربایجان غربی تعدادشان بیشتر است و درصد جنسیتی زیر صد است.
- اجرای موفق طرح معیشت جایگزین در قزوین (طرح کمپوست)
- پیشنهاد همکاری در پروژه‌های مشترک و معرفی تسهیل‌گران جهت ترویج

اقدامات در دست پیگیری:

- بازدید از مشاغل خانگی و روستایی استان آذربایجان غربی
- هماهنگی برای ایجاد جلسات مشترک و استفاده از توانمندی‌های طرفین جهت انجام پروژه‌های مشترک که به بهبود معیشت کل خانوار بیانجامد.

جلسه با آقای حضرتی

تاریخ مصاحبه: ۱۹ مهر ۹۵

سمت: ریاست سازمان برنامه و بودجه استان

علت مصاحبه: آشنایی با برنامه‌ها و اولویت‌های سازمان برنامه و بودجه استان، آشنایی با جهت‌گیری مسیر توسعه در استان

اهم نکات مطرح‌شده:

- وظایف سازمان برنامه و بودجه ۱- راهی برای توسعه استان ۲- ایجاد زیرساخت ۳- رصد توسعه
- پیچیدگی حل موضوعات اجتماعی و فرهنگی در استان به دلیل وجود قومیت‌های مختلف و نیز شکاف‌های درآمدی که بین شهرستان‌های ۱۷ گانه استان وجود دارد
- عدم وجود زیرساخت‌های توسعه‌ای در استان (راه‌های ارتباطی نامساعد، عدم وجود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و...)
- تغییر جهت‌گیری نظریه پایه توسعه از کشاورزی به صنعتی شدن، تجارت خارجی و گردشگری و ارتقاء قابلیت‌های کشاورزی
- پیشنهاد تفویض سیاست‌های گمرکی و مالی به استان به مدت ۱۰ سال و اتخاذ سیاست‌های تشویقی خاص به کشاورزان استان آذربایجان غربی

مستندات گردآوری‌شده:

- برنامه توسعه استان (نظریه پایه توسعه استان و تغییر جهت‌گیری نظریه توسعه)
- سیمای اجتماعی و اقتصادی استان

جلسه با آقای خزایی

تاریخ مصاحبه: ۱۹ مهر ۹۵

سمت: ریاست خانه جوان شهرستان ارومیه

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیتهای خانه جوان شهرستان ارومیه، فعالیت‌های فرهنگی انجام‌شده در جهت کاهش مصرف آب، کمپین جمع‌آوری امضاء جهت جلوگیری از خشک شدن دریاچه ارومیه

اهم نکات مطرح‌شده:

- ظرفیتهای قومی و منطقه‌ای (لزوم توجه به فرهنگ، مذهب و نوع زندگی مردم در برنامه‌های توسعه‌ای)
- توجه روستاییان در طرح‌ها و برنامه‌ها، استفاده از مردم در مشاغل جدید
- شیوه‌های ایجاد جذابیت برای مردم (مردم خود را در برنامه‌ها ذینفع احساس کنند)
- کمپین جمع‌آوری امضاء و سرمایه اجتماعی در استان، جمع‌آوری ۱۸۰۰ امضا در جهت جلوگیری از خشک شدن دریاچه ارومیه

جلسه با آقای عطاپور

تاریخ مصاحبه: ۱۹ مهر ۹۵

سمت: مدیرکل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیت سمن‌ها و انجمن‌های فعال در زمینه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، آشنایی با پتانسیل این سازمان‌ها و بررسی امکان استفاده از این پتانسیل‌ها در فاز عملیاتی پروژه

اهم نکات مطرح شده:

- فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی و علمی سمن‌های فعال در استان و اعلام آمادگی سمن‌ها در جهت کمک به برنامه‌ها
- عدم همسویی فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و فعالیت‌های عمرانی در استان
- سازمان‌های مردم‌نهاد در استان (فعال در زمینه‌های مختلف، سمن‌های فعال در مشاغل خانگی، پرورش دام، مسائل فرهنگی، سمن‌های آموزشی و ...)
- پیشنهاد مکاتبه رسمی از سوی ستاد جهت برقراری ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد

گزارش روایی آرتمیا

شرح مختصر مصاحبه‌ها

تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

جناب آقای دکتر آق

سمت: رئیس پژوهشکده آرتمیا و جانوران آبی دانشگاه ارومیه

علت مصاحبه: بررسی پیشنهادهای ایشان در زمینه معیشت‌های جایگزین

اهم نکات مطرح شده:

- بیان نکات فنی بسیار جذاب در زمینه کاهش آب دریاچه و امکان‌سنجی بازگشت دریاچه به تراز اکولوژیک (اشاره به مطالعات گروه ژاپنی، اشاره به سناریوی فازبندی احیا، ...)
- اشاره به طرح‌های معیشت جایگزین (از جمله پرورش آرتمیا در استخرهای بلااستفاده فسدوس، خرچنگ و به صورت کلی آبی‌پروری)
- لزوم تغییر مسیر توسعه از توسعه کشاورزی به توسعه صنعتی

اقدامات در حال پیگیری:

پروپوزال طرح تحقیقی پرورش آرتمیا

تاریخ مصاحبه: ۸ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای دکتر آق

سمت: رئیس پژوهشکده آرتمیا و جانوران آبی دانشگاه ارومیه

علت مصاحبه: به دست آوردن اطلاعات جامع در مورد طرح توجیهی پرورش آرتمیا، بررسی امکان پرورش آرتمیا به عنوان معیشت جایگزین (ایشان طرح پرورش آرتمیا را پیشنهاد داده‌اند).

اهم نکات مطرح شده:

- مقایسه مصرف آب در پرورش آرتمیا و سایر آبزیان: کم‌مصرف‌ترین گونه آبزیان در استفاده از آب، آرتمیا می‌باشد. در پرورش آرتمیا تعویض آب وجود ندارد و با همان آب پرورش می‌یابد. به‌عنوان مثال هر کیلو ماهی قزل‌آلا در دوره ۶ ماهه ۱۰ مترمکعب آب مصرف می‌کند ولی آرتمیا برای هر کیلو حداکثر ۳ مترمکعب آب مصرف می‌کند.
- مقایسه قیمت آرتمیا و سایر ماهی‌های پرورشی؛ قیمت هر کیلو آرتمیای زنده ۷۰۰ هزار ریال و ماهی قزل‌آلا ۱۵۰ هزار ریال
- قیمت محصولات مختلف آرتمیا؛ آرتمیا زنده ۹۵۰-۷۰۰ هزار ریال، آرتمیا خشک ۱/۵۰۰ (یک میلیون و پانصد هزار ریال)، تخم آرتمیا ۴ میلیون ریال، آرتمیا منجمد ۳۵۰-۲۵۰ هزار ریال.
- حداقل واحد بهره‌برداری اقتصادی در پرورش آرتمیا ۲۰ هکتار می‌باشد.
- هزینه‌های پرورش و فراوری آرتمیا (هزینه پرورش آرتمیا، ۴-۵ میلیارد ریال برای ۲۰ هکتار) و هزینه فراوری اعم از (سردخانه، تونل انجماد و خشک‌کردن هر کیلو ۵۰ هزار ریال)

- برداشت آرتمیا: از هر واحد بهره‌برداری ۲۰ هکتاری به‌طور متوسط ۱۲۰ تن آرتمیا صید می‌شود و یا ۲۰۰۰ کیلو تخم آرتمیا صید می‌شود.
- مقایسه اشتغال‌زایی آرتمیا با سایر آبزیان: آرتمیا بسیار اشتغال‌زا است و به ازای هر ۲۰ هکتار برای ۱۵ نفر شغل تمام‌وقت ایجاد می‌شود، در مقایسه با پرورش میگو که برای هر ۲۰ هکتار ۵ نفر اشتغال ایجاد می‌شود.
- مصرف‌کنندگان آرتمیا و زنجیره ارزش آرتمیا (تهیه تخم، پرورش، فروش و مصرف)
- نکته مهم در پرورش آرتمیا توجه به مدیریت استخر است و باید به تغییرات کیفی آب توجه شود، چون آرتمیا ۱۷ مرحله رشد دارد و به دلیل اینکه آب استخر تعویض نمی‌شود توجه به این موارد بسیار حائز اهمیت می‌باشد.
- روند صعودی قیمت آرتمیا در دنیا و ایران (به‌عنوان مثال هر کیلو تخم آرتمیا دو سال پیش ۶۵ دلار بوده که امسال ۱۰۰ دلار است).

اقدامات در دست پیگیری:

پروپزال طرح تحقیقی پرورش آرتمیا در منطقه فسندوس (توسط دکتر آق‌به‌روزسانی و تحویل گردد).

گزارش روایی نخود

تاریخ مصاحبه: ۳۱ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس غنی پور

سمت: کارشناس نخود جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: بررسی پتانسیل آب‌و خاک، جذابیت اقتصادی، میزان مصرف آب و میزان اشتغال‌زایی کشت نخود

اهم نکات مطرح‌شده:

- کمتر از ۳ هکتار نخود آبی کشت می‌شود.
- میزان برداشت نخود از هر هکتار توسط کشاورزان آذربایجان غربی (۲۵۰۰-۱۴۰۰ کیلوگرم در هکتار در زراعت آبی)
- میزان کل برداشت نخود استان (۴۰ هزار تن)
- شهرستان‌هایی که نخود کاشت می‌شود (ارومیه، بوکان، نقده، پیرانشهر، اشنویه، مهاباد، تکاب، شاهین‌دژ و میاندوآب)
- میزان مصرف آب، هزینه‌های کاشت و داشت و برداشت (فقط به یک‌بار آبیاری نیاز دارد).
- فروش نخود و درآمد به ازای هر هکتار (فروش به‌صورت تضمینی ۲۶۴۵۰ ریال و یا توسط کشاورزان در میدان فروخته می‌شود).

جلسه با آقای غنی پور

تاریخ مصاحبه: ۸ آبان ۹۵

سمت: کارشناس نخود جهاد کشاورزی استان

علت مصاحبه: بررسی امکان توسعه کشت نخود در استان در جهت سیاست جایگزینی کشت

اهم نکات مطرح شده:

- میزان مصرف آب در زراعت نخود (نخود نیاز به یکبار آبیاری دارد و معمولاً ۳۵۰۰ مترمکعب در هکتار آب مصرف می‌کند).
- محصول نخود قابلیت کشت ترکیبی با محصولات پرآب بر را ندارد به دلیل اینکه آب زیاد محصول نخود را دچار گندیدگی می‌کند.
- نوسان قیمت در محصول نخود بسیار زیاد است به طوری که قیمت خرید تضمینی نخود ۲۶۵۰۰ ریال است ولی در بازار آزاد کشاورزان محصول خود را تا ۶۰۰۰۰ ریال می‌فروشند.
- از لحاظ فراوری؛ اجزای زنجیره ارزش در محصول نخود ناقص هست و کارخانه فراوری نخود به آرد نخودچی و یا نخود آجیلی در استان وجود ندارد.
- استان آذربایجان غربی رتبه سوم کشوری را در تولید نخود داراست (۴۰ هزار تن نخود برداشت شده است).
- ۷۱ هزار هکتار از مزارع استان آذربایجان غربی به زیر کشت نخود می‌رود (نخود بیشتر به صورت دیم کشت می‌شود و کمتر از ۳ هکتار نخود آبی در استان وجود دارد).
- ارومیه، بوکان، نقده، پیرانشهر، اشنویه، مهاباد، تکاب، شاهین دژ و میاندوآب شهرستان‌هایی هستند که نخود کشت می‌کنند.
- میزان برداشت نخود در زراعت آبی ۱۴۰۰ تا ۲۵۰۰ کیلوگرم در هکتار است.

گزارش روایی انگور

شرح مختصر مصاحبه‌ها

جناب آقای مهندس صمدی

تاریخ مصاحبه: ۳ مهر ۹۵

سمت: کارشناس انگور جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: کسب اطلاعات کلی در مورد باغداری انگور، مشکلات و راهکارهای فرآوری و فروش

اهم نکات مطرح شده:

- میزان برداشت انگور از باغات آبی و دیم (سالانه در حدود ۲۵۰ هزار تن انگور از باغات آذربایجان غربی برداشت می‌شود که ۸۸ درصد انگور برداشتی از باغات انگور آبی و ۱۲ درصد باقی‌مانده از باغات انگور دیم به دست می‌آید).
- وسعت باغات انگور آبی و دیم (۱۸ هزار هکتار باغ انگور آبی و ۸ هزار هکتار باغ دیم در استان وجود دارد).
- ارزش ریالی انگور برداشتی- درآمد به ازای هر هکتار (ارزش ریالی مجموع انگور برداشتی از باغات آذربایجان غربی ۴۰۰ میلیارد ریال است که تقریباً با میزان گندم تولیدی استان برابری می‌کند- درآمد کشاورزان از هر هکتار ۱۲-۸ میلیون بوده است).
- ارقام انگور آذربایجان غربی (بیشترین رقم باغات انگور سفید بی‌دانه است).
- نیاز آبی بر اساس مراحل رشد (آب موردنیاز در هر هکتار انگور آبی معادل ۶۵۰۰ مترمکعب می‌باشد).
- آشنایی کشاورزان (کشاورزان آشنایی کامل با تمام مراحل رشد انگور دارند).
- شهرستان‌های انگورخیز (شهرستان ارومیه اول و در رتبه‌های بعدی نقده و میان‌دوآب)
- زنجیره فروش انگور (فروش در میدان میوه، فروش به کارخانه‌های تبدیلی، فروش به شهرستان‌های دیگر، فروش به‌صورت شیره انگور یا سرکه)

تاریخ: ۲۶ شهریور ۹۵

بازدید از باغات انگور

علت بازدید:

- آشنایی با معیشت باغداران و زنجیره فروش انگور
- آشنایی با خریداران انگور، نحوه خرید انگور از باغداران
- آشنایی با مشکلات باغداران (در فروش، تأمین مالی، تأمین نهاده‌ها، ...)
- آشنایی با نوع آبیاری - نوع برداشت محصول - میزان برداشت
- میزان درآمد باغدار انگور (از ۷ تا ۱۲ میلیون)
- فراوری و تبدیل انگور به سایر فرآورده‌ها (کشمش - شیره انگور - سرکه و ...)
- ارقام انگور آذربایجان غربی (بیشترین انگور کاشت شده در ارومیه از نوع بی‌دانه کشمش است. انگور عسگری، پیکانی و یاقوتی نیز در ارومیه جزء ارقام کشت شده هستند).
- بیمارهای انگور - سرمازدگی

تاریخ مصاحبه: ۸ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای سید صالحی

سمت: دبیر خانه کشاورز در آذربایجان غربی

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی اولیه در مورد زنجیره های انگور

اهم نکات مطرح شده:

- بررسی مسیرهای محصولی پس از برداشت ارقام مختلف انگور. بالای ۷۰ درصد انگور به سمت کارخانه های آبمیوه گیری می رود (برای تولید آبمیوه و قسمتی هم تبدیل به کنسانتره می شود و به کارخانجات دیگر منتقل می شود.) باقی تازه خوری و بعد از آن کشمش (و سبزه) و شیر انگور است.
- یکی از معضلات قابل حل، دسترسی آسان و ارزان و مطمئن به نهال های اصیل و با بازدهی بالا است. در این زمینه (در مورد بادام) تجربیات تلخی وجود دارد (نهال های تقلبی و ورشکستگی باغداران)
- وجود پتانسیل کار بر روی انگور، در ملکان آذرشهر مراغه، ارومیه میاندوآب، در حوضه آبریز
- بررسی امکان پذیری طرح جایگزینی کشت چغندر با باغات انگور: از نظر آب و خاک امکان پذیر است. باغداری نسبت به زراعت صبر و حوصله بیشتر می خواهد، تا اقتصادی شدن باغ انگور ۵ سال زمان لازم است، این کار می تواند به صورت فازبندی انجام شود.
- قراردادهای تامین مالی وجود ندارد، کشاورز فقط در پائیز پول دارد در باقی زمان ها جیب او خالی است. تا زمانی که سود بانکی چنین جذابیتی دارد، خریداران تمایلی به پیش خرید ندارند.
- یکی دیگر از شکست ها، طرح آبیاری قطره ای برای سیب بود.
- در کل انگور از نظر راندمان از همه محصولات باغی بهتر است، اما نگهداری آن هزینه بالایی دارد و باید درست انجام شود.

اقدامات در دست پیگیری:

پیگیری صحبت با یکی از کارخانه‌داران سبزه در اطراف ارومیه

تاریخ دو مصاحبه: ۸ و ۹ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای فلاح

سمت: کشاورز نمونه، تولیدکننده نمونه انگور در روستای بالو

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد زنجیره‌های انگور

اهم نکات مطرح شده:

- تبدیل آبیاری باغات انگور از غرقابی به قطره‌ای، تا یک چهارم در مصرف آب صرفه‌جویی داشته است.
- مقایسه ارقام انگور، مصرف و محصول نهایی هریک و میزان صرفه هر کدام از محصولات: به‌طور خلاصه، الان تازه خوری با کیفیت به صرفه است، کشمش تیزابی اصلا به صرفه نیست، شیر و کشمش خانگی هم در حد تولید خانگی است و اصلا به صرفه نیست و تقاضا برای آن وجود ندارد.
- تازه خوری - رقم کشمش قرمز و سفید، سلطانی: به شهرستان‌های اصلی ایران، به مسکو و عراق و کشورهای عربی (دوبی و قطر)
- مشکل اصلی صادرات، روابط ناپایدار با کشورهای همسایه است (مثال بارز، مشکلات با عربستان)
- نوسانات قیمت، به صادرات وابسته است. اگر صادرات خوب باشد قیمت خوب است، اگر نباشد بازار محدود است و قیمت پایین می‌آید.
- کارخانجات منطقه: ۶۰٪ کارخانجات کنسانتره در ارومیه، قبلا ۱۰ کارخانه پاک کردن، سورت کردن و بسته بندی کشمش بود ولی الان تقریبا همگی تعطیل هستند.
- شرایط سازگاری: وجود آب، سرما از حدی بیش تر نشود (در تکاب نمی‌شود)، ملکان، بناب، مراغه، میان دو آب، نقده، ارومیه
- قیمت امسال ابتدا خوب نبود و سپس خوب شد (در مهر)، حدود ۳ تا ۴ هزار تومان برای تازه خوری
- بررسی هزینه‌های اولیه: باغ انگور از سال پنجم تازه هزینه جاری خود را می‌دهد، تا سال هفتم و هشتم سرمایه را هم می‌دهد. حدود ۲۲ میلیون سرمایه اولیه در هکتار، بعد از ۵ سال، ۵ تن در سال می‌دهد.
- ریسک‌های عملکرد: سرمای زیاد در زمان نامناسب، سمپاشی به موقع، ... ریسک‌ها بسته به رقم متفاوت است.

تاریخ بازدید: ۹ آبان ۹۵

بازدید از باغات و سردخانه‌های بالو

صحبت با: چند باغدار (آقای فلاح) و چند سردخانه دار، و یک صادرکننده (آقای آقابالا زاده)

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی اولیه در مورد زنجیره های انگور

اهم نکات مطرح شده:

- بررسی تحلیلی قیمت تمام شده برای کشاورز، قیمت بسته بندی و جعبه، قیمت سردخانه، قیمت حمل و نقل از سردخانه تا شهر/کشور مقصد، بازاریابی و فروش در شهر/کشور مقصد: این محاسبات نشان از هزینه های بسیار بالا از خرید از کشاورز تا فروش در مقصد صادراتی دارد. و این در حالی است که در حال حاضر تازه خوری بهترین زنجیره ممکن در انگور است. (۲۷۰۰ تومان در هر کیلو، از خرید از کشاورز تا فروش در دبی - در حالی که ۴۹۰۰ تومان فروش می رود که با این رقم تنها ۲۲۰۰ برای خود شخص انباردار و صادرکننده و کشاورز می ماند و در خیلی از سال ها معادل ضرر است).
- وجود سردخانه های کافی در روستای بالو، انبار سیب از کردستان در سردخانه های این روستا
- مشکلات:
- بحث بیمه و صندوق بیمه کشاورزی، تجربیات تلخ از نبود بودجه و ندادن حق کشاورز آن ها را نسبت به بیمه کشاورزی بدبین کرده است.
- برنامه ها با قیمت بالا، هزینه های بالا از سردخانه تا فروش
- کارخانه های سبزه تعطیل شده اند، قیمت بین ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ تومان است که با این حال هیچ خریداری ندارد.
- قطع کوچک زمین ها یکی از علل غیربهرینه بودن و بالابودن هزینه های کشاورزی در منطقه است (هزینه سمپاشی برای مثال، در صورت بزرگ بودن زمین ها کم می شود).
- تعاونی آب بران: بحث آبیاری زمین ها، فزبندی و اجرای تحت فشار، به خاطر این که آب در بالادست تمام می شد (مشکل: طرح طوبی و تبدیل زمین های دیم به آبی در بالادست) - (نیاز آبی تابستان و جذب آب سطحی در زمین ها و باغات) - اجرای آبیاری تحت فشار خیلی کند است (درخواست: بودجه جهاد و ستاد).

مصاحبه با جناب آقای حیدری

تاریخ مصاحبه: ۱۰ آبان ۹۵

سمت: رئیس سازمان تعاون روستایی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با سازوکار سازمان تعاون روستایی، وضعیت شرکت های تعاونی روستا، وضعیت ایجاد تعاونی در میان باغداران انگور

اهم نکات مطرح شده:

- سازمان تعاون روستایی کاملاً دولتی و زیر نظر جهاد است. وظیفه اصلی سازمان تعاون روستایی، حمایت، کنترل و نظارت بر روی شرکت های تعاونی تشکیل شده در روستاها است.

- حدود ۲۷۰ تشکل در استان تشکیل شده که ۱۴۰ تای آن شرکت تعاونی روستایی و باقی، شرکت تعاونی کشاورزی، تعاونی تولید، سهامی زراعی و تعاونی زنان روستایی است. هر تعاونی معمولاً برای ۱۰-۱۲ روستا است و هر ۱۰-۵۰ تعاونی یک اتحادیه دارد (از ۱۲۰۰۰۰۰ نفر روستایی استان، ۴۰۰۰۰۰ نفر یعنی یک سوم عضو این شرکت‌های تعاونی هستند).
- این شرکت‌ها به‌طور سنتی مشغول‌اند: توزیع کالاهای اساسی در روستا، خرید و فروش نهاده‌ها مانند کود و سم و انجام خریدهای تضمینی از کشاورزان. همچنین برخی از شرکت‌ها ظرفیت‌های سردخانه‌ای، کشتارگاه و ناوایی دارند.
- قانونا تعاونی‌هایی که در روستا تاسیس می‌شوند از این سازمان مجوز می‌گیرند و قانون‌های این تعاونی کمی با تعاون وزارت کار متفاوت است.
- برخی اقدامات خلاقانه: شرکتی در بوکان ۴۲۰۰ تن تولید بذر دارد.
- خرید و فروش کشمش تضمینی قبلاً توسط برخی از این تعاونی‌ها انجام می‌شده است. امسال قیمت ۲۴۰۰ است که بسیار پایین است و تولیدی توسط روستائیان انجام نشده است.
- برای فعال کردن این تعاونی‌ها در امر خرید و فروش های جمعی و انجام بازاریابی برای کشاورز، طرح «زنجیره تکمیلی» در حال بررسی است اما در شروع کار است (درجهاد).
- متأسفانه قراردادهای کشاورزی پایه قانونی لازم را ندارند. ایجاد این اساس قانونی توسط سازمان نظام بهره‌برداری در حال پیگیری است.

مستندات تحویل شده:

- کتاب قراردادهای کشاورزی تحویل گرفته شد.
- لیست شرکت‌های تعاونی استان به‌همراه آدرس و تلفن تحویل گرفته شد.

اقدامات در دست پیگیری:

پیگیری طرح در دست اجرا برای بهبود قراردادهای کشاورزی توسط جهاد (سازمان نظام بهره‌برداری)

تاریخ مصاحبه: ۱۰ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای امانی

سمت: مدیر باغبانی جهاد استان، باغدار انگور

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات آماری و تحلیلی در مورد زنجیره‌های انگور، به‌خصوص قسمت تولید

اهم نکات مطرح شده:

- انگور با مناطق دامنه‌ای، و اراضی شیب‌دار (غیردشت)، با اختلاف دمای بالای شب و روز، در شهرستان های ارومیه، نقده، میاندوآب و مهاباد سازگار است.

- با احتساب هزینه متغیر (سالانه) هر هکتار انگور (۵میلیون)، هزینه اولیه (۲۵میلیون) و باردهی سالهای اول، باغ انگور بطور میانگین در سال ششم به نقطه سر به سر می‌رسد.
- نوسان در قیمت انگور بالاست، ولی در ۱۵ سال اخیر نوسان در عملکرد پایین بوده است (حدود ۲۰٪).
- روابط قراردادی بلندمدت بین اعضای زنجیره انگور شدنی نیست (عدم تمایل خریداران از جمله کارخانه ها، به تعهد بلندمدت)
- قانونی از طرف ستاد به تصویب رسیده است که هرگونه تغییر از زراعی به باغی را در حوضه آبریز ممنوع اعلام کرده است. این بند از این قانون محدودیت‌هایی برای طرح‌های کاهش مصرف آب ایجاد می‌کند.
- اهم مشکلات زنجیره ارزش انگور: ورود بذر و کود و سم باکیفیت سخت و پرهزینه شده است. برای اصلاح بذر، قوانین نباتات سخت‌گیرانه، قدیمی و دست‌وپاگیر است، صنایع تبدیلی ما به روز نیستند و سیستم‌های مستهلک و هزینه‌های بالا دارند و کشاورز با کمبود نقدینگی برای اصلاح باغ خود و داشت با کیفیت مواجه است.
- علاوه بر مشکلات فوق، کوچک بودن زمین‌های ما و مشکل خرده مالکی، باعث افزایش هزینه‌های باغداری شده است.
- اوضاع بیمه‌ی کشاورزی، به علت بودجه نداشتن دولت، عدم پرداخت خسارات، عدم اعتماد کشاورز و ... بسیار بد است.
- شرکت‌های آبمیوه و کنسانتره، با هم تبانی می‌کنند و قیمت پائین برای خرید انگور تعیین می‌کنند و اداراتی که باید بر این قیمت‌گذاری نظارت کنند نمی‌توانند واکنش نشان دهند.
- جناب امانی، مهم‌ترین اصلاح لازم را، ارائه تسهیلات کم‌بهره برای تبدیل باغات سنتی به ایستاده عنوان کردند.
- از طرفی مشکل فعلی عدم تولید کشمش را قیمت پایین کشمش می‌دانند، که البته این قیمت پایین به علت کیفیت پایین کشمش است (به علت تهیه روی خاک و ...)

تاریخ مصاحبه: ۱۰ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای پورسلطانی

سمت: رئیس شرکت خشکبار تاک خوشه طلا

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد فرآوری کشمش (سبزه) و صادرات این محصول

اهم نکات مطرح شده:

- صنعت تولید کشمش در این منطقه بسیار کهن است، اما از سال ۱۳۳۵ مشکلاتی ایجاد شد و سیب جایگزین انگور شد و این اتفاق مشکلات دیگری ایجاد کرد، همچنین اصلاحات اراضی مشکلات خرده مالکی به بار آورد.

- اکنون، خرده مالکی، تاکستان های پیر و تکنولوژی بذری قدیمی باعث می شود بهای تمام شده کالا به ۱۲۵۰ تومان در انگور تازه خوری برسد که بسیار بالا است (بدون هزینه آب و زمین).
- چرا در کل ایران صادرات کشمش همچنان پابرجاست؟ باغات ملایر و تاکستان و قوچان خرده مالکی نیستند و هزینه های کارگری و سمپاشی با تریلی در زمین های بزرگ، هزینه را پایین می آورد.
- چرا از میر در رقابت از ما جلو است؟ علت اصلی: اصلاح نژادی، به ازای هر هکتار دوبرابر ما تناژ دارند.
- چرا کشمش رو به نزول است؟ کیفیت کشمش پایین است، ۲۲٪ رطوبت دارد که باید حداکثر ۱۶٪ باشد.
- ترکیه به علت وجود سرد و دیگر موارد لازم برای کیفیت، تا حداکثر ۱۰٪ رطوبت، کشمش را به کارخانه ها تحویل می دهد (زمانی جهاد برای ایجاد بارانداز بودجه داد که اصولاً صرف بارانداز نشد).
- ایشان با احتساب ضریب تبدیل انگور به کشمش و هزینه های کارخانه حساب کردند که اکنون کارخانه ها نیز مانند کشاورزان در این صنعت سودی ندارند.
- مصرف کشمش دنیا ۸۵۰ تن است که ۳۵۰ تن آن را آمریکا تولید می کند، ۳۰۰ تن ترکیه و ۷۰٪ باقی را ایران، بنابراین ترک ها و آمریکایی ها قیمت گذار اصلی هستند.
- اگر طی روندی، ما تهیه کشمش با کیفیت را تضمین کنیم شما خرید کشمش را تضمین می کنید؟ به علت تعیین قیمت توسط آمریکا و ترکیه ما نمی توانیم تضمین کنیم.
- مشکلات صادرات: تحریم و مشکلات بانکی، تاخیرها در عبور کانتینرها، حمل و نقل دشوار، مشکلات سیاسی با کشورهای مختلف

تاریخ مصاحبه: ۱۰ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای محمدپور

سمت: مدیر بازرگانی خارجی پاکدیس

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد صادرات آبمیوه و کنسانتره انگور

اهم نکات مطرح شده:

- مشکل اصلی زنجیره در قسمت تولید: استحصال سنتی انگور
- نکته اصلی: کیفیت انگور منطقه بالاست (انگور سفید و قرمز).
- تقاضای آبمیوه طبیعی در کل دنیا در حال رشد است. متوسط مصرف ماهانه ۴۰ لیتر است در صورتی که در ایران ۱۱ لیتر می باشد.
- شرکت پاکدیس آبمیوه را صادر می کند و به فروش داخلی می رساند. همچنین کنسانتره را هم صادر می کند و هم به کارخانه های داخلی می دهد.
- صادرات به عراق، افغانستان، اتحادیه اروپا و روسیه: تقاضا در این کشورها رو به افزایش است.
- مشکلات صادرات: امنیت پایین حمل و نقل در عراق، مشکل حمل و نقل به کشورهایی که در آن ها کانتینر مجبور است خالی بازگردد، تحریم بانکی (که البته به تدریج در حال رفع است).

- سوال درمورد قرارداد پیش خرید با باغدار به قیمت جهانی سال آتی؟ معامله بدون دانستن قیمت از نظر شرعی مشکل دار است.

تاریخ مصاحبه: ۱۱ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای عزیزی

سمت: صادر کننده خشکبار (کشمش) - شرکت تاک خوشه طلا

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد فرآوری کشمش (سبزه) و صادرات این محصول

اهم نکات مطرح شده:

- مصرف داخلی کشمش بالا رفته است: ۵۰ هزار تن سالیانه، در صورتی که تا ۵ سال پیش به ۱۰ هزار تن هم نمی رسید.
- اصل تولید کشمش برای صادرات است: حدود ۱۳۰ هزار تن
- قیمت تخمینی یک کارخانه با ظرفیت ۲۰۰۰ تن در سال (در ۱ شیفت): ۲ میلیارد تومان، که به ازای خرید تجهیزات به روز، ۲ میلیارد به آن اضافه می گردد = ۴ میلیارد (تا ۵ میلیارد)
- هزینه سورتینگ و بسته بندی کیلویی ۷۰۰ تومان است (از خرید کشمش تا بار زدن محصول بسته بندی شده دم در کارخانه).
- اصل مشکل افتی است که در محصول ایجاد می شود (حدود ۲۰٪ افت وزنی). بنابراین قیمت کشمش، اگر ۳۰۰۰ تومان خرید کنیم: ۳۶۰۰ در می آید و بعد از بسته بندی و ... ۷۰۰ تومان اضافه شده و ۴۳۰۰ تومان می شود.
- میزان اشتغال ایجاد شده: ۴۰ نفر در سال به ازای یک شیفت کار (۲۰۰۰ تن)
- قوچان، تاکستان، مراغه، بناب و ملکان، ملایر، اراک و شیراز از مراکز دیگر تولید کشمش هستند.
- وضعیت قطب ارومیه مناسب نیست، باغات انگور به سمت هلو و شلیل و دیگر میوه های هسته دار می رود. اکثر انگور در اینجا به علت کیفیت پایین به سمت کنسانتره می رود.
- رقیب اصلی - ترکیه: تاریخچه ورود، مشکل سم موجود در کشمش ترکیه، و دمپینگ فعلی قیمت و تضمین سلامت محصول، برای نگه داشتن مشتریان: ترکیه امسال کیلویی ۴۵۰۰ تومان می فروشد (با ضرر می فروشد - اما به علت ۱۸٪ جایزه صادراتی همچنان ادامه می دهد).
- راندمان زمین های ترکیه بالا است (باغات ایستاده، استاندارد در تولید کشمش: میزان رطوبت پایین ۱۲٪).
- مشکلات فرآوری کشمش در استان به نسبت سایر استان ها: زمین های قطع کوچک و هزینه تمام شده بالای کشاورز
- کارخانه های اینجا از تاکستان و ملایر جنس می آورند. چون باغات آنجا بزرگ هستند، فروش کشمش برایشان می صرفد. اما ما مجبوریم ۶۰ هزار تومان در هر کیلو کرایه بدهیم و از واسطه بخریم.

- باغ می‌بایست حداقل ۳-۴ هکتار باشد تا تولید انگور برای کشمش در آن بصرفد.
- هزینه‌های ثابت باغ شامل نگهبان، برق، چاه، ایاب و ذهاب کشاورز به باغ و ... می‌شود.
- صادرات به کانادا استرالیا اروپا مصر و مراکش و الجزایر
- کشمش در ارومیه، قزوین و تاکستان تیزابی است. کشمش طلایی مختص بناب و ملکان و مراغه است.
- برندسازی برای صادرات کشمش انجام شده است (برند ایشان: MEC).
- قرارداد صادراتی وجود دارد، ولی تامین مالی روی آن انجام نمی‌شود.
- تضمین قیمت ارز از نیازهای صادرکنندگان است.
- یکی از نیازهای اصلی، ایجاد کشت و صنعت‌ها، با زمین‌های بزرگ و قطره‌ای و ... است.

تاریخ مصاحبه: ۱۱ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای تاج الدینی

سمت: مدیر کارگروه کشاورزی، اتاق بازرگانی

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد زنجیره‌های انگور، به خصوص معضلات قسمت فرآوری و صادرات

اهم نکات مطرح شده:

- از تولید انگور استان، حدود ۳۰ درصد تازه‌خوری است، که ۱۰٪ آن صادر می‌شود و مابقی به شهرستان‌های کل کشور می‌رود.
- قیمت محصول تازه‌خوری انگور بهتر است، بنابراین اگر سیاست‌ها به سمت توسعه محصولات باکیفیت تازه‌خوری برود بهتر است.
- اگر انگور تازه‌خوری با بسته‌بندی و کیفیت مناسب تولید شود، بازار داخل هم هنوز جا دارد.
- استان از نظر ظرفیت سردخانه‌ای کامل است و احتیاجی به سردخانه بیشتر ندارد.
- مشکل نرفتن به سمت تازه‌خوری، نهاده‌های بی‌کیفیت است: سم و کود بی‌کیفیت
- هزینه‌های تولید انگور بالا است که راه‌حل آن، اصلاح واریته‌ها و مکانیزه کردن تولیدات (آبیاری، کوددهی و سم‌دهی) و صنعت بسته‌بندی مکانیزه است.
- جهاد امسال هزینه تمام‌شده هر کیلو انگور را ۷۸۰ تومان اعلام کرد. بنابراین نه کنسانتره و نه کشمش به‌صرفه نیست. البته قیمت کنسانتره جهانی پایین آمده است و برای کارخانه هم اقتصادی نیست که بالاتر بخرد و کشاورزان هم با قیمت‌های پایین خرید کشمش (حدود ۳۰۰۰ تومان) به سمت تولید کشمش نمی‌روند.
- همچنین تولیدکنندگان کشاورزی از امنیت تولید برخوردار نیستند، که این امنیت را می‌توان با خرید تضمینی ایجاد کرد.
- مشکلات مالی صادرکنندگان.

- ساختارهای تامین مالی براساس قراردادهای خرید خارجی وجود ندارد، بانک توسعه صادرات هست ولی بهره بالا می‌خواهد (۱۸ درصد را به ۱۶ درصد تبدیل کرده ولی همچنان بالا است).
- نوسانات ارز کشورهای هدف هم معضل است (بالا و پایین شدن روبل روسیه).
- حمل‌ونقل ما مناسب نیست: وجود راه‌آهن یا خط هوایی خیلی به کیفیت میوه‌هایی که به مقاصد می‌رسند کمک خواهد کرد، کامیون‌های ما به عکس کامیون‌های ترکیه، اجازه ورود ندارند و می‌بایست میوه را کانتینر به کانتینر منتقل کنند که این هم باعث کاهش کیفیت می‌شود.
- به عنوان نمونه موفق، صادرات انگور در ازبک‌ستان می‌بایست مورد توجه قرار گیرد:
- تنها دغدغه کشاورز در ازبک‌ستان، تولید با کیفیت است.
- محصول توسط سردخانه‌دار، فرآوری‌کننده و بسته‌بندی‌کننده خریداری می‌شود و سپس توسط بازاریابان به صادرکننده می‌رسد.
- جذابیت صادرات برای صادرکننده به علت جایزه صادراتی بالا، بسیار زیاد است.

موارد قابل پیگیری:

پیگیری آمار و اطلاعات درخواستی در مورد صنایع فراوری انگور، از اتاق بازرگانی (جناب آقای سادات امینی، دبیر کمیسیون کشاورزی)

تاریخ مصاحبه: ۱۱ آبان ۹۵

بازدید از سردخانه های انگور همراه جناب حیدر نژاد

سمت: رئیس اتحادیه صادرکنندگان میوه و تره بار

علت مصاحبه و بازدید: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد مسائل خرید و صادرات انگور تازه خوری

اهم نکات مطرح شده:

- این اتحادیه زیرمجموعه اتاق و سازمان صنعت و معدن است و وظیفه آن رسیدگی به مشکلات صادرکنندگان میوه (تازه خوری) است.
- یکی از مهم‌ترین مشکلات، فعال نبودن شبکه بانکی در امر صادرات است. فروش‌ها امانی انجام می‌گردد.
- مشوق‌های صادراتی را برای افراد حقیقی ممنوع کرده‌اند و به افراد حقوقی و با صادرات بالای ۱ میلیون دلار محدود کرده‌اند. (هدف از این کار، ایجاد کنسرسیوم‌های صادراتی، برندسازی محصولات صادراتی و سازمان‌دهی صادرات است).
- مشوق‌ها به ۰,۵ تا ۳ درصد کاهش پیدا کرده‌است. در ترکیه این مشوق ۷٪ است.
- قوانین و سیاست‌های تشویقی باید طی زمان طولانی ثابت باشد و ریسک تغییر قانون کم شود، تا صادرکنندگان بتوانند برپایه این قوانین، به صورت طولانی مدت روی تهیه محصول باکیفیت کار کنند.

- قیمت‌گذاری (برای تعیین میزان تشویقی صادراتی) توسط گمرک انجام می‌شود که اشتباه است و باید به دست جهاد کشاورزی باشد.
- از حمل‌ونقل با تریلی‌های سردخانه‌دار آذربایجان رضی هستیم، به کار خود واردند و به عکس تریلی‌داران ایرانی، هیچوقت خیانت در امانت نمی‌کنند (سردخانه را خاموش نمی‌کنند).
- استان از جهت ظرفیت سردخانه‌ای کامل است و احتیاجی به سردخانه جدید ندارد.
- اکثر صادرات انگور به روسیه و عراق است، به کشورهای حاشیه خلیج هم می‌رفته ولی بعد از تنش‌های ایران و عربستان کمتر شده است.
- جناب حیدر نژاد معتقدند کیفیت تولید انگور در استان در سال‌های اخیر رو به بهبود بوده است و ظرفیت‌های آب و خاک منطقه ارومیه برای تولید انگور عالی است.
- براساس بازدیدها از خرید انگور صادراتی:
- روستای بالو در شمال شهر ارومیه، مهم‌ترین تولیدکننده انگور در شهرستان و یکی از قطب‌های انگور (تازه‌خوری) کشور است.
- قیمت حدودی انگور سفید درشت بی‌دانه، برای بازار روسیه حدود ۲۴۰۰ تومان خرید از کشاورز (چیده شده، داخل سردخانه، باز و در جعبه‌های پلاستیکی) است و در بازار روسیه حدود ۵۰۰۰ تومان به دست مصرف‌کننده می‌رسد.
- به علت تولید بالای انگور امسال و محدود بودن اشخاص با توان صادرات، صادرکننده در چانه‌زنی و قیمت‌گذاری دست بالا را دارد.
- سرمایه لازم برای تولید یک سردخانه ۲۰۰۰ تنی حدود ۱ و نیم میلیارد تومان است.

تاریخ مصاحبه: ۱۱ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای دکتر اصغری

سمت: هیئت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه ارومیه، مدیر اسبق جهاد کشاورزی استان

علت مصاحبه: به دست آوردن نکات تحلیلی در مورد طرح‌های قابل اجرا در مورد انگور

اهم نکات مطرح شده:

- پیشنهاد جناب دکتر اصغری، ارائه یک طرح جامع در مورد جایگزینی کشت‌های چغندر با باغات انگور در سطح بالا و در شهرستان‌های جنوب دریاچه است.

موارد قابل پیگیری:

معرفی یک شخص به عنوان رابط ما در مسئله انگور (در صورت صلاح دید گروه ما)

گزارش روایی کدو آجیلی

تاریخ مصاحبه: ۹ آبان ۹۵

جلسه با آقای قلی زاده

سمت: کارشناس دانه‌های روغنی جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: بررسی زنجیره ارزش کدو آجیلی در استان و بررسی امکان جایگزینی کشت کدو آجیلی با محصولات پربار

اهم نکات مطرح شده:

- قیمت کدو آجیلی در بازار (قیمت تخم کدو آجیلی در نوسان است و بین ۱۸۰۰۰۰-۱۰۰۰۰۰ ریال است).
- پهنه‌های سازگار با کاشت تخم کدو آجیلی (کدو آجیلی بیشتر در شهرستان خوی کشت می‌شود و بزرگ‌ترین تولیدکننده تخم کدو آجیلی در خاورمیانه شهرستان خوی می‌باشد. در شهرستان‌های ارومیه، نقده و سلماس نیز کاشت می‌شود).
- فراوری کدو آجیلی: سیستم فراوری کدو آجیلی در استان وجود دارد.
- دوره بازگشت سرمایه و طول دوره کاشت، داشت و برداشت کدو آجیلی ۶ ماه می‌باشد.
- هزینه اولیه تولید کدو آجیلی در یک هکتار ۴۸ میلیون ریال است.
- کاشت کدو آجیلی نیاز به مهارت خاص دارد و نیاز به آموزش در کاشت وجود دارد.

گزارش روایی کلزا

تاریخ مصاحبه: ۳۱ شهریور ۹۵

جناب آقای مهندس قلی زاده

سمت: کارشناس کلزا جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: بررسی راهکارهای توسعه کشت کلزا، بهبود نهاده‌ها، بررسی کلزا بعد از برداشت (زنجیره فروش و فراوری)

اهم نکات مطرح شده:

- مناطق مستعد کشت کلزا در استان (ارومیه، سلماس، نقده، اشنویه، مهاباد، میاندوآب، شاهین‌دژ، بوکان، پیرانشهر)
- بیشترین ارقام کشت‌شده در استان (Neptoun, Natali, Modena, Opera, Licord, Talaye, Okapi, Alensoo)

- هد مخصوص برداشت - سهمیه استان از نظر دستگاه و کمباین مخصوص (سهمیه استان ۱۵ دستگاه بود که تعداد ۲۶ دستگاه در جهت تشویق به کلزاکاری خریداری شده است.)
- توزیع بذر یارانه‌ای و هیبرید (امسال ۱۶ تن بذر هیبرید فرانسه در استان توزیع شده است. برای اولین بار در استان از بذور اصلاح شده ارقام هیبرید فرانسوی شامل نیتون، ناتالی، دانلوپ، هیدرومیل و آلونسو به میزان ۱۵۵۰ کیلوگرم و رقم اکاپی به مقدار ۱۵۳۱ کیلوگرم و ارقام هیبرید به صورت یارانه‌ای به ازای هر کیلو ۲۳۰ هزار ریال در بین کشاورزان استان توزیع شده است.)
- تعداد کلزاران استان (۴۶۵ بهره‌بردار و ۱۶۵۰ هکتار کلزا در استان کاشته شده است.)
- فروش و زنجیره فروش کلزا (خرید تضمینی ۲۵۳۰۰ ریال)
- کشت و ترویج کلزا تحت تأثیر دو عامل است:
 - ۱- آب مطمئن (کلزا جهت رشد به دو بار آبیاری در پاییز نیاز دارد.)
 - ۲- حمایت از کلزار (تأمین بذر، خرید تضمینی و در دسترس بودن کمباین مخصوص)

مستندات گردآوری شده:

- جدول نیاز آبی خالص و میزان آب مصرف شده توسط کشاورزان
- جدول مشخصات مهم هر کدام از ارقام کلزا

تاریخ مصاحبه: ۸ آبان ۹۵

مصاحبه با آقای قلی زاده

سمت: کارشناس کلزا جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: بررسی امکان کشت کلزا به عنوان کشت جایگزین با محصولات پرآب‌بر و بررسی سیاست‌های سازمان جهاد کشاورزی در ترویج و توسعه کشت کلزا

اهم نکات مطرح شده:

- رشد بیش از ۶ برابری کشت کلزا در استان به طوری که سال گذشته ۴۵۰ هکتار از زمین‌های استان به زیر کشت کلزا رفته بود و امسال ۳۰۴۸ هکتار از زمین‌های استان به زیر کشت کلزا می‌رود.
- فراوری کلزا؛ کلزای تولیدشده در استان به کارخانه ماهی دشت کرمانشاه جهت فراوری و روغن‌کشی منتقل می‌شود.
- در استان کارخانه روغن‌کشی کلزا وجود ندارد ولی در شهرک صنعتی شهرستان پیرانشهر یک واحد روغن‌کشی با ظرفیت کوچک وجود دارد و دو نفر از شهرستان میاندوآب تقاضای تشکیل کارخانه روغن‌کشی کلزا را دارند.
- شرایط آب‌وهوایی استان منطبق با کشت کلزا می‌باشد و کلزای تولیدی کشاورزان به صورت تضمینی به قیمت ۲۵۳۰۰ ریال خریداری می‌گردد.

- استان در تهیه بذر کلزا مشکلی ندارد و علاوه بر بذور وارداتی امسال مقدار قابل توجهی بذر داخلی بین کشاورزان توزیع شده است.
- در جهت حمایت از کلزاکاران، سازمان جهاد کشاورزی چند سیاست را اجرایی می کند: ۱- دادن بذر یارانه ای به کشاورزان ۲- بیمه رایگان مزارع کلزاکاران ۳- اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به کشاورزان ۴- اعطای یک سوم از قیمت ماشین آلات کشت کلزا به صورت بلاعوض به کشاورزان کلزاکار
- مزایای کشت کلزا در زمین های زراعی. به عنوان مثال کشت کلزا باعث از بین رفتن بیماری پاخوره گندم در تناوب بعدی می شود، باعث از بین بردن علف های هرز زمین شده و باعث افزایش مواد آلی خاک نیز می شود.
- هم اکنون بیش از ۹۴ درصد از روغن مصرفی در کشور به صورت وارداتی است که اگر کشت کلزا ترویج پیدا کند این نیاز وارداتی مرتفع می شود.
- کلزا کار نمونه کشوری در سه سال متوالی در استان آذربایجان غربی مشغول کاشت بوده است (شهرستان نقده و شهرستان بوکان).
- در ۱۵ شهرستان از ۱۷ شهرستان استان، کلزا کشت می شود.
- متوسط عملکرد استان ۴۰۰۰ کیلوگرم در هکتار می باشد که کلزا کار نمونه استان ۶۲۰۰ کیلوگرم در هکتار برداشت کرده است.
- متوسط هزینه کاشت، داشت و برداشت کلزا ۱۷ میلیون ریال در هکتار است.

گزارش روایی زنبور عسل

تاریخ جلسه: ۱۹ مهرماه ۹۵

جلسه با آقای قریشی و کارشناسان

سمت: معاونت بهبود تولیدات دامی جهاد کشاورزی آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با زنجیره ارزش عسل، زنجیره فروش و فراوری عسل و ظرفیت های توسعه و گسترش زنبور عسل، اطلاعات مربوط به زنبورداران

اهم نکات مطرح شده:

- استان اولین تولیدکننده عسل کشور، تولید ۲۰ هزار تن عسل در استان، وجود بیش از یک میلیون کندوی مدرن در استان
- زنجیره تولید عسل: وجود ۳ زنجیره تولید عسل در استان و ۶۰ هزار کلونی زنبور عسل
- صادرات عسل، درآمد زنبورداران (درآمد زنبورداران از هر کندو به طور متوسط ۲۰۰ هزار تومان است). ۱۵۰۰ تن از عسل تولیدی در سال گذشته صادر شده است.
- پتانسیل گسترش زنبورداری در استان: مراتع استان از نظر پرورش زنبور عسل تقریباً اشباع است ولی نیاز به بررسی بیشتر است.

- مراکز تبدیلی و بسته‌بندی عسل ۶ کارخانه موم آج‌کنی و ۵ کارخانه بسته‌بندی مدرن و ۵ کارگاه بسته‌بندی عسل
- میزان سرمایه اولیه جهت ایجاد شغل در زنبورداری (۳۰ تا ۴۰ میلیون سرمایه لازم است تا یک شغل در زنبورداری تعریف شود).
- پیشنهاد نامه‌نگاری رسمی به ریاست سازمان جهت اخذ اطلاعات تکمیلی

تاریخ جلسه: ۱۰ آبان ۹۵

جلسه با آقایان موسوی و یوسفی

سمت: کارشناس زنبورعسل جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: بررسی پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های گسترش پرورش زنبورعسل و به دست آوردن اطلاعات جامع در این رشته شغلی

اهم نکات مطرح شده:

- میزان مصرف آب زنبورعسل (هر کندو در طول دوره رشد یک مترمکعب آب مصرف می‌کند).
- هر ۱۰۰ کندو یک واحد اقتصادی بهره‌برداری تعریف می‌شود و هر واحد برای یک نفر شغل تمام‌وقت ایجاد می‌کند.
- میزان تولید عسل (از هر کندو به‌طور متوسط ۱۲ کیلو عسل تولید می‌شود و از هر واحد اقتصادی ۱۲۰۰ کیلو عسل تولید می‌شود).
- صادرات عسل: عسل تولیدی استان به کشورهای کویت، عراق، ترکیه و مالزی صادر می‌شود.
- سرمایه اولیه برای ایجاد واحد بهره‌برداری: برای ایجاد یک واحد بهره‌برداری پرورش زنبورعسل به‌طور متوسط مبلغ ۳۰۰ میلیون سرمایه اولیه موردنیاز است.

- از نظر سطح پیچیدگی این شغل به یک دوره آموزشی مهارت زنبورداری نیاز دارد.
- استان آذربایجان غربی دارای یک زنجیره تولید عسل می‌باشد که شامل زنبورستان، تولیدملکه، واحد بسته‌بندی و بازار فروش می‌باشد.
- در سال گذشته ۱۵۰۰ تن عسل تولیدی استان از طریق مرزهای استان صادر شده‌است که روند تقاضای بازار جهانی به‌طور متوسط در هر سال ۱۵ درصد رشد دارد.
- از نظر سازگاری اقلیم استان آذربایجان غربی (پرورش زنبورعسل با تمام پهنه‌های استان اعم از حاشیه قنات‌ها، کاریزها، چشمه‌ها و مراتع استان سازگار است و غیر از محل‌هایی که پساب‌های کارخانه‌ها وارد می‌شوند با سایر مناطق استان کاملاً سازگار است.

گزارش روایی نوغان‌داری

جلسه با آقای قربان نژاد

تاریخ مصاحبه: ۱۰ آبان ۹۵

سمت: کارشناس کرم ابریشم جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با ظرفیت‌های منطقه جهت گسترش این شغل و آشنایی با زنجیره ارزش کرم ابریشم در استان و دریافت اطلاعات جامع در مورد پرورش کرم ابریشم

اهم نکات مطرح شده:

- میزان اشتغال‌زایی پرورش کرم ابریشم (پرورش کرم ابریشم یک شغل ثابت تعریف نمی‌شود و به‌عنوان یک شغل پاره‌وقت است).
- میزان مصرف آب: هر جعبه تخم نوغان در طول دوره رشد حدود ۸۰ لیتر آب مصرف می‌کند.
- از نظر سازگاری با آب‌وهوا و اقلیم استان (جهت پرورش کرم ابریشم باید باغات توت ایجاد کرد که ایجاد باغ توت با توجه به گران بودن اراضی زراعی در استان به‌صرفه نمی‌باشد).
- توصیه به پرورش کرم ابریشم در استان نمی‌شود.
- کمتر از ۱۰ میلیون ریال هزینه تولید کرم ابریشم در یک واحد بهره‌برداری است.
- هر جعبه تخم نوغان ۴۰ کیلوگرم پيله تولید می‌کند و هر کیلو پيله کرم ابریشم ۲۵۰ هزار ریال می‌باشد.
- طول دوره رشد کرم ابریشم ۴۵ روز است.
- از نظر میزان قیمت، پيله کرم ابریشم رشد منفی داشته و امسال نسبت به سال گذشته ۷ درصد کاهش قیمت داشته است.
- پرورش کرم ابریشم در استان در دو سال اخیر به‌صورت پایلوت آغاز شده‌است.
- از نظر سطح پیچیدگی، این شغل نیاز به آموزش دارد.
- در شهرستان میاندوآب و در شهر نوشین شهر و در روستای چنقرالو به‌صورت محدود چند بهره‌بردار پرورش کرم ابریشم وجود دارد که آموزش‌های لازم به آن‌ها توسط سازمان جهاد کشاورزی داده شده‌است.

گزارش روایی مرغ گوشتی

تاریخ جلسه: ۱۱ آبان ۹۵

جلسه با آقایان یوسفی و قریشی

سمت: مدیر طیور جهاد کشاورزی استان و مدیر بهبود تولیدات دامی جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: بررسی امکان توسعه صنعت مرغداری به عنوان معیشت جایگزین، شناسایی موانع موجود در مرغداری‌های صنعتی و محدودیت‌های تولید گوشت مرغ در استان

اهم نکات مطرح شده:

- منظور از واحد مرغداری، واحدهای صنعتی پرورش مرغ گوشتی در استان می‌باشد (دلیل انتخاب مرغ گوشتی به دلیل مزیت استان در این صنعت است. به عنوان مثال در صنعت پرورش مرغ تخم‌گذار استان مازندران استان پیشرو است و دلیل دیگر اینکه استان آذربایجان غربی چون در منطقه مرزی واقع شده از نظر صادراتی نیز پرورش مرغ گوشتی صرفه بیشتری دارد).
- واحد بهره‌برداری در پرورش مرغ گوشتی، واحدهای صنعتی با ظرفیت ۲۰ هزار قطعه می‌باشد.
- دوره پرورش مرغ گوشتی ۴۲ تا ۴۵ روز است.
- به طور متوسط هر واحد بهره‌برداری ۵۱ تن مرغ زنده بعد از اتمام دوره رشد تولید می‌کند که این مقدار بعد از کشتار و افت به ۳۴ تن مرغ پرکن می‌رسد.
- هر واحد بهره‌برداری ۲۰ هزار قطعه‌ای در طول دوره رشد ۵۰۴ مترمکعب آب مصرف می‌کند.
- هر مرغ گوشتی در هر روز ۰/۶ لیتر آب مصرف می‌کند.
- هزینه ثابت و متغیر برای احداث واحد مرغ گوشتی ۹ میلیارد ریال است.
- بازگشت سرمایه ثابت در مرغ گوشتی ۵ سال است.
- بازگشت سرمایه متغیر در مرغ گوشتی ۳ ماه است.
- هر واحد اقتصادی پرورش مرغ گوشتی برای ۴ نفر شغل دائم ایجاد می‌کند.
- از نظر نوسان قیمت از سال ۹۰ به ۹۱ و از سال ۹۱ تا ۹۲ و نیز تا سال ۹۳ قیمت طیور رشدی در حدود ۶ درصد داشته که از سال ۹۳ به ۹۴ رشد قیمتی طیور صفر بوده است.
- گوشت مرغ تولیدشده در واحدهای پرورش طیور استان به کشورهای ارمنستان، افغانستان، عراق و روسیه صادر می‌شود.
- از نظر سطح پیچیدگی، این رشته شغلی نیاز به یادگیری خاص در سطوح مختلف (دامپزشک، دام‌پرور، تأسیسات و ...) دارد.
- بیماری آنفولانزا، عدم کشش بازار و عدم تسهیلات بانکی از مهمترین محدودیت‌های پرورش مرغ گوشتی هستند.
- به دلیل اشباع بازار برای احداث واحدهای تولیدی مرغ گوشتی و نیز تخم‌گذار مجوز داده نمی‌شود.

گزارش روایی گاو شیری

تاریخ جلسه: ۱۰ آبان ۹۵

جلسه با آقایان بستانچی، قائمی و قریشی

سمت: کارشناس پرورش دام استان آذربایجان غربی، کارشناس پرورش گاو شیری استان آذربایجان غربی و مدیر بهبود تولیدات دامی جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: بررسی جامع و به دست آوردن اطلاعات دقیق در صنعت پرورش گاو شیری و بررسی امکان گسترش این صنعت به عنوان معیشت جایگزین

اهم نکات مطرح شده:

- واحد بهره‌برداری اقتصادی در پرورش گاو صنعتی شیری ۵۰ رأس می‌باشد.
- هر رأس گاو شیری روزانه ۱۲۵ لیتر آب مصرف می‌کند.
- هر رأس گاو شیری در طول دوره شیردهی ۲۳۰۰ مترمکعب آب مصرف می‌کند.
- میانگین قیمت گوشت در چهار سال گذشته ۲۱۰ هزار ریال بوده است.
- میانگین قیمت شیر در طول ۴ سال ۹ هزار ریال بوده است.
- میانگین تولید شیر توسط هر دام شیرده در واحدهای صنعتی پرورش گاو شیری ۶۸۰۰ کیلوگرم در طول دوره می‌باشد.
- میانگین تولید شیر هر واحد پرورش گاو شیرده ۲۷۲ تن می‌باشد.
- میزان گوشت تولیدشده در واحد پرورش گاو شیری ۵۴۰۰ کیلوگرم می‌باشد.
- بهترین عملکرد تولید شیر در منطقه ۳۲۰ تن در طول دوره بوده است.
- متوسط هزینه‌ها و سرمایه ثابت جهت احداث یک واحد اقتصادی ۱/۵ میلیارد ریال می‌باشد.
- هر واحد تولیدی ۵۰ رأسی برای ۳ نفر اشتغال دائم ایجاد می‌کند.
- میزان عملکرد گاو شیری از نظر گوشت تولیدشده توسط این واحدها از سال ۹۳ به ۹۴ رشد ۵ درصدی داشته است.
- وزن لاشه کشتار شده هر رأس دام خارج شده از واحدهای پرورشی استان به طور تقریبی ۲۲۰ کیلو می‌باشد.

گزارش روایی بادام

تاریخ مصاحبه: ۳ مهر ۹۵

جناب آقای مهندس وهاب پور

سمت: کارشناس باغبانی بادام جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با تحقیقات انجام شده در زمینه کشت بادام در استان، مشخصات مصرف آب و درآمدی بادام و پیشرفت احتمالی ترویج این محصول

اهم نکات مطرح شده:

- میزان آشنایی کشاورزان آذربایجان غربی با ارقام مختلف بادام و نحوه نگاه داشت (نیاز به آموزش کشاورزان در مورد نگهداشت ارقام خودناسازگار وجود دارد).
- عمده ترین سطح باغات بادام در شهرستان های مختلف - وسعت اراضی باغات بادام (عمده ترین سطح باغ در شهرستان ارومیه، مهاباد، پیرانشهر، نقده هست).
- در مورد بادام کار عملیاتی و تحقیقی در استان انجام نشده است.

تاریخ جلسه: ۱۳ آبان ماه ۹۵

جلسه با آقایان صمدی و وهاب پور

سمت: کارشناسان گروه باغبانی جهاد کشاورزی استان

علت مصاحبه: بررسی امکان گسترش باغات بادام در استان به منظور جایگزینی با محصولات پرآب بر

اهم نکات مطرح شده:

- متوسط مصرف آب باغات بادام ۴۱۰۰ مترمربع در هکتار است.
- شهرستان های ارومیه، مهاباد، نقده و پیرانشهر در مقایسه با سایر شهرستان های استان سازگاری بیشتری برای ایجاد باغات بادام دارند.
- سال گذشته بادام دیر گل به قیمت ۲۵۰۰۰۰ - ۲۰۰۰۰۰ ریال و بادام سنگی به قیمت ۱۵۰۰۰۰ ریال از کشاورزان استان خریداری شد.
- متوسط عملکرد استان ۱۸۰۰ کیلوگرم در هکتار می باشد.
- بهترین عملکرد استان ۴۰۰۰ کیلوگرم در هکتار است.
- از نظر بازگشت سرمایه، باغات بادام در ۸ سال به نقطه سر به سری می رسد.
- هر هکتار باغ بادام برای ۲ نفر شغل دائم ایجاد می کند.
- زنجیره محصول بادام در استان وجود ندارد. قسمت تأمین نهاده، تأمین تجهیزات، انبار و حمل و نقل برای محصول بادام وجود ندارد و یا سردخانه های مناسب جهت انبار این محصول در استان فعال نیست و در موارد معدودی جهت نگهداشت بادام از سردخانه سیب استفاده می کنند. سیستم سورتینگ که جداسازی بادام های درشت از بادام های ریز است در استان فعال نیست. تنها موردی که در مورد بادام در استان وجود دارد واحدهای بسته بندی است که حتی این واحدها هم مخصوص بادام نیست و کارخانه های بسته بندی حبوبات بسته بندی بادام را انجام می دهند.

- کاشت و نگهداشت بادام به دلیل عدم آشنایی با وارته‌های تلقیح کننده و عدم همپوشانی آن‌ها که موجب ناباروری درختان بادام دیرگل می‌شود نیاز به آموزش کشاورزان دارد.

گزارش روایی سنجد

تاریخ جلسه: ۱۳ آبان ۹۵

جلسه با آقای امانی

سمت: مدیر باغبانی جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با شرایط کاشت و نگهداشت باغات سنجد و بررسی امکان گسترش باغات سنجد به‌عنوان کشت جایگزین با محصولات پرآب‌بر

اهم نکات مطرح شده:

- مصرف آب باغات سنجد ۳۵۰۰ مترمکعب در هکتار است.
- به‌طورمعمول، سنجد به‌صورت حاشیه‌کاری در حاشیه باغات انگور و سیب کاشته می‌شود و وسعت باغات سنجد در استان بسیار پایین است.
- وسعت باغات سنجد در استان ۶۹ هکتار است که در حدود ۱۳ هکتار از این باغات در شهرستان ارومیه قرار دارد.
- میزان تولید استان از باغات سنجد در سال گذشته ۷۲ تن بوده است.
- متوسط عملکرد باغات استان ۳۰۰۰ کیلوگرم در هکتار است.
- متوسط بازگشت سرمایه در باغات سنجد ۸ سال است.
- یک هکتار باغ سنجد برای ۱ نفر اشتغال دائم ایجاد می‌کند.
- اجزای زنجیره محصول سنجد در استان وجود ندارد و سنجد تولیدشده در باغات استان به‌صورت سنتی تبدیل به آرد سنجد شده و یا میوه سنجد به‌صورت خشک‌شده مصرف می‌شود.
- سنجد تولیدشده در باغات استان بسته به کیفیت محصول به قیمت ۱۰۰۰۰۰ - ۸۰۰۰۰۰ ریال خریداری شده است.

گزارش روایی پسته

تاریخ مصاحبه: ۲۵ شهریور و ۳ مهر ۹۵

جناب آقای مهندس جعفری

سمت: کارشناس پسته جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با تحقیقات انجام‌شده در زمینه کشت پسته در استان و پیشرفت احتمالی ترویج این محصول

اهم نکات مطرح شده:

- پتانسیل بالای کاشت پسته در منطقه و عدم توجه جهاد کشاورزی به آن
- بررسی طرح تحقیقاتی انجام شده در استان آذربایجان شرقی
- تعداد بهره برداران پسته استان - مصرف آب درخت پسته (۳۲۶ بهره بردار پسته در استان - مصرف آب درخت پسته ۲۸۰۰ مترمکعب در هکتار)
- بررسی وضعیت آب و خاک استان جهت کاشت پسته
- آشنایی کشاورزان با نحوه کاشت و عمل آوری پسته (نیاز به آموزش در نحوه نگهداشت وجود دارد.)
- هزینه های تبدیل باغ سیب به باغ پسته (هزینه تبدیل یک هکتار باغ سیب به باغ پسته و نگهداری تا ۵ سال ۳۷ میلیون تومان است.)
- هزینه های نگهداشت باغ پسته تا ۵ سال (به طور متوسط هزینه هر هکتار باغ پسته ۴ میلیون در سال است.)
- مناطق مستعد جهت کاشت پسته در استان (قره باغ، ارومیه، پیرانشهر)
- ارقام مورد استفاده پسته در استان (پسته اکبری، P. vera، P. khinluk، P. mutica)

مستندات گردآوری شده:

پروپوزال طرح تحقیقاتی کاشت پسته

تاریخ جلسه: ۱۳ آبان ماه ۹۵

جلسه با آقای جعفری

سمت: کارشناس پسته جهاد کشاورزی استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با زنجیره ارزش پسته، زنجیره فروش، فراوری، ظرفیت های توسعه پسته و بررسی امکان کشت جایگزین با محصولات پرآب بر

اهم نکات مطرح شده:

- میزان مصرف آب پسته (درخت پسته به طور متوسط ۴۲۰۰ مترمکعب در هکتار آب مصرف می کند.)
- بیشترین مصرف آب درخت پسته در ماه های تیر، مرداد و شهریور است.
- کمترین میزان مصرف آب در منطقه ۲۸۰۰ مترمکعب در هکتار می باشد.
- تعداد کشاورزان پسته کار استان ۳۲۶ خانوار می باشد.
- درخت پسته قابلیت کشت ترکیبی با محصولات پرآب بر را ندارد.

- درخت پسته با بیشتر پهنه‌های استان سازگار است به دلیل اینکه شهرستان‌های حوضه دریاچه ارومیه از سطح دریای آزاد مرتفع‌تر هستند، مثلاً شهرستان ارومیه ۱۳۳۲ متر از سطح دریا ارتفاع دارد، بر همین اساس تمام شهرستان‌های حوضه آب ریز مناسب برای کاشت درختان پسته است.
- قیمت خرید پسته از کشاورزان در سال گذشته بسته به کیفیت پسته ۳۳۰۰۰۰ - ۳۰۰۰۰۰ ریال بوده است.
- عملکرد در هکتار پسته در استان ۸۰۰ کیلوگرم در هکتار بوده است.
- متوسط زمان بازگشت سرمایه در باغات پسته در حدود ۹ تا ۱۰ سال است.
- از نظر میزان اشتغال هر هکتار باغ پسته برای ۲ نفر شغل دائم ایجاد می‌کند و همچنین ۴۵ نفر-روز برای هر هکتار باغ پسته به صورت فصلی به کار مشغول می‌شوند.
- چالش عمده نوسانات عملکرد باغات پسته، سرمازدگی است. در سال‌هایی که سرمازدگی بهاره رخ بدهد محصول پسته بسیار کمتر می‌شود.

گزارش روایی گیاهان دارویی

جناب آقای مهندس درخانی

تاریخ مصاحبه: ۲۵ شهریور ۹۵

سمت: کارشناس گیاهان دارویی جهاد کشاورزی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیت‌های جهاد کشاورزی در جهت ترویج کشت گیاهان دارویی - تحقیقات انجام گرفته در این حوزه و پتانسیل‌های منطقه در کشت گیاهان دارویی

اهم نکات مطرح شده:

- ارقام کاشت شده و ارقام سازگار با اقلیم آذربایجان غربی (بادرشی، بادرنجبویه، آویشن، زعفران، نعنا فلفلی)
- تحلیل و تحقیقی در این حوزه صورت نگرفته است.

اقدامات در دست پیگیری:

آمار گیاهان دارویی کشت شده در سال جاری در شهرستان‌های استان

تاریخ مصاحبه: ۲۹ شهریور ۹۵

جناب آقای زبردست

سمت: عضو هیات مدیره انجمن گیاهان دارویی استان

علت مصاحبه: اخذ اطلاعات گیاهان دارویی مناسب با اقلیم آذربایجان غربی و آشنایی با پتانسیل‌های منطقه در جهت ترویج کشت گیاهان دارویی

اهم نکات مطرح شده:

- چالش‌های تغییر کشت از محصولات پرآب‌بر به گیاهان دارویی
- لزوم Action Plan در برنامه‌ریزی و اجرای کارها در گیاهان دارویی

جلسه با آقای غیبی تاریخ جلسه: ۱۸ مهرماه ۹۵

سمت: مدیرعامل شرکت زرین گیاه و عامل تولیدی فعال در زمینه تولید گیاهان دارویی (نشاء، بذر و گیاه)

علت مصاحبه: استفاده از دانش و تجربیات ایشان در زمینه زنجیره ارزش گیاهان دارویی و آشنایی با گیاهان دارویی مناسب با شرایط آب، خاک و هوای استان آذربایجان غربی

اهم نکات مطرح شده:

- مقایسه قیمت گیاهان دارویی و سایر محصولات کشاورزی (در حالت کلی گیاهان دارویی از نظر قیمت وضعیت بهتری نسبت به سایر محصولات کشاورزی دارند).
- هزینه نگهداری، شرایط لازم برای نگهداری گیاهان دارویی و نکات مهم جهت حفظ کیفیت گیاهان دارویی
- توسعه بازار در گیاهان دارویی و مسائل صادراتی ۱- کیفیت (استفاده از سم، کود و هورمون و ...) ۲- قیمت
- چالش‌های فروش در گیاهان دارویی (بازارهای داخلی و بین‌المللی)
- آشنایی مردم با گیاهان دارویی جهت کاشت و استفاده
- لزوم آموزش دادن شیوه‌های کاشت و برداشت در برخی از گونه‌های گیاهان دارویی (زمان لازم جهت این آموزش برای کشاورزان به اندازه دو ساعت است و کار سهلی است).
- تقسیم‌بندی گیاهان دارویی از نظر میزان نیاز به آب و کاربر بودن (گیاهان دارویی از نظر میزان نیاز به آب به دو گروه کم‌آب‌بر و متوسط‌آب‌بر تقسیم می‌شوند و از نظر کاربر بودن شرایط مختلفی دارند).
- شرایط اقلیمی متفاوت آذربایجان غربی جهت رویش و بهره‌وری گونه‌های متفاوت گیاهان دارویی
- زنجیره ارزش گیاهان دارویی (شامل تهیه بذر، مراحل کاشت، فراوری، نگهداری، فروش در بازارهای داخلی و صادراتی و...)

اقدامات در دست پیگیری:

ارائه فهرستی از گیاهان دارویی با مشخصه ۱- نیاز کم به آب ۲- انتقال دانش سهل به کشاورز ۳- ایجاد شغل (کاربر بودن) ۴- داشتن کشش بازار ۵- مناسب با اقلیم استان (این فهرست توسط آقای غیبی ارسال شده و در حال تکمیل است).

تاریخ مصاحبه: ۱۲ آبان ۹۵

مصاحبه با جناب آقای سیامک محمدی

سمت: عضو هیئت مدیره تعاونی زرین گیاه ارومیه

علت مصاحبه: به دست آوردن آمار و اطلاعات و نکات تحلیلی در مورد زنجیره ارزش گیاهان دارویی

اهم نکات مطرح شده:

- ماتریس اطلاعات مربوط به گیاهان دارویی منتخب برای منطقه تکمیل گردید.
- از مزرعه نمونه گیاهان دارویی واقع در جهاد دانشگاهی ارومیه بازدید شد.

گزارش روایی گردشگری

تاریخ مصاحبه: ۱۷ مهر ۹۵

مصاحبه با جناب آقای جباری

سمت: مدیرکل، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیتهای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان در جهت ترویج گردشگری، فعالیتهای انجام شده در جهت اکوتوریسم و پتانسیل های منطقه در جذب گردشگر

اهم نکات مطرح شده:

- پیشنهاد برگزاری جشنواره تندیس های نمکی در استان از سوی سازمان گردشگری و عدم استقبال ستاد احیاء دریاچه ارومیه از طرح
- پیشنهاد طرح شناسایی فرصت های شغلی و برگزاری فستیوال ها و جشنواره ها در حاشیه دریاچه ارومیه
- امکان سنجی فعالیتهایی که سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان می تواند در حوزه دریاچه ارومیه انجام دهد؛ با رعایت تمام جوانب زیست محیطی (این امکان سنجی توسط سازمان گردشگری صورت گرفته است).
- انتقاد از ارتباط کم رنگ ستاد احیاء دریاچه ارومیه با سازمان گردشگری و میراث فرهنگی استان
- پیشنهاد تشکیل تیمی از کارشناسان میراث فرهنگی و ستاد احیاء جهت پیشبرد طرح گردشگری در استان

اقدامات در دست پیگیری:

- هماهنگی در جهت پیش‌بینی جلسات مشترک جهت شناسایی طرح‌های گردشگری
- سند جامع گردشگری استان

تاریخ مصاحبه: ۱۷ مهر ۹۵

مصاحبه با جناب آقای امامی

سمت: معاونت گردشگری استان آذربایجان غربی

علت مصاحبه: آشنایی با فعالیت‌های استانی سازمان گردشگری، ظرفیت‌های موجود و پتانسیل‌های توسعه گردشگری در استان

اهم نکات مطرح شده:

- اجرایی شدن طرح اقامتگاه‌های بوم‌گردی در استان
- پتانسیل بالای گردشگری در استان به دلیل وجود ۳۴۰۰ روستا (آذربایجان سومین استان از نظر تعداد روستا است).
- ظرفیت بالای روستاهای استان در جذب گردشگر به دلیل داشتن مواهب طبیعی منحصر و خاص
- از دست دادن دست کم ۳۰ درصد از گردشگران استان به دلیل خشک شدن دریاچه ارومیه
- الگوی اشتباه و رایج آبیاری مزارع و باغات ارومیه، وجود چاه‌های غیرمجاز در باغات و مزارع و یا عدم استفاده از شیوه‌های نوین آبیاری
- اعتبارات کم سازمان میراث فرهنگی در مقایسه با سایر ارگان‌ها (با این بودجه طرح‌های گردشگری قابلیت توسعه ندارند).

مستندات گردآوری شده:

- بسته پیشنهادی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری برای توسعه روستایی استان آذربایجان غربی
- عناوین برنامه‌های پیشنهادی برای سامان‌دهی حاشیه دریاچه ارومیه
- کتاب گردشگری استان آذربایجان غربی، بروشور گردشگری سلامت

اقدامات در دست پیگیری:

برگزاری جلسات مشترک به صورت ماهانه با ستاد احیاء جهت پیشبرد امور و اجرای طرح‌های گردشگری

تاریخ مصاحبه: ۱۷ مهر ۹۵

مصاحبه با جناب آقای فرازی

سمت: معاونت سرمایه‌گذاری سازمان گردشگری استان

علت مصاحبه: آشنایی با طرح‌ها و سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در گردشگری استان

اهم نکات مطرح‌شده:

- چالش‌های تبدیل زمین کشاورزی به مجموعه گردشگری
- انواع بوم‌گردی ۱- تبدیل خانه روستایی به اقامتگاه روستایی ۲- ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی
- انتقاد از عدم همسویی دستگاه‌های اجرایی (جهاد کشاورزی، محیط‌زیست و گردشگری) در ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی

مستندات گردآوری‌شده:

- فرصت‌های سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری استان آذربایجان غربی
- نقشه راهنمای گردشگری استان آذربایجان غربی

اقدامات در دست پیگیری:

گزارش موارد و مشکلات سرمایه‌گذاری در گردشگری استان (تا یک هفته آینده آماده می‌شود).

تاریخ جلسه: ۱۷ مهر ۹۵

شرکت در جلسه کارگروه گردشگری استان

اعضاء کارگروه: مدیران و مسئولان ادارات و دستگاه‌های اجرائی عضو به ریاست معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری آذربایجان غربی

علت حضور: آشنایی با فعالیت‌ها، طرح‌ها، چالش‌ها و پتانسیل‌های استان در جذب گردشگر و آشنایی با ظرفیت‌های ایجاد اشتغال در این حوزه

اهم نکات مطرح‌شده:

- تصویب و تدوین طرح جامع احیاء مسجد جامع ارومیه (به‌عنوان قدیمی‌ترین بنای موجود در شهرستان ارومیه)

- پیشنهاد برگزاری هفته فرهنگی استان آذربایجان غربی در تهران به دلیل اینکه استان آذربایجان غربی از لحاظ وجود جاذبه‌های متعدد گردشگری، میراث فرهنگی غنی و محصولات و تولیدات صنایع دستی، در سطح کشور به خوبی معرفی و شناسایی نشده است.
- لزوم معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان؛ برای این منظور باید بسته‌های سرمایه‌گذاری با توجه به جاذبه‌های متنوع استان و شرایط اقلیمی و محیطی هر شهرستان تهیه شود و هم‌زمان با آن نیز ارائه خدمات در اماکن تاریخی موجود نیز متناسب با سلايق و انگیزه‌های گردشگران، تجهیز و به‌روزرسانی شود.
- تصویب طرح‌های پژوهشی ۱- مردم‌شناختی جوامع روستایی حاشیه دریاچه ارومیه ۲- رفتارشناسی گردشگران ورودی به اماکن تاریخی استان ۳- مکان‌یابی فرصت‌های سرمایه‌گذاری گردشگری و ایجاد مراکز اقامتی

تاریخ مصاحبه: ۱۸ مهر ۹۵

جلسه با آقای حکمت

سمت: فعال اجتماعی و زیست‌محیطی، عضو پژوهشکده سیمرغ، دبیر هیأت کوهنوردی استان

علت مصاحبه: آشنایی با دیدگاه‌ها و تجربیات ایشان به‌عنوان یک فرد فعال در زمینه گردشگری و آشنایی با مراکز و ظرفیت‌های ویژه استان در جذب گردشگر

اهم نکات مطرح شده:

- طرح مباحث فرهنگی و تاریخی دریاچه ارومیه و تهیه فیلم‌نامه‌ای که مباحث فرهنگی و حوادث اتفاق افتاده را در سه مقطع تاریخی در اطراف دریاچه نشان می‌دهد.
- تهیه مونوگرافی دریاچه ارومیه (۶۰ روستای اطراف و ۱۰۰ جزیره‌ای که در دریاچه قرار دارند و مطالعه موقعیت اکولوژیک دریاچه) توسط آقای حکمت
- جشن آب و انگور؛ به‌صورت شفاهی در مورد ایده اولیه این جشن توضیحاتی دادند که آب و انگور هر دو در ارتباط با دریاچه ارومیه هستند و انگور به‌عنوان میوه بهشتی و سنتی که در انجیل و قرآن آمده از دیرباز موردعلاقه اهالی شهر ارومیه بوده و این جشن می‌تواند مشوقی برای کشاورزان در جهت تبدیل باغ سیب به انگور باشد.
- غارهای استان و جاذبه‌های گردشگری استان (از سال ۷۰ ایشان به شناسایی غارهای استان پرداخته‌اند) و بسیاری از این غارها، به‌عنوان نمونه غار غلابی چی، حتی قابلیت ثبت جهانی را نیز دارند.
- شناسایی مناطق خاص و ویژه جذب گردشگر در استان (چشمه‌ها، آبشارها، برکه‌ها، غارها، مناطق کوهستانی)
- شناسایی ظرفیت‌هایی که استان در خصوص اشتغال غیر کشاورزی دارد- اشتغال‌زایی از طریق جذب گردشگر

- چالش‌ها و موانع اشتغال غیر کشاورزی استان (اشاره به پیچیدگی کار تغییر معیشت بومی و سنتی به شغل جدید)
- طرح موضوع پیاده‌روی دور دریاچه به مسافت ۴۶۳ کیلومتر که می‌تواند به یک محور در جذب گردشگر تبدیل شود.

مستندات گردآوری شده:

- ارائه پروپوزال پروژه شهرستان‌شناسی از منظر توریسم (که به بررسی جاذبه‌های گردشگری هر شهرستان می‌پردازد)
- پروپوزال طرح مطالعاتی از ریما تا چی چست (به مطالعه تاریخ، فرهنگ و جریان‌اتفاق افتاده در طول زمان در اطراف دریاچه ارومیه می‌پردازد)
- عناوین پروژه‌های مطالعاتی توریستی در استان آذربایجان غربی
- پروپوزال پروژه اطلس گردشگری شهرستان ارومیه
- پروپوزال مطالعات تک‌نگاری دریاچه ارومیه (به مطالعه موقعیت اکولوژیک و جغرافیایی و تاریخی دریاچه می‌پردازد)

فعالیت‌های در دست پیگیری:

دسترسی به کتاب جامع راهنمای گردشگری استان

تاریخ جلسه: ۱۸ مهر ۹۵

جلسه باخانم درخشانی

سمت: فعال اجتماعی و فعال درزمینه اقدامات توسعه محلی و توانمندسازی جوامع روستایی، طراح و مدیر کسب‌وکار اجتماعی

علت مصاحبه: بررسی امکان همکاری این شرکت در فاز عملیاتی پروژه معیشت جایگزین، شناسایی موانع موجود بوم‌گردی و محدودیت‌های تولید صنایع‌دستی در استان

اهم نکات مطرح شده:

- توانمندسازی افراد محلی از طریق آگاه‌سازی و دادن آموزش
- خلق اثر صنایع دستی از جانب افراد محلی و روستاییان، آموزش تولید از جانب تسهیل‌گران
- بازار فروش صنایع دستی و محدودیت‌های فروش در بازارهای بین‌المللی
- مدل نوویکا و مدل جیپور (تولید صنایع دستی توسط بومیان و فروش در سطح بین‌المللی) که مشکلاتی در این زمینه وجود دارد و مانع از اجرایی شدن این مدل‌ها در ایران است.
- ارائه دیدگاه خانم درخشانی از طرح بوم‌گردی (طرحی است که قرار است یک عده افراد را از حاشیه‌نشین شدن نجات دهد و جلوی برخی از آسیب‌های اجتماعی را بگیرد).

اقدامات در دست پیگیری:

ارائه دید کلی (خانم درخشانی) از بوم‌گردی و صنایع دستی در استان و نقشی که گروه دست‌دست می‌تواند در پیاده‌سازی طرح ایفا نماید (در حال ارسال و تکمیل).